

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EVLİ BİREYLERDE İLİŞKİ İSTİKRARININ İLİŞKİSEL
YILMAZLIK VE SOSYAL İLGİYLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Mustafa ERKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP – 2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ KABUL VE ONAY FORMU

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mustafa ERKAN tarafından hazırlanan “Evli Bireylerde İlişki İstikrarının İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgile İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı tez, 23/08/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

<u>Görevi</u>	<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u>	<u>Kurumu/Üniversitesi</u>	<u>İmzası:</u>
Tez Danışmanı	Dr.Öğr.Üyesi Mehmet ŞAM	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	
Jüri Başkanı	Prof.Dr.Ramin ALİYEV	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Dr.Öğr.Üyesi Ayşe Nur KATMER	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Ufuk AKBAŞ

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Mustafa ERKAN

09.08.2024

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında ve muvaffakiyete ermesinde sevecenliği, güler yüzlülüğü ve beyefendiliği ile tanıma şerefine nail olduğum pek kıymetli hocam, danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şam'a namütenahi hürmet ve teşekkürlerimi bir borç bilirim. Yüksek sağduyu ve ilgisiyle, bilgi ve birikiminin yanı sıra manevi desteğiyle de içinden geçtiğim müşkülatlarda her daim varlığını hissettirmekten geri durmamıştır. Ömrüm boyunca en kalbi şükranlarım ve iyi dileklerim kendisiyle olacaktır. Aynı zamanda tez jürimde yer alan ve engin tecrübe ve farkındalıklarıyla çalışmama değerli katkılarını sunan Prof. Dr. Ramin Aliyev ve Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur Katmer hocalarıma en içten teşekkürlerimi ve hürmetlerimi sunuyorum.

Lisans eğitimimden yüksek lisans sürecine kadar bana bir akademik yolculuktan daha fazlasını kazandıran, şahsiyetimin teşekkülünde katkılarını özetlemenin bile sayfalar süreceği saygı değer hocalarıma ve bilhassa hayatın yararlı tarafında kalabilmem noktasında kazandırdıkları hassasiyetler için Prof. Dr. Yaşar Özbay ve Prof. Dr. Ramin Aliyev hocalarıma ayrıca teşekkür ediyorum. Bu çalışmanın nihayete ermesinde desteğini esirgemeyen kıymetli arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca beni sürekli destekleyen ve bu hayatta bedeli ne olursa olsun vatanını milletini sevebilen, mukadessatı ve değerlerine sahip çıkabilen iyi bir insan olmaktan daha önemli bir şey olmadığı şuurunu aşıl原因an aileme hürmetlerimi ve sevgilerimi sunuyorum. Türk irfanının bir evladı olabilmek en büyük nasıbımdır. Herkesin kendine olduğu kadar başkalarına da ehemmiyet verdiği ve ihtimam gösterdiği bir dünya olması dileğiyle...

Mustafa ERKAN
Gaziantep - 2024

**HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EVLİ BİREYLERDE İLİŞKİ İSTİKRARININ İLİŞKİSEL
YILMAZLIK VE SOSYAL İLGİYLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Mustafa ERKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ŞAM**

ÖZET

Bu çalışmanın genel amacı, evli bireylerin ilişki istikrarının ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgiyle ilişkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın modeli nicel araştırma modellerinden korelasyonel araştırma deseni tercih edilmiştir. Araştırmaya katılan evli bireylerin belirlenmesi sürecinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Gaziantep’te yaşayan 258’i kadın (%65,8) ve 134’ü erkek (%34,2) olmak üzere 392 evli birey oluşturmaktadır. Veriler analiz edilirken bağımsız t- testi, tek yönlü varyans analizi ve hiyerarşik regresyon analizleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, ilişki istikrarı toplam puanının eğitim durumu ve rutin beraberlik sıklığı düzeyleri bakımından anlamlı olarak farklılaşırken; cinsiyet ve sosyoekonomik düzeyleri bakımından farklılaşmadığı görülmüştür. Demografik değişkenler ilişki istikrarı alt boyutları bakımından incelendiğinde, ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve bağlanım boyutları sosyoekonomik düzeyler bakımından anlamlı farklılıklar göstermezken, seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutu anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Yakınları ziyaret sıklığına göre ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve bağlanım düzeyleri anlamlı olarak farklılaşırken, ilişki yatırımı boyutunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. İlişki istikrarının dört alt boyutu rutin beraberlik sıklığı düzeyleri bakımından anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre, ilişki istikrarındaki varyansın %24’ünün ilişkisel yılmazlık, %2’sinin sosyal ilgi ile açıklandığı ve her iki değişkenin ilişki istikrarının yaklaşık %26’sını açıkladığı görülmüştür. Elde edilen bu bulgulara göre evli bireylerin ilişki istikrarları, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi değişkenleri ile açıklanabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evli Bireyler, İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık, Sosyal ilgi

**HASAN KALYONCU UNIVERSITY
GRADUATE EDUCATION INSTITUTE
DEPARTMENT of EDUCATIONAL SCIENCES
GUIDANCE and PSYCHOLOGICAL COUNSELING
THESIS MASTER'S PROGRAM**

**EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN RELATIONSHIP
STABILITY, RELATIONAL RESILIENCE AND SOCIAL
INTEREST IN MARRIED INDIVIDUALS**

Mustafa Erkan

MASTER THESIS

**Advisor
Assist. Prof. Dr. Mehmet Şam**

ABSTRACT

In the context of the general purpose of this study, it was aimed to examine the relationship between relationship stability of married individuals and relational resilience and social interest. For this purpose, correlational research design was preferred among quantitative research models. Purposive sampling method, one of the non-random sampling methods, was used in the process of determining the married individuals participating in the study. The study group of the research consists of 392 married individuals living in Gaziantep, 258 of whom are female (65.8%) and 134 of whom are male (34.2%). Independent t-test, one-way analysis of variance and hierarchical regression analysis were used to analyze the data. According to the findings, it was observed that the total score of relationship stability differed significantly in terms of education level and frequency of routine togetherness, but not in terms of gender and socioeconomic status. When demographic variables were analyzed in terms of relationship stability sub-dimensions, relationship satisfaction, relationship investment and commitment dimensions did not show significant differences in terms of socioeconomic levels, while the dimension of evaluating the quality of options differed significantly. While relationship satisfaction, evaluation of the quality of options and attachment levels differed significantly according to the frequency of visiting relatives, no significant difference was found in the dimension of relationship investment. The four sub-dimensions of relationship stability differ significantly according to the frequency of routine togetherness. When the relationships between the variables were analysed, it was concluded that there was a significant positive relationship between relationship stability, relational resilience and social interest. According to the results of the hierarchical regression analysis, 24% of the variance in relationship stability was explained by relational resilience and 2% by social interest, and both variables explained approximately 26% of relationship stability. According to these findings, relationship stability of married individuals can be explained by relational resilience and social interest variables.

Keywords: Married Individuals, Relationship Stability, Relational Resilience, Social Interest

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.5. Tanımlar	10
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	11
2.1. İlişki İstikrarı	11
2.1.1. İlişki doyumu	12
2.1.2. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme	13
2.1.3. İlişki yatırımı	14
2.1.4. Bağlanım.....	15
2.1.5. İlişki İstikrarını Ele Alan Bazı Yaklaşımlar	16
2.1.5.1. Karşılıklı bağımlılık kuramı	16
2.1.5.2. Yatırım modeli.....	18
2.2. İlişkisel Yılmazlık	19
2.2.1. Risk Faktörleri	24
2.2.2. Koruyucu Faktörler	25
2.2.3. İlişkisel Yılmazlık ve İlişki İstikrarı İlişkisi	26
2.3. Sosyal İlgi.....	28
2. 3. 1. Sosyal İlgi ve İlişki İstikrarı İlişkisi	34
2.4. Yurt İçi Yapılan Araştırmalar	36
2.5. Yurt Dışı Yapılan Araştırmalar	42
3. YÖNTEM	46
3.1. Araştırmanın Modeli	46
3.2. Araştırma Grubu.....	46
3.3. Veri Toplama Araçları	47
3.3.1. Kişisel bilgi formu	47
3.3.2. İlişki istikrarı ölçeği.....	48

3.3.3. İlişkisel yılmazlık ölçeği.....	49
3.3.4. Romantik ilişkilerde adleriyan sosyal ilgi ölçeği	49
3.4 İşlem Yolu / Veri Toplama Süreci	49
3.5. Verilerin Analizi.....	50
4. BULGULAR.....	52
4.1. Betimsel İstatistik Sonuçlarına İlişkin Bulgular	52
4.2. İlişki İstikrarı Puanlarının Demografik Değişkenler Bakımından İncelenmesi	52
4.3. İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı Ve Bağlanım Puanlarının Demografik Değişkenler Bakımından İncelenmesi	54
4.4. İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular.....	61
4.5. İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlginin İlişki İstikrarını Yordama Düzeyinin İncelenmesi	61
5. TARTIŞMA VE YORUM.....	64
5.1. Evli Bireylerde İlişki İstikrarı ve Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlere Göre Tartışılması.....	64
5.2. Evli Bireylerde İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgi Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma	73
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
6.1. Sonuçlar.....	78
6.2. Öneriler	79
6.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	79
6.2.2. Uygulayıcılara yönelik öneriler	81
7. KAYNAKÇA.....	82
8. EKLER	98

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Bilgiler.....	47
Tablo 2. İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgî Değişkenlerine Ait Betimsel İstatistik Sonuçları	52
Tablo 3. İlişki İstikrarı Puanının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları.....	53
Tablo 4. İlişki İstikrarı Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Birliktelik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları .	53
Tablo 5. İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımını ve Bağlanım Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları.....	55
Tablo 6. İlişki Doyumu Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Birliktelik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları .	56
Tablo 7. Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Birliktelik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları	57
Tablo 8. İlişki Yatırımını Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Birliktelik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları .	59
Tablo 9. Bağlanım Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Birliktelik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları	60
Tablo 10. İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgî Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Analiz Sonuçları	61
Tablo 11. İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgî Değişkenlerinin İlişki İstikrarını Yordamasına İlişkin Çoklu Bağlantılılık Varsayımı Sonuçları	62
Tablo 12. İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgî Değişkenlerinin İlişki İstikrarını Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	62

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsanlık var olduğundan bu yana her bir birey hayatta kalabilmek ve türünün devamlılığını sağlayabilmek amacıyla çeşitli sorumluluklar alma ve bu sorumluluklar dâhilinde sergiledikleri yaşam biçimleriyle kendi hikâyelerini yazma gayreti içerisinde olmuşlardır. İnsanoğlunun sorumluluklar alması yaşadığı gök kubbede varlığını devam ettirebilmesi için elzem bir durum teşkil etmektedir. Bu sorumlulukların beraberinde getirdiği, giriştiğimiz her türlü eylem ve düşünme işleri aslında bir manaya, amaca hizmet etmektedir. İnsanların hayatta kalabilmek ve varlığını sürdürebilmek amacıyla almış olduğu en büyük sorumluluklardan birisi de doğasının gerektirdiği şekilde diğer insanlarla etkileşim ve ilişkiler kurmasıdır. Tabi bu ilişkiler de kişiye dünya hayatı boyunca mesuliyetler yükler ve kişiler kurmuş olduğu ilişkiler neticesinde ideal bir kişilik ve amaç edinmeye çalışırlar.

Dünyada varoluşumuz ve bu varoluşu sürdürmemiz bizleri bu sorumluluklarla yüz yüze getirir. Bu doğrultuda insanlar diğer insanlarla birleşerek, hem maddi hem manevi hazırlıklar sonucunda işbirliği yaparak ve neslin devamlılığını sağlayarak gelişebilirler (Adler, 1933). Bu gelişmeye ek olarak yaşamda belli bir yol kat etmiş her birey, dünya hayatına dair düşünce ve davranışlarını belli bir amaca göre şekillendirme çabasıdadır. Bu amaç, kişilerin çok çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması ve varoluş süreci boyunca insanlık ile kurmuş olduğu tüm ilişkilerde bir denge ve uyum sağlama gerekliliğine dayanmaktadır. Bu yüzden birey çevresiyle bir etkileşim halinde olma zorunluluğunu taşımaktadır ve çevre keşfedilirken aynı zamanda kendisini de tanıma ve geliştirme istikametinde sosyal ilişkilerin iyi oluşa katkı sağlayıcı tarafı sayesinde ilerlemektedir (Aydoğdu, 2010; Kılınçer, 2012). Modern yaşamın beraberinde getirmiş olduğu bilgi yoğunluğu bireyleri sürekli olarak bir ilişkiler ağının parçası olma durumuna zorlamaktadır. İlişkiler bireylerin yalnız başına inşa edebileceği yapılar değildir. Her iki tarafın da ortak katkı ve işbirliğine muhtaçtır. Bu yüzden ilişkide pay sahibi olan herkesin elini taşın altına koyması gerekmektedir.

Bu ilişkiler içerisinde yaşamın farklı dönemlerinde çok çeşitli olmakla birlikte insanın mutluluğu üzerinde önemli bir etkisi olan romantik ilişkiler, sosyal bir varlık olan insanın hayatta kalabilmek ve toplumsallaşması için aidiyet kurarak duygusal

ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştığı bir yakın ilişki biçimini oluşturmaktadır. Bu yakın ilişkiler kişinin zgven, sosyal destek, sevgi, saygı, doyum ve güvenlik gibi birçok ihtiyaının karşılanması ile birlikte keyifli ve daha verimli bir hayat sürmelerinde olumlu etkilere sahiptir. Diğer taraftan yakın ilişkilerin romantik biçimi arkadaşlık, aile gibi diğer ilişki biçimleriyle de ilgili olabilecek bir ilişki şeklidir (Doğan, 2012; Tosun, 2015). Hendrick (2006), romantik ilişkileri evlilik, uzun süreli birliktelikler ve çiftlerin özünde aşk ve sevgi gibi duyguları barındıran bir bağlılık ile oluşturdukları ilişki biçimi olarak nitelendirmektedir. Bu ilişkilerin de sürdürülebilirliğini sağlayan etmenler çeşitli araştırmalarda farklı değişkenler ile açıklanmış ve bu konuya açıklık getirmeye çalışan bazı araştırmacılarından bu alandaki çalışmalara temel teşkil edecek katkılarıyla tanınan Rusbult (1983), romantik ilişkilerin devam edip etmeyeceğine yönelik nedenleri bağlanım ve istikrar kavramları adı altında ele almıştır. Yakın ilişkilerin bir biçimi olan romantik ilişkilerde ilişki istikrarının sürdürülebilirliğini etkileyen bu faktörlerin önemine de yatırım modeli çerçevesinden açıklamalar getirmiştir. Yakın ilişkileri sürdürmeyi ve sona erdirmeyi bağlanım kavramı tanımlamaktadır (Terzi & Işık, 2017). Bağlanım kavramını ilişki istikrarının alt boyutları olan ilişki doyumunu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı kavramlarıyla birlikte ele alan yatırım modeli, ilişkilerin sürdürülebilirliğinde bu kavramların önemini vurgulamaktadır (Rusbult, 1983). Eğer bir ilişkide bu kavramların eksikliği hissediliyorsa bireyler tarafından ilişkinin sona erdirilmesi eğilimi ağır basmaktadır.

Romantik ilişkilerin yanı sıra yakın ilişkiler içerisinde diğer bir birliktelik hali de tarih boyunca bazı farklılıklar gösterse de halen varlığını devam ettiren, kadın ve erkek arasında yaşamın paylaşıldığı, bir akrabalık bağı oluşturan; sosyal, ahlaki ve hukuki bir kurumu teşkil eden, tüm ilişkiler içerisinde belki de en önemli ilişki olarak nitelendirilebilecek evlilik ilişkisidir (Erişti, 2010; zgven, 2000). Evlilik, doğası gereği yakın ilişkiler kurmaya eğilimli sosyal bir varlık olan insanın, karşı cinsle var olan ilişkilerinin beraberinde getirmiş olduğu ihtiyaçlarının karşılanmasının, içinde bulunduğu sosyal yapı içerisinde daha kabul edilebilir yaklaşıldığı bir birliktelik halidir. Daha çok duygusal ihtiyaçların karşılandığı romantik ilişkilerin, daha kapsamlı ihtiyaçların karşılandığı ve daha karmaşık dinamikleri beraberinde getiren ve toplumun ilerlemesine daha köklü katkılar sağlayan bir yakın ilişki biçimine evrilmesidir (şener & Terzioğlu, 2002). İnsanlığın iyi oluşu için hem orta hem uzun vadede evlilik olgusu, bireylerin faydasına ve fitratına münasip olan bir seçimdir. Dolayısıyla bu müessese var

olmadıkça neslin sürdürülebilirliği ve sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi mümkün değildir (Tarhan, 2023). Bu ilişkiyle birlikte toplumların oluşumunu sağlayan aile kurumunun da temeli, çiftlerin neslin sürdürülebilirliğine yönelik sorumlulukları yerine getirme gayretleriyle birlikte atılmış olmaktadır. Kendi içerisinde toplumun ilerlemesi için gerekli olan birçok olgunun temel esaslarını barındıran bu kutsal birlikteliğin, sağlıklı bir biçimde sürdürülebilirliğini anlama açısından bu birlikteliğe katkı sağlayabilecek yapıların incelenmesi ve elde edilecek sonuçların paylaşılması oldukça önemlidir.

Bir ilişkiyi başlatma kararını, sürdürme ve sona erdirmeye sürecini içeren ilişki istikrarı kavramı, beraberinde olumlu ve olumsuz birçok durumu meydana getirmektedir. Evlilik ilişkilerinde istikrarın sağlanamaması durumunda ortaya çıkabilecek en önemli çıktılardan birisi boşanma olarak gösterilebilir. Günümüzde en başta anne ve babamızdan ve akrabalık ilişkilerimizden olmak üzere diğer sosyal çevremiz içerisinde de önemli bir birliktelik sağlama biçimi olarak gözlemlediğimiz evlilik ilişkilerinde, istikrarın sağlanamadığı durumlarda boşanma olgusuna başvurulabildiğine şahit olmaktayız. Boşanmanın da en başta çocuklar ve akabinde tüm toplum üzerinde etkisi olduğu söylenilebilir (Yıldırım, 2004).

Öte yandan son yıllarda TÜİK verilerine göre evlilik oranlarında azalma ve boşanma oranlarında artış gözlemlenmektedir. Bunun yanında TÜİK (2021) verilerine göre de ülkemizde boşanma vakalarında artış gözlemlenmektedir. TÜİK (2023) verilerine göre ise 2022 yılında kesinleşen boşanma davalarıyla birlikte 180 bin 954 çift boşanmıştır. Bu oran 2001 yılında 91 bin 994'tü. Boşanma olgusunun artıyor olması, eşlerin bir ömür boyu birlikte olabilmek gibi büyük beklentilerle inşa ettikleri yuvalarının yıkılmasıyla hayal kırıklıklarını beraberinde getirirken geleceğin anne ve babası olma potansiyelindeki çocuklarımızı ruhsal, gelişimsel ve fiziksel bağlamlarda olumsuz etkileyip birtakım psikolojik rahatsızlıklara teslim olmaları noktasında tehlike arz edebilmektedir (Tolan, 2023). Dolayısıyla çocuklara ve boşanmış kişilere birden fazla stres verici yük binebilmekte ve bu durumun beraberinde getirdiği olumsuz enerjilerden kurtulmak isteyen bireyler, toplum yararına olacak işlerden kaçınmanın yanı sıra ikili ilişkiler ve sosyal yaşamlarında da işlevsel olmayan, sağlıklı tutum ve davranışlar sergileme eğiliminde olabilmektedirler. Boşanma sonrası ortaya çıkabilecek bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda ilişkilerin başlayıp sona ermesi yani istikrarı üzerinde etkisi olabilecek faktörleri saptamak evlilik istikrarının sağlanmasına katkıda bulunabilir (Avcı, 2013).

Öte yandan maddi anlamda fazlaca yaşanan zorluklar ve son zamanlarda çiftlerin karşılaştıkları stresli yaşam olayları çiftler arasında gelişen düşmanlık, zorlama, inkâr ve hakaret gibi faktörlerle ilişkilendirilmiştir (Williamson vd., 2013). İşsizlik, ekonomik zorluklar ve iş stresi gibi dış stres faktörlerine maruz kalan çiftlerin eşlerine karşı olumsuz eylem ve tutumları için suçlama yöneliminde artış olmasının yanı sıra birbirleri arasında etkileşim kaliteleri, evlilik memnuniyetlerinde de düşüşler meydana gelmekte ve partner algıları da bu durumlardan etkilenecek ilişkilerin sürdürülebilirliği için bir sorun teşkil edebilmektedir (Neff & Karney, 2004). Diğer taraftan sosyal sınıf, azınlık durumu, yaşam evresi gibi bağlamsal kırgınlıkların yanında duygusal sağlık ve kişilik gibi bireysel kırgınlıklar ve düşmanlık, geri çekilme ve zayıf destek gibi ilişki kalitesinde etkili olan ikili süreçleri yönetip yönetememek de ilişkilerde sürdürülebilirlik için önemli hususlar olarak ele alınmıştır (Karney & Bradbury, 1995). Romantik ilişkiler üzerine yapılan araştırmalar ekonomik anlamda yaşanan sıkıntılar, zorlu işler ve felaketler gibi dışsal stres etkenlerinin ilişkilerde istikrar ve kaliteyi olumsuz anlamda etkileyebileceğini göstermektedir. Ayrıca küresel bir salgın olan Covid 19 evli bireylerin ilişkilerinin sürdürülebilirliğini etkilemiştir (Overall & Pietromonaco, 2021). Bununla birlikte temel ihtiyaçların karşılanmaması (Fenar, 2023), mükemmeliyetçilik (Çoban, 2023), cinsel yaşam kalitesinin düşüklüğü (Çalık, 2023), duygusal istismar (Dardis vd., 2013) gibi durumların da evli çiftlerin ilişki ömrünü olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu çalışmada da ilişki istikrarı, üzerinde etkisi olabilecek ve katkı sağlayabilecek faktörleri tespit etmek ve bu kavram ile ilgili bilinen bilgilerin ötesine gidebilmek amacıyla daha detaylı olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi değişkenlerinin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmemiştir.

Bireylerin günlük hayatları süresince karşılaşma ihtimali olan bu zorluklar karşısında bazı bireyler önemli uyum sorunları yaşasalar da bazılarının da bu zorluklarla baş edebildikleri görülmektedir. Karşılaşılan zorluklarla baş etme becerisi alanyazında yılmazlık kavramı ile açıklandığı görülmektedir (Masten, 2001). Yılmazlık zorlu yaşam şartlarına, zorluklara ve bu zorlukların beraberinde getirdiği insan iyi oluşunu olumsuz anlamda etkileyebilecek stresörlere rağmen bireyin bu durumlar ile başa çıkabilmek için ortaya koyduğu uyum sağlama ve tekrar eski haline dönebilme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Masten, 2001; Newman, 2005). Ayrıca bireyin yaşamında karşılaştığı olumsuzluklara rağmen bu sıkıntılarla baş edebilmesinde bir destek ve güç kaynağı olan

yılmazlığın, toplumun sadece çok seyrek bir kesimine özgü bir şey olmadığı hemen hemen her birey ve çiftte bulunan bir yapı olduğu bilinmektedir (Aydoğan, 2014; Öğülmüş, 2001; Özcan, 2005). Yılmazlık alanyazını incelendiğinde yılmazlığın farklı bağlamlara özgü bir biçimde ele alındığı görülmektedir. İlgili çalışmalar incelendiğinde yılmazlık bireysel olarak ele alınmasının yanı sıra aile yılmazlığı (Black & Lobo, 2008; Kaner & Bayraklı, 2010; Lietz, 2013; Smith vd., 2005; Walsh, 2016), akademik yılmazlık (Morales, 2005; 2008; Şam, 2022; Yavuz & Kutlu, 2016; Waxman vd., 2003) ve ilişkisel yılmazlık (Aydoğan, 2014; Connoly, 2005; Dalkılıç, 2016; Kara, 2019; Özkoçak, 2022; Özbay, 2015; Walsh, 1996; Yıldız Yüksel, 2023) bağlamlarında da araştırma konusu olmuştur. Bunlar arasında çiftler ya da ilişkiler bağlamında ele alınan yılmazlık biçimi ilişkisel yılmazlık olarak tanımlanmaktadır ve çiftlerin olumsuz koşullara nasıl uyum sağlayabildiklerini anlamak için ilişkiler alanında yeni geliştirilmiş bir kavramdır (Suriyad vd., 2021). İlişkisel yılmazlık çiftlerin karşılaştıkları ya da karşılaşma ihtimalleri bulunan zorlu yaşam olaylarına rağmen ilişkilerini sürdürebilme kabiliyetleridir. İlişkiler için emek harcamayı, uyum sağlama yolunda ortaya konulan tutum ve davranışları ve ilişkinin işlevselliği için herhangi yeni bir durumu birlikte keşfetme farkındalığını içerir (Connoly, 2005). Bu bağlamda evli bireylerin ilişki istikrarları açısından risk oluşturabilecek faktörlerin önlenmesi ve ilişki istikrarlarının korunmasında ilişkisel yılmazlığın katkı sağlayıcı bir yapı olacağı düşünülmektedir. Nitekim daha önce yapılan çalışmalar (Aydoğan & Cihan, 2021; Dalkılıç, 2016; Kovan vd., 2021; Özbay & Kaygas, 2023; Şahin, 2021) ilişki memnuniyeti, ilişki doyumu, evlilik uyumu gibi ilişkilerin sürdürülebilirliğinde etkili olabilecek faktörlerle ilişkisel yılmazlık arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu göstermektedir.

Dolayısıyla çiftlerin evlilik süreleri boyunca karşılaştıkları pek çok risk durumunun (düşük SED, engelli çocuğa sahip olma, geri çekilme, zayıf destek, dış stresler vb.) ortaya çıkartabileceği, olumsuz uyum göstergelerinin (boşanma) oluşumunun önlenmesi ve ilişkinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesinde ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarını sağlamada önemli bir yapı olacağı düşünülmektedir. Bu sürdürülebilirliğe olumlu anlamda etkisi olabileceğine inanılan diğer bir yapı ise sosyal ilgidir. Sosyal ilgi Adler'in kuramının temel kavramlarından birisidir.

Çocukluktan başlayan toplumsallaşma süreci, toplumda bir yer edinme, ait olma duygusu kazanma ve topluma katkıda bulunmak için verilen mücadele olan sosyal ilgi (Kefir, 1981) ruh sağlığımızın bir ölçütü olarak görülmektedir (Corey, 2008). Adler

(2004) sosyal ilgisi yüksek bireylerin başkalarıyla özdeşleşebilen, duygudaşlık düzeyi yüksek, başkaları için çabalayabilen ve toplumda üzerine düşen işbirliği gerektiren sorumlulukları yerine getirebilen kişilik özelliklerine sahip olduğunu ve çetin yaşam şartları sonucunda bile zararlı duygu durumlarından ziyade daha insancıl bir profil doğrultusunda iyimserlik ve sevgi yüklü davranabildiklerini belirtmektedir (Adler, 2004).

Adler'in kuramında ele aldığı önemli kavramlardan birisi de yaşam görevleridir. Adler bireylerin üç temel yaşam görevleri olduğundan bahseder. Bunlardan ilki arkadaşlık kurma, ikincisi topluma katkıda bulunma, üçüncüsü ise yakın ilişki oluşturabilmedir (Corey, 2008). Bu kaçınılmaz ilişkiler, insanın bir bütünün parçası olmasıyla doğarlar (Adler, 1933). Bu ilişkiler bireylerin bir ideal kişi ve amaca hizmet etmesi istikametinde onu hayatın yararlı veya zararlı tarafına yönlendirebilecek olan temel ilişkilerdir. İnsanoğlunun kurmuş olduğu her türlü ilişki doğuştan getirmiş olduğu bir potansiyelin sonucu olarak, sosyal olma potansiyeli, kendilerinden daha fazla bir bütünün yani bir topluluğun parçası oldukları bilinciyle oluşturulmuştur. Bu ilişkiler aynı zamanda bireyler için aidiyet ve bağlılık duyguları sağlar. Ayrıca kurulan bu ilişkiler sosyal ilginin, yaşam görevlerinin yerine getirilmesi açısından kişilikte meydana getirdiği yansılardan doğar (Ansbacher, 1991; Leak & Leak, 2006; Soyer, 2004).

Bu doğrultuda Adler'in sosyal ilgi kavramı da romantik ilişkiler penceresinden incelenen bir araştırma hususu teşkil etmiştir. Adler'e (1978) göre romantik ilişkilerdeki bütün sorunların kaynağında bencil ve ortak katkı sağlamaktan geri durma yaklaşımlarının yani sosyal ilgi kapsamı içerisinde yer alan işbirliği ve toplumun yararına katkıyı göz ardı ediyor olmak yatmaktadır. Bu çalışmada da bireylerin ilişkilerin sürdürülebilirliğine katkı sağlamasındaki sağduyulu yaklaşımlardan birisinin de karşısındaki kişiye ne verebilirim düşüncesiyle ortaya koyduğu tutum ve davranışların ilişki istikrarına olumlu anlamda dayanaklar oluşturabileceğinin varsayılmasıdır. Kişileri yaşamın yararlı tarafında tutabilme potansiyeline inanılan bu sağduyulu ilginin, ilişkilerin devam edip etmeyeceği noktasında önemli bir yer edindiği düşünülmektedir.

Adler, sosyal ilgisi gelişmiş ve bu ilgisini toplumun yararlı tarafında tutabilmeyi becerebilmiş olan kişilerin yakın ilişkiler kapsamında partnerlerine karşı daha fazla

seçim hakkı ve özgürlük ile birlikte kaliteli ve huzurlu bir ilişki vadedebileceğini belirtmiŐ, toplumsallık duygusundan yoksun kişilerin yakın ilişkilerinde ise zevk ve heyecanı merkeze alan bir birliktelik sağlama amacında olduklarını ifade etmiştir (Leak & Gardner, 1990). Dolayısıyla yakın ilişkiler içerisindeki romantik ilişki ve evlilik ilişkileri zincirinde bu ilişkilerin s rd rebilirliğinde sosyal ilginin hayati bir halkayı teşkil ettiği söylenebilir.

Görüldüğü üzere hem ilişkisel yılmazlığın hem de sosyal ilginin temelinde işbirliği, iletişim ve etkileşim kavramları önemi yadsınamayacak bir yer tutmaktadır. Bu iki kavramın yaşamda karşılaşılan birçok risk faktörleri karşısında sığınılacak güvenli bir liman olarak nitelendirilebilecek çok fazla sayıda temalar barındırmaları önemli g r lmektedir. Bu bağlamda toplumların geleceği açısından etkisi göz önünde bulundurularak her iki değişkenin de olumlu ve koruyucu faktörler çerçevesinde ilişki istikrarı için destekleyici faktörler olarak ele alınabileceği d Ő n lm Ő tir. Ayrıca ilişki istikrarı ile ilgili araştırmalar incelendiğinde ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi üzerinde çok fazla durulmadığı g r lmektedir. Öte yandan ilişki istikrarını sürdürmeyi ve sona erdirmeyi etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla yapılan çalışmalar sınırlılığını korumaktadır. Özellikle ilişki istikrarının yapıldığı çalışmaların örnekleme grubu olarak daha çok romantik ilişki içinde olan kişilerle gerçekleŐtirildiėi g r lmektedir. Ancak evlilik ilişkisinin doğasının romantik ilişkilerden farklı olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla evli bireylerle yapılacak olan bu çalışma, evli bireylerin ilişki istikrarlarını etkileyen faktörler hakkında daha fazla bilgi sahibi olunmasına katkı sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma evli bireylerde ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmada genel amaç bağlamında Şu sorulara yanıt aranmıŐtır:

1. Evli bireylerin ilişki istikrarı toplam puanları ve alt boyutları düzeyleri demografik değişkenlere (Cinsiyet, sosyoekonomik düzey, eğitim durumu, rutin beraberlik sıklığı vb.) göre farklılaşmakta mıdır?
2. Evli bireylerin ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi düzeyleri arasında ilişki bulunmakta mıdır?

3. Evli bireylerin ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi düzeyleri, ilişki istikrarlarını yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanlar yaşamları boyunca ideal bir kişi veya amaca ulaşmak için yaşam görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Kimi zaman bu istikametteki çaba ve gayretler yaşamın yararlı tarafından uzaklaşarak bireyi bir yıkımın pençesine doğru sürükleyebilmektedir. Bu doğrultuda kişinin tek başına karşılaştığı zorlu yaşam olaylarıyla mücadele etmesinde ortaya koyduğu tutum ve davranışlarının önemi kadar bir yakın ilişki veya sosyal yapı içerisinde ortaya koyduğu tutum ve davranışlar da önemlidir. Evlilik bu sosyal yapı içerisinde temel öğelerden biridir. Çünkü aile gibi toplumun en önemli yapı taşını meydana getiren ve neslin devamlılığını sağlayarak toplumların ilerlemesine, yarınlarına ışık tutan bu kutsal birlikteliğin istikrarı için sürdürülebilirliğin sağlanması ve yaşam boyunca korunması, medeniyetlerin devamı için elzem görülmektedir. Bilhassa evli bireyler arasındaki ilişki istikrarının sağlanabiliyor olması, aile içi sorunların ve dağılmaların önlenmesi ve çocukların toplum huzuru ve istihdamı açısından zararlı yetişkinlere dönüşmesini önleyecektir. Bu doğrultuda ilişki istikrarını etkileyecek her türlü etmenin önemli ve kıymetli olduğu akabinde alınacak önlemlerin ve yapılacak çalışmaların toplumların işlevselliğine katkıda bulunacağı varsayılmaktadır.

Bu noktada dikkat çeken kavramlardan birisi olan ilişkisel yılmazlık evlilik ilişkisinde, çiftlerin yaşamlarında yüz yüze geldikleri stresli ve güç yaşam koşullarıyla baş edebilmesinde ve tekrar eski işlevsel haline dönerek iyileşebilmelerinde eşlerin yılmazlıklarının yüksek olabilmesinin önemini vurgulamaktadır (Aydoğan, 2014). İlişkisel yılmazlığın evli bireylerin ilişki istikrarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Özellikle sorunlu ve stresli durumlar karşısında ilişkilerinde yılmazlık gösteren bireyler ilişkilerinin istikrarında düşüşlerle karşılaşsalar dahi yeniden toparlanabileceklerdir. Bu açıdan ilişkisel yılmazlığın ilişkilerin devam edip etmeyeceğinde önemli bir etken olabileceği belirtilebilir. Genel olarak ilişkisel yılmazlığı yüksek olan bireylerin ilişkilerinden daha doyum sağlayan (Dalkılıç, 2016; Şahin, 2021; Walsh, 2006) bu vesileyle de ilişkilerin devamı için olumlu davranışların sayısını arttırabilecek bireyler olma potansiyelleri göz önünde bulundurulmuştur.

İlişki istikrarını etkileyebileceği düşünülen diğer bir kavram sosyal ilgidir. Nitekim ilgili alanyazın incelendiğinde daha önce gerçekleştirilen çalışmalar bizlere ilişki istikrarı ve sosyal ilgi arasındaki ilişkiye dair bilgiler vermektedir. Thornton'un (1997) evli çiftlerle gerçekleştirdiği bir çalışmada yüksek sosyal ilgiyle güçlü evlilik doyumunda arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Sosyal ilgisi gelişmiş kişilerin özellikle ilişkilerinin sürdürülebilirliği için yatırım yapan ve ilişkilerinden doyum sağlayan kişiler olduğu gözlemlenmektedir (Akarsu, 2018). Rennebohm ve arkadaşlarına (2017) göre sosyal ilgi düzeyleri yüksek olan bireyler romantik ilişkilerinde de eşleriyle yüksek uyum göstermektedir. Evli çiftlerin ilişkilerinde sosyal ilgi düzeyleri gelişmiş ise ilişkilerinin sürdürülebilirliğinde önemli bir rol oynayan evlilik uyumları da olumlu anlamda gelişme göstermektedir (Greenwood & Markowski, 1984; Özaydınlık, 2011). Legget ve arkadaşları (2012) da arkadaşları ziyaret etmek gibi sosyal ilginin göstergesi olabilecek farklı davranış ve tutumların evlilikte doyum ile olumlu anlamda ilişkili olabileceğini göstermişlerdir. Dolayısıyla bu araştırma bağlamında sosyal ilginin evli bireylerin ilişki istikrarını yordayıcı rolünü incelemek mevcut bilgileri zenginleştirecektir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi farklı değişkenlerle açıklanmaktadır. Gerçekleştirilen bu çalışmada ise ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi gibi hayatın birçok safhasında insanların bireysel veya ilişkisel davranış ve tutumlarında az ya da çok bir noktaya temas ettiği düşünülen bu iki kıymetli kavramın, ilişki istikrarının sağlanmasında önemli açıklayıcı faktörler olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu iki kavramın ilişki istikrarı ile ilişkilerinin incelenmesinin ilişki istikrarını etkileyebilecek değişkenlerin neler olduğu ile ilgili var olan bilgilere yeni katkılar sağlayarak ilgili alana faydalı olması beklenmektedir.

İlişki istikrarı alanyazını incelendiğinde, ilişki istikrarının araştırıldığı örneklem grubunun genellikle romantik ilişkilere sahip bireylerle yapıldığı görülmektedir (Çoban 2023; Fenar, 2023; Rusbult vd., 1986; Yıldız, 2020). Bu çalışmanın örneklem grubunu ise evli bireyler oluşturmaktadır. Evli bireylerin ilişkilerinin doğasının romantik ilişkilerden farklı olacağını varsayarak bu çalışmanın evli bireylerle yürütülmesi, ilişki istikrarı ile ilgili bilinen bilgilerin ötesine gidilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu düşüncelerden ve bulgulardan yola çıkarak ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilginin hem evli bireylerin yaşadıkları sorunları geride bırakabilmeleri hem de sağlıklı

bir şekilde ilişkilerini sürdürebilmeleri için önemli işlevleri olacağına inanılmaktadır. Evli bireylerle gerçekleştirilecek olan bu çalışma, ilişki istikrarı ile ilgili alanyazınına ve bu alanda yapılabilecek müdahale programlarının hazırlanma aşamasında katkı sağlayabilecek önemli bir kaynak olabilir. Araştırma sonuçları ilişki istikrarı ile çalışan alan çalışmacılarının yapacakları uygulamalar için de katkı sağlayabilir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Veriler toplanırken evli bireylerin her birine doğrudan ulaşmakta zorlanıldığı için online veri toplama yönteminde de yararlanılmıştır. Bu durum, katılımcıların online ve kâğıt kalem yöntemiyle toplanan verilere yanıt verme yönelimini etkilemiş olabilir.

1.5. Tanımlar

İlişki İstikrarı: Yakın ilişkilerde bireylerin ilişkiden elde ettikleri doyum, ilişkiye yapmış oldukları yatırım, mevcut ilişkileri dışındaki seçenekleri nasıl değerlendirdikleri ve ilişkiye olan bağlılıkları doğrultusunda ilişkinin nasıl bir seyir izlediğini ve sürdürülebilirliğini ifade eden süreçtir (Rusbult, 1983).

İlişkisel Yılmazlık: “İlişkisel yılmazlık; akut bir kopukluk veya olumsuz koşullar, travmatik deneyimler, yabancılaştırıcı sosyal-kültürel baskılar gibi stres zamanlarında karşılıklı olarak güçlendiren ve gelişimi teşvik eden ilişkilere geri dönme kapasitesidir” (Jordan, 2013).

Sosyal İlgi: Bireyin toplumla ilişkilerinde ortaya koyduğu empati, ortak katkı ve işbirliğinin yanısıra sağduyulu bir yaklaşım çerçevesinde toplumsal ilişkilerine anlamlı katkılar sunarak gereksinim duyduğu sosyal bağı kurabilmesidir (Adler, 1956).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İlişki İstikrarı

İlişkilerin varlığı süresince çiftler birtakım güçlüklerle maruz kalabilmektedir ve bu güçlüklerle mücadele edebilmek için ilişkisel bir çaba ortaya koyabilmenin yanı sıra birlikte bazı yolların da geliştirilmesi gerekmektedir. Sağlıklı ve doyumlu şartlarda bir ilişkinin sürdürülebilmesi için Stafford ve Canary (1991), ilişkilerin sürdürülmesinde çiftlerin çıkma, ciddi çıkma, nişanlı olma veya evli olma durumlarına göre farklı davranışsal stratejiler izleyebilecekleri üzerinde durmuşlardır. Bu doğrultuda yaygın olarak bağlılık, sadakat ve aşkın dile gelmesi gibi faktörleri içeren güvencesel; sosyal ağların genişletilmesi ve etkileşimi vurgulayan iletişimsel; bireyin kendisi dışındakilere duygu ve düşüncelerini, deneyimlerini, olumlu olumsuz tüm yönleriyle dürüst bir şekilde ifade edebilmesini içeren açıklık; umutlu bir iyimserlik ve sevinç durumunu içeren olumluluk; ortak işbirliğini gerektiren, sorumlulukları içeren görevsel olmak üzere beş sürdürme stratejisini vurgulamışlardır. Bu ilişki sürdürme yollarının özünde açık bir iletişim ve aşkın duygusal yoğunluğuyla birlikte ifade edilmesi daha etkili yollar olarak görülmektedir (Hendrick, 2016). Bununla birlikte ilişkilerin sürdürülebilirliğinde etkili olabilecek dinamikler çeşitli çalışmalarda konu edinmiştir.

Yakın ilişkiler ile ilgili literatür incelendiğinde ilişkiler farklı açılardan ele alınmaktadır. Ele alınış biçimlerinden biri de yakın ilişkilerin bir çeşidi olan romantik ilişkilerde ilişki istikrarı kavramıdır. İlişki istikrarı her ne kadar bu çalışma içerisinde evlilik olgusu bağlamında ele alınsa da bu kavramın bireylerin hayatındaki önemi fark edilerek ilk olarak romantik ilişkiler bağlamında ele alındığı gözlemlenmektedir. Hendrick'e göre (2006) evlilik de romantik ilişkilerin bir biçimidir. Evliliklerin sürdürülebilirliğinde eşlerin arkadaşça birlikte keyifli zamanlar geçirebilmeleri, birlikte eğlenebilecekleri ortak ilgi alanları ve duygu paylaşımlarının yanı sıra açık ve dürüst iletişimi benimsemeleri de ilişkilerinin istikrarında önemlidir. Dürüst bir yaklaşımla beraber ilişkinin devamı için gösterilen çaba ve özenle daha otantik, güvene dayalı derin ilişkiler kurabilmek mümkün hale gelmektedir (Sayar & Yavuz 2023). Öte yandan kişilerin hâlihazırdaki ilişkileri içerisinde devam etme ve o ilişkiyi sona erdirmeye kararları üzerinde etkisi olan etkenler ilişki istikrarını ilgilendiren durumlardır (Le & Agnew, 2003). Bireyin hayatını ve yarınlarına yönelik planlarını şekillendirebilmesinde yakın ilişkilerindeki istikrar durumu önemlidir (Kızıldağ, 2019). İlişkilerin akıbetinde önemli bir yer edinen ilişki istikrarı kavramı, genel olarak bireylerin ilişkilerinden

elde ettikleri doyumun artması ve bireylerin ilişkinin devamı için ortaya koydukları kişisel çabaların varlığıyla birlikte ilişkiyi devam ettirme yönündeki eğilimlerinin fazla olması olarak belirtilebilir (Rusbult, 1980). İlişki doyumu ise ilişkilerin istikrarında olumlu etkilere sahiptir ve bu durum evli çiftlerin boşanmalarının önüne geçilmesinde ve yakın ilişki içerisindeki çiftlerin ilişkiyi sonlandırma oranlarında etkili olabilmektedir (Kaçmaz, 2020). Bu doğrultuda da ilişkilerin doğasında ve sürdürülebilirliğinde nelerin etkili olduğunu anlamak önem arz etmiştir ve bu amaçla çeşitli kuramlar geliştirilmiştir (Rusbult, 1983; Thibaut & Kelley, 1959). Bu kuramlar ilişki istikrarını doğrudan ele alan bir kuramın olmaması sebebiyle ilişki istikrarını ilişki doyumu, ilişkide bağlanım, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkide yatırım gibi önemli alt boyutlar çerçevesinde açıklamaya çalışmışlardır (Akbayrak; 2019). Bu boyutlara ilişkin ayrıntılı açıklamalar aşağıdaki gibidir.

2.1.1. İlişki doyumu

İlişki doyumu bireylerin partnerleriyle birlikteyken hissettikleri genel doyumu ve memnuniyeti ifade etmenin yanı sıra bireyler nezdinde sahip oldukları ilişkinin ideal ilişkiye yakın olarak tanımlanmasıdır (Le & Agnew, 2003). İlişki doyumu, kişilerin ilişkilerini sürdürmekten duydukları mutluluğu, birbirlerine olan güvenleri ve bağlılıkları; çatışma, aşırı eleştirel olma, düşmanlık, saldırganlık ve şikâyetçi olma gibi zarar verici davranış ve tutumlardan kaçınmak için gayret gösterebilmeyi gerektirir. İlişkiden doyum sağlama karşılıklı olduğunda kişiler olumlu duyguların daha fazla olduğu derin ilişkiler yaşamaya ve daha tutarlı davranışlarla ilişkilere katkı sağlamaya çalışırlar. Bu açıdan bakıldığında ilişkide doyumun romantik ilişkiler için belki de en önemli yapı olduğu söylenebilir. Bu durumla birlikte ilişkinin sağlığı ve sürdürülebilirliği için kendi kabuğuna çekilmeyi tercih eden değil, daha sorumluluk sahibi olmayı seçen çiftler ortaya çıkmaktadır. Araştırmalara göre çiftlerin yaşadıkları ilişkilerde doyum sağlayabilmesinde iletişim ve empati, kendini açma, idealizasyon (eşin idealize edilmesi), çatışma yönetimi, kabul edilmek/reddedilmek, sosyal destek, beklentilerin uyumu ve ortak değerler çok önemlidir. Bu temel özellikler ilişkinin yararlı tarafında yer aldıkça tarafların yaşadıkları doyum artarak ilişkilerinin istikrarına katkı sağlamaktadır (Solmuş, 2010). Dolayısıyla bireylerin romantik ilişkileri için hissettikleri olumlu duyguların seviyesi ilişkiden aldıkları doyumun göstergesidir (Rusbult, 1983).

Peplau ve Sears (2003), kişilerin bir romantik ilişki içerisinde devam edip etmeyeceklerini belirleyen en önemli etkenin ilişkiye bağlanım ve ilişki doyumu olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca ilişki doyumunun sağlıklı ve işlevsel romantik ilişkilerde bir ön koşul olduğu da vurgulanmaktadır (Yıldız, 2020). İlişkilerin gerçekten devam edip etmeyeceği durumunun doyum ile ilişkilendirilebiliyor olması bu kavramı önemli hale getirmektedir (Hendrick, 2016). Çiftlerin ilişkilerine dair gidişatın iyi oluş düzeyi hakkındaki anlık değerlendirmeleri, hâlihazırda ilişki içerisinde sorunlar yaşıyorlarsa bu sorunların meydana gelme sıklığı, bu sorunları çözmeye çalışırken neler yapabileceklerinin ve neler yapamayacaklarının göz önünde bulundurularak işlevsel çözüm yolları arayışında olmaları, ilişki doyumu ile ilişkilidir. Bu sorunlar ilişkilerde birlikte zaman geçirme, para, duyguların önemsenmesi, cinsellik, sorumlulukların paylaşılması, çiftlerde değerli hissetme ve hissettirmede etkili olan uzaklık (duygusal mesafe), çekingenlik, baskınlık gibi faktörler doğrultusunda ortaya çıkabilmektedir. Eğer çiftler hem romantik ilişkilerinde hem de evliliklerinde yaşadıkları problemleri çözmekte zorlanıyorlarsa ilişki doyumları da düşmeye başlayacaktır. Evlilikte de bu tür yaşantıların ardından eşlerin birbirlerine karşı algı ve beklentileri evlilik doyumlarını etkilemektedir. Eğer sorunlarla baş etme sürecinde eşler birbirlerine karşı olumlu yönlendirmede bulunuyor, birbirleri üzerinde yetkeci bir tavır sergilemeden kaçınarak ilişkiden elde ettikleri beklentileri yüksek buluyorlarsa evliliklerinde doyum sağlayabilirler (Solmuş, 2010). İlişki doyumu bireylerin ilişkilerine dair öznel algı ve değerlendirmelerini içerdiği için çiftler mevcut ilişkilerinde ne kadar memnuniyet hissettikleri noktasında ayrışabilmektedirler (Kluwer, 2010).

2.1.2. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme

Seçeneklerin niteliği bireylerin mevcut ilişkilerine kıyasla bu ilişkileri dışındaki erişilebilir olan en iyi alternatif ilişkiye duydukları cazibeyi ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle seçeneklerin niteliği bireylerin ihtiyaç duydukları fiziksel ve duygusal durumların hâlihazırdaki ilişkileri dışındaki seçeneklerden karşılanma düzeyleridir. Dolayısıyla seçeneklerin niteliği bireylerin ilişkilerinde elde ettikleri ödül ve ödedikleri bedellerden etkilenmektedir (Rusbult vd., 1998). Thibaut ve Kelley'in (1959) karşılıklı bağımlılık kuramına göre bireylerin ilişkilerinde bağlılık gösterebilmeleri seçeneklerin niteliğinin düşük ve ilişkide kalma isteklerinin yüksek olmasıyla paraleldir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ilişkide bağlanım ile ilgili, karşılaştırma düzeyi ise o anki ilişkiden elde edilen doyum ile ilgilidir (Bilecen, 2007). Karşılaştırma düzeyi,

bireylerin ilişkilerindeki ödülleri ve bedelleri hem o anki ilişkilerin geçmişteki durumuyla hem daha önceki ilişki deneyimleriyle hem de alternatif ilişkilerle kıyaslayarak nihayetinde elde ettikleri kazançlar bakımından değerlendirmeleridir (Kaynak, 2014). İlişkide elde edilen mutlu anlar, ortak ilgiler ve paylaşımlar gibi olumlu sonuçlar ödül olarak ifade edilen yaşantılarken, ilişkide kalınan süre zarfında kaçırılan imkânlar ve olumsuz sonuçlar ise bedel olarak nitelendirilen yaşantıları ifade etmektedir (Halat, 2009). Özellikle karşılıklı bağımlılık kuramı bu ödül ve bedel ilişkisi doğrultusunda biçimlenmektedir (Büyükşahin, 2006). Diğer yandan bireylerin geçmişteki ilişkilerinden elde ettikleri doyum düşük ise karşılaştırma düzeyleri düşük, doyum yüksek ise karşılaştırma düzeyleri de yüksektir (Duran, 2010). Mevcut ilişkiler seçenekler için karşılaştırma düzeyi ile değerlendirildiğinde bireyler ilişkilerindeki kazançları muhtemel diğer ilişkilerden fazla bularak daha iyi bir seçeneğin mümkün olmadığını düşünüyorlarsa ilişkileri istikrarlı bir şekilde sürmeye devam etme eğiliminde olacaktır. Bu durumun tersi söz konusu olduğunda ise ilişkilerini devam ettirmeme eğilimleri ağır basacaktır (Büyükşahin, 2006).

2.1.3. İlişki yatırımı

Çiftlerin ilişkisi için kullandığı tüm kaynakları nitelendiren ve ilişkinin devamını sağlama hususunda önemli bir belirleyici olan diğer bir boyut ise ilişki yatırımıdır. Bu kavram bir ilişkideki maddi ve manevi; soyut ve somut tüm kaynaklara vurgu yapmaktadır. Bireylerin birbirleri ve ilişkileri için çaba sarf etmeleri, birlikte kurulan arkadaşlıklar, kişilerin birlikte satın aldıkları konut, araba ve ev eşyaları gibi maddi değer taşıyan nesneler, sosyal çevreler ve yine ilişkiyle birlikte edinilen toplumdaki roller, partnerlerin birbirlerine kendilerini açması, enerji ve emek vermeleri, birlikte geçirilen kaliteli zamanlar ve ilişkilerin devamında sahip olunan çocuklar ilişkiler için yatırımlar olarak nitelendirilebilir. Bu yatırımların bir kısmı ilişkiye doğrudan yapılan yatırımlar olarak belirtilebilecek içsel yatırımlar iken bir kısmı da dolaylı olarak belirtilebilecek dışsal yatırımlardır. Bireyler için bu yatırımların bedeli büyükse ve kaybedilmesi durumu kişiler için ağır sonuçları da beraberinde getirecekse ve yine partnerler bu yatırımları kaybetmeyi göze alamayacaklarsa bu durum ilişkiye bağlanımlarını arttıracak dolayısıyla bireylerin ilişkilerinin sürdürülebilirliğinde ısrarcı olmaları ihtimal dahilinde olacaktır (Le & Agnew, 2003; Rusbult, 1980a, 1983; Rusbult vd., 1998).

Yatırım miktarı, bir ilişkiye bağlı olan kaynakların büyüklüğünü ve önemini anlatır. Bu kaynaklar ilişkinin sona ermesiyle beraber ortadan kalkacak ya da değerlerini yitireceklerdir (Rusbult vd., 1998). İlişkileri zamanla ilerledikçe çiftler, mevcut ilişkilerinde doğrudan denilebilecek içsel ve dolaylı denilebilecek dışsal yatırım kaynaklarının varlığını zenginleştirirler. Dolayısıyla ilişkilerini daha iyi bir duruma getirme yolunda iyileştirdiklerini ve geliştirdiklerini umarlar (Halat, 2009).

2.1.4. Bağlanım

İlişki istikrarının diğer bir alt boyutu ilişki bağlılığıdır. Rusbult'a (1980) göre ilişki bağlılığı düzeyindeki artış ve azalma, bir ilişkiyi sürdürmeyi veya sona erdirmeyi belirlemektedir. Başka şekilde ifade edilmesi gerekirse ilişkilerin ayakta kalmasını sağlayan bir güç olarak tanımlanan ilişki bağlılığı yüksek olduğunda, çiftler mevcut ilişkilerini alternatif ilişki seçenekleri karşısında koruma eğilimi sergilemektedirler ve bu da ilişkilerin ilerlemesinde bağlanım kavramının önemini ortaya koymaktadır (Rusbult, 1980; 1983; Rusbult vd., 2001). İlişkilerde bağlanım ve istikrar kavramları genel olarak Karşılıklı Bağımlılık Kuramı ve İlişki Yatırımı Modeli yaklaşımları bakımından ele alınmaktadır.

İlişki istikrarı için öneminden bahsedilen ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı boyutlarının bağlılık faktörüyle de eşgüdüm içinde olması ve bir araya gelmesi ilişkilerde bağlanımı meydana getirmektedir. İlişkilerin sürdürülebilirliğinde çok kıymetli bir faktör olan bağlanım, bireyler için iyi ve kötü zamanlarda her şekilde partnerlerinin kendilerinin yanında olacağına dair inançlarını ifade etmektedir (Hampel & Vangelisti, 2008). Diğer taraftan bağlanım bireylerin kalıcı ilişkiler kurabilmesinde etkili bir kavramdır (Hovardaoğlu, 1996). Bağlanım çiftler için ilişkiye bir adanmışlık, mevcut ilişki dışındaki alternatiflerin yok sayılması, eşlerden birisi ilişki için zarar verici bir şekilde davrandığında bile onarıcı davranabilmeyi, ben merkezli bir düşünceden ziyade eş olarak düşünebilmeyi ve eş için olumlu yöneltmeleri beraberinde getiren bir kavramdır. Ayrıca bağlanım, kişinin mevcut ilişkisiyle elde ettiği doyumun, o zaman zarfında başka seçeneklerin varlığının ve ilişkinin istikrarı için yapmış olduğu yatırımların bir ürünüdür (Solmuş, 2010).

Kişilerin kendisini değerli bulma anlayışından doğan, iradesine, eşini ve ilişkiyi cazip bulmasıyla birlikte elde ettiği doyuma göre ilişkiyi sürdürme isteğini ifade eden kavram kişisel bağlılıktır. Kişinin mevcut değer sisteminin dayattığı inançları

çerçevesinde ilişkiyi sürdürme gerekliliğini ifade eden kavram ahlaksal bağlılıktır. Ayrıca kişinin ilişkisini sonlandırdığı vakit ödemek zorunda hissettiği bedellerden, kaybetme ihtimalinin olduğu ödüllere ve toplum baskısından çekinerek bir engelin varlığı duygusuyla hissettiğini ise yapısal bağlılık kavramı ifade eder. Bu üç bağlılık türüne göre çiftlerin ilişkilerini sürdürüp sürdürmeyecekleri kararları değiştirebilmektedir (Solmuş, 2010). Gerçekte de Rusbult ve Buunk'a (1993) göre ilişkiden elde edilecekler açısından bağlanımın ilişkideki doyumdan daha önemli olduğu söylenilebilir (Hendrick, 2016).

İlişki istikrarına yönelik özellikle sürdürülebilirliği sağlayan etkenler hususunda hem ulusal hem uluslararası alanda hayli çalışmanın ve tespitlerin varlığından söz edebiliriz. Yapılan birçok çalışma incelendiğinde ilişki istikrarını etkileyen çok sayıda faktör bulunmuştur. Bunlar arasında çelişik duygulu cinsiyetçilik (Hacıoğlu, 2022); sosyal ilgi, benlik saygısı ve maneviyat (Akarsu, 2018); bağlanma boyutları, aşk biçimleri, ebeveyn tutumları (Çoban, 2023); çocukluk çağı travmaları (Mamati, 2018); öz saygı (Yıldırım, 2022); erken dönem uyumsuz şemalar (Şahin, 2015); bağlanma ve benlik değişimi (Özsolak, 2022); affedicilik (Tangney vd., 2015); duygusal istismar (Uyanık, 2022); öznel partner affediciliği (Eker, 2019); bağlanma stilleri (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007; Kirckpatrik ve Hazan, 1994; Uzun, 2017; Yıldırım, 2022) ve empati (Cramer, 2003; Hansson, 1985) gösterilebilir.

Ayrıca bu çalışmalarda ilişki istikrarının birden fazla kuram kapsamında ele alınmasına rağmen genel olarak Karşılıklı Bağımlılık Kuramı ve Yatırım Modeli gibi yaklaşımlar doğrultusunda incelendiği gözlemlenmektedir (Rusbult, 1983; Thibaut & Kelley, 1959).

2.1.5. İlişki İstikrarını Ele Alan Bazı Yaklaşımlar

2.1.5.1. Karşılıklı bağımlılık kuramı

Karşılıklı Bağımlılık Kuramı temel olarak sosyal mübadele kuramına dayanmaktadır. Thibaut ve Kelley (1959), Grupların Sosyal Psikolojisi adlı kitaplarında temelini attıkları karşılıklı bağımlılık kuramında kişilerarası ilişkilerin dinamiklerini anlamaya odaklanmışlardır. Bu yaklaşım doğrultusunda ilişki istikrarı ve sürdürülebilirliğini etkileyen faktörleri genişçe bir şekilde ele alarak, partnerlerin birbirlerine ve içinde bulundukları ilişkilerine bağımlılık düzeylerinin bir ilişkinin

devam edip etmeyeceğindeki kritik önemine vurgu yapmışlardır (Buğa, 2009; Büyükşahin, 2006).

Karşılıklı bağımlılığa göre bireylerin sahip oldukları ilişkilerinde hissettikleri ihtiyaçlar, onların ilişkilerine yönelik bağımlılık düzeyleriyle ilişkilidir. Kişiler için arzular ve ilişkilerinden haz duyma gayretleri; acılı ve üzüntülü durumlardan uzaklaşma gayretleri ortaya koydukları eylemlerinin önemli bir kısmını açıklamaktadır. Dolayısıyla bireylerin yaşamında en az bedel ile en büyük hazzı elde etme yönündeki tutumları ilişkiye olan bağımlılıklarını arttırmakla birlikte benzeri olmayan bir güven duygusu yaşamalarını da beraberinde getirmektedir (Bilgin, 2000; Carter, 2001).

Kuramda bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerinde ilişkiden elde edilen ödül ve ilişkinin getirmiş olduğu bedel kavramları, ilişkileri şekillendirmede önemli yer tutmaktadır. Bu kavramlar ile birlikte ilişkilerin doyumu genel bir karşılaştırma sonucu belirlenmektedir. Kurama göre iki farklı karşılaştırma düzeyi bulunmaktadır. İlk karşılaştırma düzeyi ilişkiye dair genel memnuniyet, çekicilik ve cazibe olarak ifade edilen karşılaştırma düzeyidir. Diğer bir karşılaştırma düzeyi ise bireylerin hali hazırdaki ilişkileri (aile, arkadaşlık, alternatif romantik ilişki) doğrultusunda ortaya çıkan seçenekler için tanımlanan seçenekler için karşılaştırma düzeyidir. Karşılaştırma düzeyinin artması veya azalması evveldeki ilişki deneyimlerinden, başkalarının yaşamakta olduğu ilişkilerden edinilen öğrenimlerden, tecrübelerden elde edilen sonuçların mukayese edilmesinden etkilenmektedir. Tüm bu etkilene süreci genel olarak bu kurama göre ilişki doyumu ile ilişkilidir. Yine seçenekler için karşılaştırma düzeyi de bireyin olası ilişkilerle mevcut ilişkisindeki olumlu kazançları değerlendirdiği ilişki değerlendirmesini ifade etmektedir. Bireyin mevcut ilişkisindeki ödüllerin fazlalığıyla birlikte aldığı hazzın çokluğu ve bedellerin az olması karşılaştırma düzeyinin üzerinde bir değer teşkil ediyorsa ilişkinin doyum sağlayıcı olduğu belirtilebilir. Yani ödülün ödenen bedellerden ağır bastığı ilişkilerde çiftler, ilişkilerini devam ettirme eğilimi içerisinde olmaktadır. Bu durumun aksi söz konusu olduğunda ise çiftler ilişkilerini sonlandırma eğilimi içerisinde olacaklardır. Her iki karşılaştırma türü de kişinin mevcut ilişkisi için bir seviye ve referans noktası arz etmektedir ve ilişkiye bağlanımı yordamaktadır (Thibaut & Kelley 1959).

İlişkilerde bağlanım ise bireylerin ilişkiye ihtiyaçlarının şiddeti ölçüsünde mevcut ilişkilere bağlılıklarını ve güçlü arzularını ifade etmektedir. Bu iki temel

kavramın ilişki doyumunu yordamasıyla birlikte ilişki istikrarı için önemli bir anlam ifade ettiği belirtilebilir. İlişkilerin istikrarını açıklamada ilerleyen çalışmalarda sadece bu iki değişkenin yeterli olmayabileceği ve bu alanda daha net cevaplara ihtiyaç duyulması sebebiyle Rusbult(1980) tarafından öne sürülen yatırım modeli önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu iki değişkene ek olarak ilişki yatırımı kavramını eklemesiyle ilişki istikrarını sağlayan etmenler hususundaki çalışmalar zenginleşmeye başlayacaktır. Çünkü karşılıklı bağımlılık kuramında ele alındığı üzere bireylerin mevcut ilişkilerindeki doyum düzeyleri düşük ve olası alternatif ilişkilerin varlığı olsa bile ilişkilerini sürdürmeye devam ettikleri gözlemlenmiştir (Buğa, 2009; Büyükşahin, 2006; Carter, 2001; Duran, 2010).

2.1.5.2. Yatırım modeli

Temelini Karşılıklı Bağımlılık Kuramından (Thibaut & Kelley, 1959) alan ve kuramdaki belli başlı alt boyutlardan esinlenilerek geliştirilen yatırım modeli, karşılıklı bağımlılık modelinin bahsettiği ilişki doyumu ve karşılaştırma kriterlerinin ilişki istikrarında yeterli düzeyde etkili olmadığını belirterek kişilerin birbirlerine ve ilişkilerine yapmış oldukları ilişki yatırımı olarak nitelendirdiği kavramın da önemini vurgulayarak oluşturulmuştur. Birtakım ilişkilerin daha çekici alternatiflerin var olmasına, hâlihazırdaki ilişkilerin doyum verici olmamasına rağmen sürdürülüyor olmasına ve ilişki içerisinde mutlu olunmamasına rağmen ilişkinin nasıl devam ettiğini açıklayabilmek amacıyla bu model geliştirilmiştir ve ilişki istikrarı kavramı daha geniş bir açıdan incelenmeye başlanmıştır. Bu açıdan incelenirken de Rusbult (1980); fiziksel çekicilik, kişilik yönünden benzerlikler ve kar-zarar ilişkisi faktörleri üzerinden bağlanıma etki eden üçüncü bir etken olan yatırım miktarını işin içine katmıştır. Özünde yatırım modeli ilişkiye yapılan yatırım miktarının, ilişkinin istikrarına katkı sağlayacağını ileri sürmektedir (Rusbult, 1980).

Kuramında temel kavramı bağlanım düzeyidir. Bağlanım düzeyi bireylerin ilişkilerini sürdürmedeki kararlarında önemlidir. Rusbult (1983), bağlanım düzeyini etkileyen değişkenlerin ise (1) ilişki doyumu, (2) seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve (3) ilişki yatırımı olmak üzere üç boyuttan oluştuğunu belirtmiştir. İlk boyut olan ilişki doyumu, bireylerin ilişkilerinde hissettikleri olumlu duyguları ve çekimi, bireylerin partnerleriyle birlikteyken almış oldukları genel doyum ve memnuniyeti ifade eden bir kavramdır (Le ve Agnew, 2003). Bağlanımı etkileyen diğer faktör olan ve karşılıklı bağımlılık kuramında seçenekleri karşılaştırma düzeyi olarak bilinen diğer bir

boyut ise yatırım modelinde seçeneklerin niteliği olarak ele alınmıştır. Bireyler hâlihazırdaki ilişkileri dışında sürdürmekte oldukları ilişkilerden kazancı ve olumlu anlamda getirileri daha yüksek olarak algıladığında mevcut ilişkisine bağlanımı azalacak ve diğer alternatif ilişkiye bağlanımı artacaktır; tam tersi bir şekilde mevcut ilişkiden elde ettiği ödül, kazanç ve olumlu durumların varlığı söz konusuysa ilişkisine bağlanımı artacaktır. Çünkü bir ilişki içerisinde bulunan çiftlerin ilişkilerini yakın ve uzak çevrelerde tanık oldukları başka alternatif ilişkilerle kıyaslama eğilimi taşımaları gibi bir durum söz konusudur (Rusbult, 1980).

Rusbult ve Van Lange (1996) bireylerin ilişkilerinde eksikliğini hissettikleri ihtiyaçlarını var olan kaynaklarla sağlayabileceklerine dair inançlara sahiplerse ya da farklı şekilde ifade etmek gerekirse hem partnerine hem ilişkilerine olan güven duyguları genel olarak yeterli seviyedeysen partnerlerin bağımlılığından söz edilebileceğini belirtmiştir. Ayrıca ilişkideki bağımlılık arttıkça bireylerin ilişkiye bağlanımı paralel olarak artmaya meyilli olacak ve bu durum ilişki istikrarını sürdürmede bireyleri olumlu anlamda etkileyecektir.

2.2. İlişkisel Yılmazlık

İnsanların ruhsal ve fiziksel açıdan sağlıklı olmaları, yaşamı boyunca mücadele ettiği stres getiren durumlar ve bu stresli durumlar sonucu alt-üst olan dengenin eski haline getirilerek sorunların çözülebilmesi için önemlidir. Yine bu mücadele içerisinde yaşam görevlerini yerine getirebilmek için de her iki durumda da sağlıklı olabilmek gereklidir (Aktay, 2010). İnsan davranışlarını farklı açılardan ele alan modern yaklaşımlardan pozitif psikoloji, bu stresli ve zorlu yaşam olaylarıyla baş edebilmede bireylerin güçlü özelliklerini destekleyerek yaşamın sürdürülebilirliği için var olduğu çevre ve kültür içerisindeki koşulları daha yaşanabilir kılmaya önemine dikkat çekmektedir. Martin E.P., Seligman (2004) tarafından öne sürülen bu yaklaşıma göre geleneksel diye nitelendirilen ve alanda süregelen yaklaşımda, normal kişilerin sahip olduğu olumlu özelliklere patoloji durumlarında bireylerin sahip oldukları olumlu özelliklere nazaran önem verilmemesinden dolayı bir ihmalin söz konusu olduğu belirtilmektedir (Csikszentmihalyi, 2009; Seligman, 2004).

Pozitif psikoloji bakış açısıyla birlikte bireylerin gelişimlerine zarar verebilecek risk durumlarında, bazı kişilerin bu durumlara rağmen yeniden toparlanabildikleri fark edilmiş ve bu bireylerin bunu nasıl yaptıkları üzerinde araştırmalar yoğunlaşmıştır

(Masten, 2001). Yapılan bu araştırmalar, yılmazlık kavramı ile anılmış ve pozitif psikolojinin önemli bir parçası haline gelmiştir.

Yılmazlık ile ilgili ilk çalışmaların gelişim psikolojisi bağlamında ve ilk olarak çocuklar üzerinde gerçekleştirildiği dikkat çekmektedir. Bu kavrama çocukların hassasiyetleri göz önünde bulundurularak “incinirlik” ve “strese dayanıklı” gibi kavramlarla açıklık getirilmeye çalışılmıştır (Humphreys, 2003). Murphy’e (1987) göre yılmazlık, umutlu bir şekilde geleceğe yönelik bir gelişim sürecini ifade eder (Gürgen, 2006). Çok zorlu yaşam şartlarına, zorluklara ve bu zorlukların beraberinde getirdiği insan iyi oluşunu olumsuz anlamda etkileyebilecek stres verici tetikleyicilere rağmen bireyin bu durumlar ile başa çıkabilmek için ortaya koyduğu uyum sağlama ve tekrar eski haline dönebilme yeteneğini ifade etmektedir (Masten, 2001; Newman, 2005). Ayrıca bireyin yaşamında karşılaştığı olumsuzluklara rağmen bu sıkıntılarla baş edebilmesi yalnızca toplumun belirli bir kesiminde değil herkeste gözlenebilecek bir yapı olduğu belirtilmektedir (Masten, 2001).

Yukarıda bahsedilen yılmazlık tanımlamaları alanda bu kavram özelinde ortak bir fikir birliği ve anlayış olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte temelinde riskli, güç ve olumsuz bir yaşam olayının olması ile beraber aşılması zor durumlara rağmen kişinin bu durumlar karşısında başarı ve hayatın yararlı tarafında uyum gösteriyor olması yılmazlığın varlığına kanıt olarak gösterilebilir (Luthar vd., 2000; Masten & Obradoviç, 2006; Rutter, 2006). Yılmazlık araştırmalarının hatırı sayılır bir geçmişi bulunmakla birlikte çeşitli farklılaşmalar ve tartışmalar da mevcuttur. Bu tartışmalar yılmazlığın karakteristik bir özellik mi olumsuz yaşam olayları sonucunda elde edilen bir güç ve destek kaynağı mı yoksa kişinin deneyimleri süresince ona eşlik eden ve süreç içerisinde gelişen bir olgu mu olduğu yönündedir. Araştırmacılar bazıları yılmazlığı bir kişilik özelliği olarak belirtirken (Connor & Davidson, 2003; Herman vd., 2011; Poley & Cohen, 2010) bazıları ise sosyal ve kültürel çevreden etkilenen yine, çeşitli sistemlerin etkisine açık, sistem bağlamında dinamik bir süreç olarak belirtmişlerdir (Masten & Cicchetti, 2016; Ungar & Theron, 2020). Öte yandan çevrenin kişilerin yılmazlık düzeyleri üzerinde bireysel kaynaklarının kullanılmasını zorlaştırabildiği, kişisel ve çevresel etmenlerin birlikte etkileşimiyle yılmazlığın da değişim ve gelişimden geçebileceğini destekleyen ve bu bağlamda hem bir sonuç hem de bir süreç olarak ele alınmasının doğru olacağını belirten araştırmacılar da bulunmaktadır. Dolayısıyla yılmazlığı birbirleriyle etkileşim içerisinde bulunan

birey, aile, toplum ve kültür gibi faktörler bakımından farklı seviyelerden nitelendirilebilecek karmaşık bir yapı olarak belirtebiliriz (Le vd., 2022; Pietrzak & Soutwick, 2011; Southwick vd., 2004).

“Resilience” kelimesini ulusal literatürde ilk defa “yılmazlık” olarak kullanan Öğülmüş (2001) olmakla birlikte daha sonra da bazı araştırmacılar tarafından yine bu kavram tercih edilmiştir (Gürkan, 2006; Siebert, 2005; Bayraklı, 2010; İşcan & Malkoç, 2017). Diğer taraftan “resilience” kelimesi “kendini toparlama gücü”, “psikolojik sağlamlık / psikolojik dayanıklılık”, “dayanıklılık”, “sağlamlık” kavramlarıyla da bazı araştırmacılar tarafından karşılık bulmuştur (Arslan, 2015; Basım & Çetin, 2010; Dayıoğlu, 2008; Eminağaoğlu, 2006; Gizir, 2007; Uzun, 2019; Yılmaz & Sipahioğlu, 2012). Yılmazlık kavramlarının farklı bağlamlarda incelendiği alanyazında görülmüştür. Örneğin eğitim alanında “akademik yılmazlık” (Şam, 2022) aile evlilik bağlamında ise “ilişkisel yılmazlık” (Aydoğan, 2014) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada ise İlişkisel Yılmazlık kavramı ile çalışılmıştır.

İlişkisel yılmazlık, çiftlerin olumsuz koşullara nasıl uyum sağlayabildiklerini anlamak için ilişkiler alanında yeni geliştirilmiş bir kavramdır (Suriyad vd., 2021). Yılmazlık, yaşamdaki stres verici olaylar ile mücadele edebilmek ve bu mücadele neticesinde türlü acılar çekerek hayatta kalabilmekten daha fazla bir anlam ifade etmektedir. Hem kişisel hem de ilişkisel olarak bir değişim ve büyümeyi içermektedir. Bu doğrultuda edinilen yılmazlık deneyimleri çiftleri ve aileleri yaşananların üstesinden gelebilme noktasında işbirliği ve birbirleri için mücadele ederek destek vermede yetkin hale getirir (Walsh, 2016).

İlişkisel yılmazlık için sadece bir kişinin yılmazlık özellikleri göstermesi değil her iki kişinin de ilişkide meydana gelen süreçler ve yetenekleri doğrultusunda yılmazlık özellikleri göstermesi gerektiğini vurgulayan Venter ve Snyder (2009), bunu karşılaşılan olumsuz yaşantılarla baş edebilmek için ortaya koyulan yetenek olarak nitelendirmektedir. Venter ve Snyder (2009) özellikle evliliği, eşlerin bireysel olarak içinde yer aldıkları bağlamsal ilişkiler ve birlikteyken oluşturdukları ilişkilerin karşılıklı etkileştiği bir sistem olarak ele almışlardır. Çiftleri içeren evlilik gibi bir sistemin yanı sıra aile ve toplumsal sistemler de stres verici yaşam olaylarına maruz kalabilmektedir. Bu durumda kişiler stres verici durumlarla baş etmekte zorlanarak ortamdan uzaklaşma; bulunduğu konumda kalmaya yönelik kaldırma; zorluklara rağmen sistemde denge ve

işlevsellik sağlamaya yönelik iyileştirme ve son olarak da yılmazlık olmak üzere dört tür tepkide bulunabilmektedirler. Bu tepkiler sistemde bozulmaların ve işlevselliğin yeniden kazanılabilmesinde önemlidir. Genel olarak ilişkisel yılmazlık, uyum sağlama, büyüme ve yaşanan zorluklardan sıyrılabilmeye yönelik ilişkisel kapasitedir ve bir sistem olan çiftlerin, paylaştıkları zorluklardan sonra toparlanabilmeleri ve eskisinden daha iyi becerilere sahip olmalarını tanımlayan süreçtir.

Yaşam boyunca karşılaşılan kriz durumları, ailelerin güçlü yanlarını ve yılmazlıklarını gözlemleyebilmek açısından da bir fırsat yaratır. Aile içerisindeki ilişkisel süreçlerde bireylerin zor durumlarda baş etme potansiyellerini güçlendirir ve bu bağlamda ortaya çıkacak ilişkisel yılmazlık kaynakları, bireyler için olumsuzluklar karşısında olumlu bir destek kaynağı oluşturur (Walsh, 1996). Bu krizleri ve zorlukları aşma çabaları da aileler ve üyelerini daha yılmaz yaparken destek alabilecekleri kaynaklarını da arttırmış olur (Beitin & Allen, 2005). Aile üyelerinin bir arada yaşıyor olmaları, birbirlerine karşı açık ve destekleyici bir yaklaşım benimsiyor olmaları ilişkisel yılmazlıkları güçlendirmek için fırsattır (Duffey & Haberstroh, 2011). Aileler kendi aralarında sağlıklı bir iletişimi teşvik ederek ve sosyal destek ağlarıyla etkileşime geçerek bu bağlamdaki uyum sağlama yeteneklerini kullanarak ilişkisel yılmazlıklarını güçlendirebilirler (Hollingsworth, 2013; Kirmayer vd., 2011). Çok sayıda faktör aile içerisindeki yılmazlığı şekillendirir ve aile içerisindeki ilişkisel yılmazlığı desteklemede aile üyelerinin sahip olduğu uyum, sosyal destek, inanç, iletişim ve ekonomik yönetim, birbirlerine ayırdıkları zaman, esneklik gibi unsurların önemli olduğundan bahsedilebilir (Black & Lobo, 2008). Bu gibi birçok faktör ailelerin karşılaştıkları ve üstesinden gelmekte zorlandıkları durumlarda ilişkisel yılmazlıklarını gösterebilmeleri açısından önemlidir. Peterson (2002) ailede yılmazlık durumunu, ailenin yaşam döngülerini işlevsel bir şekilde kontrol edebilmelerinde sahip oldukları yetenek olarak belirtirken, bu bağlamdaki yılmazlığın yaşam döngüleri boyunca karşılaşılan zorlayıcı ve aşılması gereken, kriz durumu teşkil eden yaşam olaylarından sonra ailenin tekrar uyum ve iş görebilirlik durumunu muhafaza etmesindeki süreci betimlediğini vurgulamaktadır. Walsh (2006), çeşitli riskleri içeren kriz durumlarında ailelerin duygusal bağlarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini güçlendirmelerini, ailenin yılmazlığı olarak tanımlamakta ve ailenin karşılaştığı stresli yaşam olaylarının üyeler arasındaki ilişkisel yeteneği ve samimiyeti güçlendirmek adına fırsat sağladığını belirtmektedir.

Karşılıklı ilişkiyi içeren ilişkisel yılmazlık, yalnızca çiftlerin etkileşiminden değil aynı zamanda daha geniş ve dinamik etkileşimlerin yaşandığı sosyo çevresel ve sosyo kültürel durumlar ile birlikte bireyin bireysel gelişiminde etkili olan sosyal bir süreci vurgulamaktadır. Kişiler bu etkileşimin beraberinde getirdiği ağlar sayesinde iyi oluşuna katkı sağlayarak yaşamını devam ettirmektedir. Bu doğrultuda ilişkisel yılmazlık birçok nitelikten etkilenmekle birlikte kendisi de birçok süreci tetikleyen bir kavramdır (Ungar, 2010; 2011; 2012). Bu doğrultuda ilişki süresi boyunca çiftlerin karşılaştıkları ve ilişkilerini olumsuz anlamda etkileyebilecek çevreyle ilgili tehdit durumlarının azaltılması ve buna ek olarak koruyucu faktörlerin artırılmasında ilişkisel yılmazlığın önemli bir süreç olacağı belirtilebilir (Black & Lobo, 2008). Çevresel ve sistemik açıdan bakıldığında ilişkilerde durağanlıktan ziyade dinamik bir gelişim söz konusudur ve bu gelişim karşılıklı etkileşimi de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla ilişkilerin içinde bulunduğu sosyal ağların gözden geçirilmesi, ilişkisel yılmazlıkta sorunlarla etkili bir şekilde başa edebilmede yollar ve yöntemler sağlamaktadır (Walsh, 2002). İlişkisel yılmazlığın önemsendiği çalışmalarda, ilişkilerde meydana gelen çatışma gibi olumsuz durumlarda, çiftlerin yeniden uyum ve dengeyi sağlayabilmeleri için gerekli toparlanma süreçlerini de yapılandırmak hedeflenir (Walsh, 1996). Çatışmalar her evlilikte yaşanmasının engellenemeyeceği durumlardır (Noller & Feeney, 2002). Yine de bazı çiftlerin evliliklerinde bu gibi sorunların üstesinden gelmekte mahir oldukları söylenebilir. Aydoğan ve Kızıldağ'a (2017) göre çiftlerin ilişkilerinde yılmazlık gösterebilmeleri için bu tür olumsuzlukların yaşanması gerekmektedir. İlişkisel yılmazlık ile beraber yaşanan bu zorluklarla baş edebilmede çiftin sahip olduğu güçlü özellikler ve kaynaklar da ortaya çıkmaktadır. İlişkide meydana gelebilecek kopukluklarda bireylerde utanç, kırgınlık ve kızılgınlık gibi duygular ortaya çıkarken aynı zamanda kişisel düşünceleri sorgulamamak da bireyler için böyle zamanlarda göz ardı edilebilir bir durum haline gelmektedir. Bireyler duygularının farkına varılması noktasında desteklendiğinde bu duygu ve düşüncelerine eşlik eden davranış ve tutumlarının mesuliyetlerini almaya başlayarak ilişkisel yeterlilik geliştirebilirler (Terzi & Tekinalp, 2013). Bu kopukluklar sonucunda bireylerin tekrardan birbirlerine bağlanabilmeleri ve birbirlerinden yardım talebinde bulunabilmelerine yönelik kapasiteleri ilişkisel yılmazlık olarak nitelendirilebilir (Jordan, 2005).

Yılmazlığın, ilişkisel yılmazlık olarak ele alındığı çalışmalar yurt içinde ve yurt dışında sınırlılığını korumaktadır. Sınırlı sayıdaki çalışmada ilişkisel yılmazlıkla ilişkisi incelenen değişkenler şöyle sıralanabilir; çatışma sıklığı (Özbay & Kaygas, 2023; Yıldız Yüksel, 2023); ilişki memnuniyeti (Özbay & Kaygas, 2023); evlilik doyumu, kaygı ve psikolojik yardım alma tutumları (Dalkılıç, 2016); çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ve evlilikte öz yetkinlik (Kara, 2019); öz şefkat ve eş desteği (Aydoğan & Kızıldağ, 2017; Özkoçak, 2022); çatışma çözme stilleri (Yıldız Yüksel, 2023); çift tükenmişliği (Aydoğan & Kızıldağ, 2017); evlilik memnuniyeti, sosyal destek ve duygu (Bradley & Hojjat, 2016); psikolojik stres (Aydoğan vd., 2022). Ek olarak bazı araştırmacıların da yakın ilişkiler çerçevesinde yılmazlığı araştırdıklarından bahsedilebilir (Aydoğan & Özbay, 2018; Connolly, 2005; Masarik vd., 2016; Peters vd., 2011; Sanford vd., 2017; Venter & Snyder, 2009). Yapılan çalışmalar ve açıklamalar dikkate alındığında yılmazlığın hem bireysel hem de ilişkisel anlamda daha çok risk faktörleri ve koruyucu faktörler bağlamında ele alınmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir.

2.2.1. Risk Faktörleri

İstenmeyen bir sonucun meydana gelme ihtimali risk olarak tanımlanmaktadır (Wright vd., 2013). Fraser ve arkadaşları (2004), bireyin zarar görebileceği ve hâlihazırda yaşamakta olduğu bir problemin sürmesine ya da daha da kötüleşmesine neden olabilecek etkileri risk faktörleri olarak tanımlamışlardır. Risk faktörleri kişisel değil bazı özellikleri bünyesinde barındıran gruplarla ilişkili olabilmektedir. Bu bakımdan risk faktörlerinin ortaya çıkmasını tetikleyebilecek bazı hassasiyetler ve mekanizmalar bu faktörlerden nasıl etkilendiğini kavrayabilmede önem arz etmektedir (Fraser vd., 2004). Bireyler hayatlarının işleyişinde derin sarsıntılar meydana getirebilecek ve gelişimlerinin sağlıklılığı açısından tehdit içerebilecek risk durumlarıyla baş başa kalabilmektedirler (Masten & Cicchetti, 2016). Kişinin başına gelen zorlu yaşam olaylarına karşı direncini düşüren bireysel ve çevresel faktörlerin varlığı risk faktörlerini ifade eder ve bu risk faktörleriyle karşı karşıya kalınmadığı durumlarda yılmazlıktan söz edilemez (Demirbaş, 2010; Masten, 2001). Algılanan sosyal destek yoksunluğu, şiddet, yoksunluk, travmaya maruz kalma, ebeveynlerin psikolojik sağlığı, olumsuz çocukluk yaşantıları ve düşük zekâ, istismar, boşanma, ekonomik zorluklar, kronik rahatsızlığı olan bir çocuğa sahip olma, aile yaşam döngüsünde geçiş ve erken doğum gibi risk faktörleri yılmazlık ve ilişkisel yılmazlık ile

ilgili yapılan araştırmalarda çeşitli risk faktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Brewin vd., 2000; Grene, 2002; Sürat, 2022; Spring vd., 2002; Tak & McCubbin, 2002; Uslu & Demiriz, 2022).

Evlilik ilişkileri gözlemlendiğinde de çiftlerin ilişkileriyle ilgili bazı sorunlar yaşadıkları aşıkârdır. Ani bir şekilde veya yaşanabilmesi muhtemel zor yaşam olaylarının meydana gelmesi durumunda çiftler arasındaki etkileşim olumsuz etkilenecek ilişkinin ilerleyişinde engeller söz konusu olabilmektedir. Öte yandan bazen çiftler engel teşkil edebilecek durumlara karşı gardını almak anlamında hazırlık içerisinde olabildiği gibi bazen de her iki durumun da beraberinde getirmiş olduğu stres ile beraber evli çiftlerin ilişkileri olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilenebilmektedir (Carter & McGoldrick, 1999). Evli çiftlerde meydana gelebilecek engellerin beraberinde getirmiş olduğu risk faktörleri, ilişkinin sürdürülebilirliği için tehlike arz edebilmesinin yanı sıra çiftler için olumlu anlamda davranış ve düşüncelerin üzerinde durulabildiği takdirde bir kriz durumundan fırsat durumuna evirilebilmektedir. Gerçekleşen bu tehdit edici yaşam olaylarından sonra aralarındaki ilişkiyi güçlendirerek olumsuzluklarla baş edebilecek yapıda olabilen evli çiftler de vardır. Hem ailede hem de evlilikte boşanma, kısırlık, aile üyelerinden herhangi birinin hastalığı, kaybı ve engelli bir çocuğun varlığı gibi ilişkide meydana gelebilecek risk faktörleri karşısında bu çiftler, yılmazlık göstererek zorlu hayat koşullarına rağmen dirayetli kalabilmekte ve iyi oluş gösterebilmektedirler (Aydoğan & Özbay, 2018; Aydoğan, 2014; Walsh, 1996). Evli bireylerin karşılaştıkları zorluk durumlarına rağmen uyum gösterebilmelerine yardımcı olan unsurların koruyucu faktörler olduğu belirtilmektedir (Hawley, 2000).

2.2.2. Koruyucu Faktörler

Herhangi bir risk durumuyla mücadele eden kişilerin karşılaşabilecekleri çeşitli olumsuz deneyimlere karşı yapıcı tutum ve davranışlarda bulunabilmelerini kolaylaştıran ve sonrasında karşılaşma ihtimalleri olan başka risk faktörlerinin de gerçekleşmesini engelleyerek azaltabilen faktörler, koruyucu faktörler olarak nitelendirilebilir (Kararımak, 2006). Olumsuz yaşam koşullarının beraberinde getirdiği çeşitli risk faktörleriyle baş edebilmede ihtiyaç duyulan enerjiyi sağlayan koruyucu faktörler, kişilerin yılmazlıklarını desteklemektedir (Burnette, 2018; VanBreda, 2001). Kişisel ve sosyal yeterlilikler, olumlu kişilerarası ilişkiler ve sosyal ağlar, olumlu başa çıkma yöntemleri ve aile ilişkileri, pozitif bakış açısı, maneviyat, ailenin gelenekleri ve alışkanlıkları, işbirliği, umut, bağımsızlık ve çevre ile uyum ve profesyonel yardım

aramanın hem bireysel hem de ilişkisel bağlamda yılmazlığa destek kaynağı teşkil eden koruyucu faktörler olduğu gözlemlenmektedir (Black & Lobo, 2008; Domhardt vd., 2015; Nazik & Bayezıt, 2004; Gürkan, 2006; McCubbin & McCubbin, 1988; Özbay, 2015; Walsh, 1998; 2002; 2006; Yoon vd., 2021). Alanyazın incelendiğinde yılmazlık ve ilişkisel yılmazlık ile ilgili yapılan çalışmalarda çeşitli koruyucu faktörlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu faktörler kendi içerisinde içsel ve dışsal koruyucu faktörler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İçsel koruyucu faktörlere bilişsel beceriler, bağımsızlık, iyimserlik, öz yeterlilik, mizah duygusu, olumlu benlik saygısı, kişinin kendisine şefkatli davranması (öz şefkat), kişilerarası olumlu ilişkiler, iletişim, problem çözme becerisi örnek olarak verilebilirken (Anthony, 1974; Bayraklı, 2010; Eminağaoğlu, 2006; Demirbaş, 2010; Murray, 2003; Masten, 1994) dışsal koruyucu faktörler içinse aile-akran desteği, güvenli bağlanma, sosyoekonomik düzey, sıcak ve destekleyici aile ilişkileri, olumlu toplumsal kaynaklar, eş desteği, eğitilmiş ve meslek sahibi bir ebeveyne sahip olma (Gizir, 2007; Murray, 2003; McCubbin, 2001; Masten, 2001; Masten & Coasworth, 1998;) örnek olarak verilebilir.

2.2.3. İlişkisel Yılmazlık ve İlişki İstikrarı İlişkisi

İlişkisel yılmazlık, çiftlerin olumsuz koşullara nasıl uyum sağlayabildiklerini anlamak için ilişkiler alanında yeni geliştirilmiş bir kavramdır (Surijad vd., 2021). Luthar'a (2006) göre yılmazlık temelde ilişkilere dayanmaktadır. Yine Jordan'ın (2005) ilişkisel yılmazlık modeline göre ilişkilerin güçlenerek gelişmesini sağlayan beş bileşen bulunmaktadır: desteklenmiş kırgınlık, karşılıklı empatik katılım, karşılıklı güçlendirme, ilişkisel güven ve ilişkisel farkındalık. Bu bileşenlerin ilişkinin gelişiminde önemli olduğu ve ilişkilerde bu bileşenlere eşlerin birlikte katılımının sürdürülebilirlik için gözetilmesi gerektiği belirtilmektedir. Dolayısıyla bu koşullar sağlandığında eşlerin birbirlerine erişilebilirliği ve anlayışları artmaktadır. Çiftlerin karşılaştıkları ya da karşılaşma ihtimali bulunan zorlu yaşam olaylarına rağmen ilişkilerini sürdürebilme kabiliyetleri olan ilişkisel yılmazlık; ilişkiler için emek harcamayı, uyum ve denge sağlama yolunda gerçekleştirilen davranış ve tutumları, ilişkilerin iyi oluşu için herhangi bir yeni durumu birlikte keşfetme ve bu doğrultudaki mesuliyetlerinin bilincinde olma gibi farkındalıkları içermektedir. Ayrıca evlilik ilişkisinde kişilerin karşılaştıkları ağır yaşam olaylarını birlikte geride bırakabilmeleri, ilişkiye olan aidiyet duygularını arttırarak ilişkisel yılmazlıkta önemli ve süreç başlatıcı bir örnek teşkil etmektedir (Connolly, 2005).

İlişkisel yılmazlık çalışmalarında ilişkilerde meydana gelen çatışmalarda çiftlerin yeniden uyum ve dengeyi sağlayabilmeleri için gerekli toparlanma süreçlerini de yapılandırmak hedeflenir (Walsh, 1996). Çatışmalar her evlilikte yaşanmasının engellenemeyeceği durumlardır (Noller & Feeney, 2002). Yine de bazı çiftlerin evliliklerinde bu gibi sorunların üstesinden gelmekte mahir oldukları ve memnuniyet hissettikleri belirtilebilir. Aydoğan ve Kızıldağ'a göre (2017) çiftlerin ilişkilerinde yılmazlık gösterebilmeleri için bu tür olumsuzlukların yaşanması gerekmektedir. İlişkisel yılmazlık ile beraber yaşanan bu zorluklarla baş edebilmede çiftin sahip olduğu güçlü özellikler ve kaynaklar da ortaya çıkmaktadır. İlişkide meydana gelebilecek kopukluklarda bireylerde utanç, kızgınlık ve kırgınlık gibi duygular ortaya çıkarken aynı zamanda kişisel düşünceleri sorgulamamak da bireyler için böyle zamanlarda göz ardı edilebilir bir durum haline gelmektedir. Bireyler duygularının farkına varılması noktasında desteklendiğinde bu duygu ve düşüncelerine eşlik eden davranış ve tutumlarının mesuliyetlerini almaya başlayarak ilişkisel yeterlilik geliştirebilirler (Terzi & Tekinalp, 2013). Bu kopukluklar sonucunda bireylerin tekrardan birbirlerine bağlanabilmeleri ve birbirlerinden yardım talebinde bulunabilmelerine yönelik kapasiteleri ilişkisel yılmazlık olarak nitelendirilebilir (Jordan, 2005).

İlişkisel yılmazlık ve ilişki istikrarının ilişkisi incelendiğinde her iki faktörün birbiriyle olumlu ve anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu yapılan çalışmalardan gözlemlenmektedir. Özellikle ilişki istikrarında önemli bir faktör olan ilişki doyumunun yılmazlıkla ilişkili olduğu alanyazında ifade edilmektedir (Kovan vd., 2021). Karı-koca arasındaki ilişkilerde doyumun artmasıyla birlikte eşlerin yılmazlıkları da artmakta ve ilişki ömrünün daha uzun olduğu belirtilmektedir (Şahin, 2021). Yine evli çiftlerde ilişkisel yılmazlığın yüksek olması da ilişkilerde doyumu arttırmaktadır (Dalkılıç, 2016). İlişkisel yılmazlığın yüksek olması çiftlerin içinde bulundukları ilişkiye katkı sağlama yolunda önemli bir motivasyonu da beraberinde getirmektedir (Aydoğan & Özbay, 2015). Zorlu ve stresli yaşam olaylarından sonra eşlerinden destek görebilen bireylerin ilişkisel yılmazlıkları daha yüksek olmakta ve bu durum çiftlerin ilişkinin sürdürülebilirliğine katkı sağlamalarında önemli bir rol üstlenmelerini teşvik edebilmektedir (Aydoğan & Kızıldağ, 2017). İlişkisel yılmazlığı gelişmiş eşlerin evliliklerinin istikrarında önemli bir kriter olan evlilik uyumu düzeylerini de arttırdığı belirtilebilir (Aydoğan & Cihan, 2020). Bunlara ek olarak ilişkisel yılmazlığı ilişkilerinde ortaya koyabilen çiftlerin daha fazla iletişim, önyargıda azalma, duygu

yönetimi, uzlaşmacı olma, işbirliği yapma, karşılıklı anlayış gibi çatışma çözme stillerinde olumlu değişimlerin olduğu ve bu değişimlerin ilişkilerin devam edip etmemesinde çok önemli olduğu belirtilebilir. İlişkilerini güçlendirme ve karşılaştıkları zorlukları geride bırakabilme konusunda ortak çaba ortaya koyabilen evli çiftler, bireysel çaba gösteren evli çiftlere göre daha fazla istekle bu süreci aşmaya çalışmaktadırlar (Yıldız Yüksel, 2023). Tüm bunlardan çıkarılabileceği üzere yılmazlık çiftlerin ilişkilerinde karşılaştığı problemleri çözebilmelerinde de etkilidir (Masarik vd., 2016). Özbay ve Kaygas (2023) kültürel bir bağlamda Türk kadınlarıyla çalışıldığında kadınların yaşadıkları çatışmalar karşısında yılmazlık geliştirebilmelerinin evlilik memnuniyetlerini arttırmış olabileceklerini belirtmişlerdir. Bu durumda ilişkisel yılmazlığın geliştirilmesi ile birlikte evliliklerin sürdürülebilirliğinin önemli bir göstergesi olan evlilik memnuniyetinin ortaya çıktığı söylenilebilir.

İlişkisel yılmazlığın pandemi gibi zorlu yaşam şartlarında dahi evli bireyler için koruyucu faktör olabileceği de belirtilmektedir. Pandemi nedeniyle ekonomik olarak zorlanan kişilerin depresyon düzeyi daha yüksek bulunurken, ilişkisel yılmazlık düzeyleri yüksek olan çiftlerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri düşük olarak gözlemlenmiştir. Bu durum da ilişkisel yılmazlığın evliliklerin uzun ömürlü olmasında kıymeti göz ardı edilemeyecek bir etken olduğunu göstermektedir (Ünver & Güloğlu, 2021). Bunların dışında ilişkide geçirilen zamanın ilişkisel yılmazlıktan etkilenmediğine yönelik bulguların elde edildiği de belirtilebilir (Kara, 2019). Lakin genel olarak değerlendirildiğinde ilişkilerin istikrarında önem arz edecek faktörlerin ilişkisel yılmazlık ile olumlu bir ilişki içerisinde olduğu literatürde gözlemlenmektedir. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, çeşitli zorluk durumlarıyla karşılaşan ailelerin ilişki memnuniyeti, daha iyi ruh sağlığı göstermelerinde etkili olabilecek önemli bir değişken olan ilişkisel yılmazlığın evli bireylerin ilişki istikrarlarının yordanmasında olumlu etkileri olabileceği söylenilebilir.

2.3. Sosyal İlg

Psikolojide insan bilincinin toplumsal yaşam ile ilişkili olduğunu, sosyal yapının önemini ve bu yapının insanın algılama şekli üzerindeki etkisini ilk defa vurgulayan kişinin Adler olduğu kabul edilmektedir (Dreikurs, 2007). Keza Adler'e göre insanların ortaya koydukları davranış ve tutumlar sadece kalıttan ve çevreden etkilenmemektedir. Ayrıca bu her iki etkeni insanın kendi payı ve katkılarıyla etkileyebiliyor olmasının ve yorumlamasının daha önemli olduğunu ifade etmiştir

(Corey, 2005). Bu doğrultuda bireylerin toplumsallık düzeylerinin ne durumda olduğu kişilerin kendilerini, ailelerini ve parçası oldukları dünyayı ilk olarak nasıl algıladıklarının önemiyle paralellik göstermektedir (Manester vd., 2001). Adler eksiklik duygusu kavramını ilk defa ele alan psikiyatrdır. Eksiklik duygusunu aşağılık duygusuyla özdeşleştiren Adler, bu duyguyu kendisinde barındıran ve duygusal açıdan aksayan kişileri olgunluğa, akla uygun ve yerinde yargılar verme kabiliyetiyle birlikte toplum için faydalı olmaya doğru teşvik edici, değişim ve gelişime açık bir psikoterapi yöntemi geliştirmiştir. Adler'e göre sosyal ilgisi istediği gibi gelişmemiş ve bu duygunun gerektirdiği yaşamsal faaliyetlerden kendisini soyutlayan bir kişinin, olumsuz özellikler sergilemesi, gelişimi açısından gerekli sorumlulukları almaması, başkalarının iyi oluş halini ve çıkarlarını görmezden gelerek toplumsal işbirliğinde gerekeni yapmayan ve kendilerini daha çok düşünen kimselere dönüşmeleri kaçınılmazdır (Adler, 2010).

Bireysel Psikoloji kuramında Adler, bu kuramın mihenk taşları kabul edilebilecek birbirleriyle bağlantılı olan aşağılık duygusu ve üstünlük çabası, yaşam biçimi, doğum sırası ve sosyal ilgi gibi kavramlar çerçevesinde insanların ideal bir hayat ve kişilik için çaba sarf ettiğinden bahsetmektedir. Özellikle sosyal ilgi insanların bu çabaları neticesinde daha iyi yarınlara ulaşabilmelerinde önemli bir noktaya temas etmektedir. İnsanoğlunun çocukluğundan itibaren süregelen toplumsallaşma olgusu, bireyin topluma bir aitlik duygusu hissederek uygarlığın gelişimi ve sürdürülebilirliği için katkı sağlayabilmek gayesiyle zihinsel ve eylemsel her türlü faaliyetlerin bir araya gelmesinden oluşmaktadır.

Adler'e göre sosyal ilgi, kimlik duygusu ve empati kavramlarıyla birbirine denk bir kavram olmakla birlikte bu ilginin gelişmesi sonucu aşağılık duygusunun ve bireyin kendisini toplumdan soyutlayarak yapay çizgilere maruz bırakmasının ve yabancılaşmasının azaldığı söylenilebilir. Sosyal ilgisi yeterince gelişmemiş bir şekilde zihinsel ve fiziksel eylemleriyle toplumdan kendisini yalıtmış kişilerde, yaşam görevlerini yerine getirecek cesaret ve üretkenlikten mahrum kalmışlık gözlemlenmektedir (Corey, 2008). Adler'in ölümüne kadar bireysel psikoloji kuramı insanlığın sosyal tarafına vurgu yapmaktadır. Bu sosyal taraf bağlamında orijinal adı "gemeinschaftsgefühl" olan sosyal ilgi kavramının kuramdaki en belirgin kavram olduğunu belirtebiliriz (Shelley & King, 2008). İnsan diğerleriyle yakın ilişki içerisine girmeden var olamaz ve sosyallik insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliktir

(Soyer, 2001). İnsan için kişilerarası ilişkiler hayati derecede önemlidir ve gerçekte insanların yaşamları boyunca karşılaştıkları bütün problemler sosyal problemlerdir. Kişilerin bu problemleri çözebilmesi için insanlığın iyi oluşu ve huzuru doğrultusunda çabalayabilmesi, yoldaşlığı, ortak işbirliği gibi yaşamın anlamı, en büyük kaygı olarak görülen toplumsallık duygusunun varlığı gereklidir. (Mc.Curdy, 1986 akt: Erginsoy, 2010).

Adler'in toplumsallık duygusunun bulunması gereken bağlamlardan işaret ettiklerinin bugünkü içinde bulunulan herhangi bir siyasi veya dini biçimler meselesini vurgulayan toplumdan ziyade tüm insanları kapsayacak, işbirliğinin hâkim olduğu ve ortak bir şekilde kusursuzluk için çabalayacak ideal toplum olduğu belirtilebilir. Yani bir nevi ütopya ve henüz karşılaşılmamış bir sosyal bağlam olarak görebiliriz. Sosyal ilginin gelişimi; diğerlerini anlayabilme, diğerleriyle işbirliğinde bulunarak sosyal yaşam için birlikte çalışarak katkı sağlamayla geliştirilebilir ve tüm bu doğrultudaki mücadeleleri sosyal açıdan faydalı faaliyetlere yönlendirmeyeyle işlevsellik kazanabilir (Adler, 2002; Ansbacher, 1991; Rietveld, 2004). Yine bu ideal toplumda sosyal ilginin gücüne toplumun içerdiği sosyal adalet, demokrasi, eşitlikçi bir cinsiyet tutumu, her türlü grup veya azınlığa karşı hoşgörü anlayışıyla birlikte savaşların, adaletsizliklerin, ayrımcılıkların, aile kavgalarının var olmayacağı olguları içerecek olması bakımından büyük bir güven duyulduğu anlaşılmaktadır (Mackenthun, 2012). Tüm bunlardan yola çıkarak sosyal ilginin toplumsal süreçle birlikte gelişebilecek bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Adler'e göre sosyal ilgi, doğuştan değil sonradan bilinçli olarak geliştirilmesi gereken, doğuştan gelen bir potansiyeldir. Bu vurgu aslında bireysel psikoloji kuramının bilişsel yönünün olduğunu da göstermektedir (Ansbacher, 1991).

Sosyal ilgi, genel olarak insanlık ile tam olmayı belirten bir topluluk ve bütünlük hissiyatını vurgularken kişiler için bir empati ve diğer bireylerle, toplumla kurmuş olduğu bağlantı hissini belirtmektedir (Barlow vd., 2009; Feist & Feist, 2009). Ayrıca erken aile yaşantıları başta olmak üzere bireyin bilişsel, duygusal süreçleri üzerinde etkisi olan, olumsuz yaşam olayları karşısında koruyucu bir tampon görevi üstlenerek iyi olma ve sağlıklı bir şekilde işlevselliği sağlayan, bireylerin içlerinde barındırdıkları potansiyeli ifade eden bir kavramdır. Diğer taraftan zihinsel sağlığın temeli ve yaşam amacı olarak kabul edilmektedir (Kalkan, 2009; Leak & Leak, 2006).

Sosyal ilginin bireylerde geliştirilmeye çalışılması olumlu duygu sağlıkları açısından bireysel psikolojinin edindiği en önemli amaçtır. Sosyal ilgi bireylerin hayatın gerçekleriyle yüzleşebilmesi ve beraberinde gelen çeşitli problemlerle baş edebilmesinde genel olarak ortaya koymuş oldukları öznel iyi oluşları ve içinde bulundukları sosyal yapıya işlevsel katkı sağlama şekillerini tanımlamaktadır. Bu doğrultuda bireyler kendilerini bir bütünün parçası olarak kabul etme niyetiyle toplumu oluşturan diğer insanlarla olumlu ilişkiler kurarak geçinebilme arzusuna sahip olmalıdır (lonedes, 2008). Bu duygu bireylerin kendileriyle ve kendisi dışındaki dünyayla olan ilişkilerinde kendisini geliştirerek davranış ve tutumları hakkında bilinç sahibi olmalarını, diğerleriyle olan etkileşiminin ne durumda olduğunu sorgulamalarını, hayatla uyumluluk gösterip göstermedikleri ve toplumun ilerlemesi için gereken adımları atıp atmamalarını temsil eden sevgi, yakınlık, yardımseverlik gibi duygularına hitap etmektedir. Bu bakımdan sosyal ilgi, bir nevi kişileri üstünlük çabasına doğru iten bir duygudur (Knill, 2006; Tuncer, 2006).

Sosyal ilgi, tüm insanlarla birlikte toplumu oluşturan bir bütünün katkı sağlayıcı parçası olarak hissetmeyi ve temelinde bireyin ben merkezlilikten uzak bir şekilde kendisi dışındaki bireylere değer vermesini ve onların huzuru için yapılan eylemleri içeren bir kapasite olarak görülebilir (Johnson vd., 2003; Leak & Leak, 2006). Bu sağduyulu yaklaşım bireyin kendisi için pasif ve teslimiyetçi bir tavır izlemesi anlamına gelmemeli tam tersi bir şekilde birey kendi duygu ve düşüncelerinin önemini kavrayarak toplum içindeki yeri ve önemiyle birlikte iyi niyetli bir endişe ile kendisini dünyanın eşit bir üyesi olarak hissetmelidir. Toplum içerisinde işleyişte gördüğü ve doğruluğuna inandığı, toplumun bozulmasına ve sağlıklı davranış ve tutumlardan sapmasına yol açabilecek durumlarda gerekli sözel ve eylemsel pozisyonları alabilmesi noktasında bir yatkınlık hissedebiliyor olmasıdır

Sosyal ilgisi yüksek kişiler karşılaştıkları zorlu yaşam olaylarından ve yolunda giden iyi işlerden eşit derecede yararlanabilen, güçlüklerin farkında olan ve onların üstesinden gelebilme potansiyellerine inanan, işbirliği, şefkat, katkıda bulunmaya yatkın, iyimser bir dünya görüşüne sahiptirler. Bu durum bireylerin yaşam tarzını belirlemenin yanı sıra toplumsal sorunlar karşısında kendileri hazır hissedebilmeleri için erken bir önlem alabilme, insan iyi oluşunu olumsuz yönde etkileyebilecek zorlu meselelerle başa çıkabilme kabiliyetlerini geliştirerek problemleri meydan okuma fırsatı

olarak algılama yatkınlıklarını ifade etmektedir (Adler, 1998b; Manaster vd., 2003; Rareshide ve Kern, 1991).

Kaplan (1986) da yine sosyal ilgi kavramına netlik kazandırmak ve yaşantılar yoluyla elde edilen bir kavram olduğunu vurgulamak için bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç bileşenle kavramı açıklamıştır. Bilişsel bileşenler arasında; toplum huzuru ve refahının diğer kişilerle uyum içinde yaşanmasıyla sağlanabileceğine dair inanç, insanların kendisi için rahatsız olacağı davranış ve tutumları başkaları için de yapmaktan kaçınması gerektiğine duyulan inanç, toplum içerisinde herkesin eşit hak ve sorumluluklara sahip olduğuna dair inanç ve bu doğrultuda belirlenen amaçların insanlığa katkı sağlayıcı tarafta bulunması gerektiğine dair inanç sayılabilir. Güven, ait olma, toplumsallık, iyimserlik, samimiyet gibi duygular da duyuşsal bileşenler arasındadır. Davranışsal bileşenler arasında ise ortak işbirliği, dayanışma, paylaşımcı olma, saygılı olma ve empatik olma gibi davranışlar yer almaktadır. Bu üç boyutun birbiriyle etkileşimi sosyal ilgiyi açıklamaktadır (Akt: Erginsoy, 2010).

Adler, dinamik olarak değişime meyilli toplumsal yaşamın beraberinde getirmiş olduğu koşulların, kesin ve mutlak olmayacağına dolayısıyla mutlak hakikatten de söz edilemeyeceğine dikkat çekmektedir. Mutlak hakikate en yakın durumu, kişinin dünyadaki yaşamı boyunca bir bütünün parçası olduğu ve bir toplum ile birlikteliğini devam ettirmesi gerekliliği mantığını tartışmasız bir gerçeklik olarak kabul etmekte görmektedir. Toplumsallık duygusundan saparak gerçekleştirilen her türlü hakikat arayışının yanılgıları da beraberinde getirebileceğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda her sağlıklı birey sahip oldukları sosyal ilgi potansiyellerini kullanarak başkalarıyla kurmuş oldukları ilişkilerini en üst düzeye çıkarıp, onlarla beraber olup, karşılıklı destek içerisinde işbirliği yaparak yaşam görevlerini ve amaçlarını yerine getirebilir. Dolayısıyla sosyal ilginin aile, millet, insanlık ve hayatın sürdürülebilirliği için gerekli, öğrenilebilen ve zamanla geliştirilebilen kapsayıcı bir nitelik taşıdığı söylenilebilir (Adler, 2002: 2010a: 2011a: 2010c). Bu doğrultuda sosyal ilgi kavramının hayatın yararlı tarafında çok geniş düşünce ve davranış yapılarını içerisinde barındırdığı ve toplumların, uygarlıkların ilerleyişinde ciddi katkılarının olacağı varsayılmaktadır.

Adler'e göre insana güven sağlayan ve tarih boyunca hayatta kalabilmesi için bir zorunluluk olarak algılanan birlikte yaşamak, bireyi toplumla işbirliği yapmaya ve insandaki en köklü içgüdü olan sosyalleşmeye itmiştir. Yine Adler (1956) insanın ideal

bir kişilik veya amaç doğrultusunda yaşamını sürdürdüğünü ve bu doğrultuda gerçekleştirmesi gereken üç önemli görevin varlığını dile getirmektedir. Bu görevler aşk (evlilik), meslek (iş) ve arkadaşlık (toplumsallık) ilişkilerinden oluşmaktadır. Toplumsallık duygusu yüksek olan kişilerde aşkın daha olgunlaşmışıyla birlikte eşlerinin huzuru için onlara tercih yapma imkânı verebilen bir sağduyu olduğu belirtilebilir. Bu doğrultuda Adler'in sosyal ilgi kavramı da romantik ilişkiler penceresinden incelenen bir araştırma hususu teşkil etmiştir. Adler (1978)'e göre romantik ilişkilerdeki ortaya çıkan bütün sorunların kaynağında bencil ve ortak katkı sağlamaktan geri durma yaklaşımlarının yani sosyal ilgi kapsamı içerisinde yer alan işbirliği ve toplumun yararına katkıyı göz ardı ediyor olmak yatmaktadır. Adler, sosyal ilgisi gelişmiş ve bu ilgisini toplumun yararlı tarafında tutabilmeyi becerebilmiş olan kişilerin yakın ilişkiler hususunda partnerlerine karşı daha fazla seçim hakkı ve özgürlük ile birlikte kaliteli ve huzurlu bir ilişki vadedebileceğini belirtmiştir. Toplumsallık duygusundan yoksun kişilerin yakın ilişkilerinde ise zevk ve heyecanı merkeze alan bir birliktelik sağlama amacıyla olduklarını ifade etmiştir (Leak & Gardner, 1990). Adler'e göre romantik ilişkilerin bir biçimi olan evlilik olgusu sosyal ilgi düzeyinin en üst yaşandığı bağlamdır. Eşlerin birbirlerine ilgi göstermesi ve birbirlerinin yaşamını kolaylaştırıp zenginleştirmeye çalışması yolunda ortaya koydukları sağduyulu yaklaşım ile birlikte kendilerini de en iyi şekilde geliştirebileceğini vurgulamaktadır (Adler, 2011a). Nitekim Thornton'un (1997) evli çiftlerle gerçekleştirdiği bir çalışmada ise yüksek sosyal ilgiyle güçlü evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Sosyal ilgisi gelişmiş kişilerin özellikle ilişkilerinin sürdürülebilirliği için yatırım yapan ve ilişkilerinden doyum sağlayan kişiler olduğu gözlemlenmektedir (Akarsu, 2018). Rennebohm ve arkadaşlarına (2017) göre sosyal ilgi düzeyleri yüksek olan bireyler romantik ilişkilerinde de eşleriyle yüksek uyum göstermektedir. Evli çiftlerin ilişkilerinde sosyal ilgi düzeyleri gelişmiş ise ilişkilerinin sürdürülebilirliğinde önemli bir rol oynayan evlilik uyumları da olumlu anlamda gelişme göstermektedir (Özaydınlık, 2011). Bu bulgular da sosyal ilginin ilişki istikrarına katkı sağlayabilecek bir yapı olduğuna işaret etmektedir.

Yurt içinde yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde sosyal ilgi; travmatik yaşantı, psikolojik doğum sıraları (Özbay & Kayacı, 2016); ilişki istikrarı ve doyumu, eylemlilik (Yıldız, 2020); kişilerarası ilişki tarzları (Kalkan & Çatal, 2018); duygusal

istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelme (Kalkan, 2010); yaşam doyumu ve yetersizlik duygusu (Fırat & Güngör, 2021); internet bağımlılığı (Mısır & Sümer, 2021); çelişik duygulu cinsiyetçilik (Çelik & Demir, 2021); algılanan ebeveyn kabul-red algısı (Karataş, 2022); umut ve yaşamda anlam (Cellatoğlu, 2023); ahlaki kayıtsızlık (Çelik, 2022); bilişsel esneklik (Yaşar, 2020); ilişkisel benlik saygısı ve maneviyat (Akarsu, 2018); evlilik uyumu ve kişilik özellikleri (Özaydınlık, 2011) gibi bazı değişkenlerle ele alınmıştır.

Evlilik uyumu (Markowski & Greenwood, 1984); evlilik doyumu (Legget & arkadaşları, 2012); cinsel tutum ve aşk tutumu (Leak & Gardner, 1990); akademik başarı, sosyoekonomik durum (Greve vd., 1973); stresle baş edebilme becerisi ve stres derecesi (Crandall; 1978, 1984); psikolojik dayanıklılık ve yalnızlık (Leak & Williams 1989); algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlık (Fung & Reid, 2018) ve ders dışı etkinliklere katılma, yaşam doyumu (Gilman, 2001) gibi bazı değişkenler de yurt dışı literatürde sosyal ilgi ile birlikte ilişkisi incelenmiştir.

Bu çalışmalardan anlaşıldığı üzere sosyal ilgi yurt dışı literatürde yurt içindeki çalışmalara kıyasla daha önceleri çalışma konusu edinilmiş, bu değişkene ait alana katkı sağlanılmaya ve daha net cevaplar verilmeye çalışılmıştır. Nitekim evlilikte doyum, evlilikte uyum gibi değişkenler açısından evli bireyler örneklemelerinde ele alındığı araştırmalar da mevcuttur. Yurt içinde sosyal ilgi kavramının pozitif etkilerinin yaşamın tüm evresindeki insanlar için sınımlanacak güvenli bir liman olduğu artan çalışmalarda göz önüne konulmaktadır. Dolayısıyla sosyal ilginin ele alındığı bu çalışmada, evli bireylerin ilişki istikrarını sürdürmelerine katkı sağlayabilecek faktörlerin neler olabileceğinin araştırılmaya çalışıldığı alanyazınına sosyal ilgi ve ilişki istikrarı ilişkisinin incelenerek katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. 3. 1. Sosyal İlgi ve İlişki İstikrarı İlişkisi

Adler (1956) insanın ideal bir kişilik veya amaç doğrultusunda yaşamını sürdürdüğünü ve bu doğrultuda gerçekleştirmesi gereken üç önemli görevin varlığını dile getirmektedir. Bu görevler aşk (evlilik), meslek (iş) ve arkadaşlık (toplumsallık) ilişkilerinden oluşmaktadır. Toplumsallık duygusu yüksek olan kişilerde aşkın daha olgunlaşmışıyla birlikte eşlerinin huzuru için onlara tercih yapma imkânı verebilen bir sağduyu olduğu belirtilebilir. Toplumsallık duygusu istenilen düzeyde gelişmediğinde ise karşıdaki kişi için ne yapabilirim gibi sosyal tutum ve davranışların yerine daha çok

heyecan ve zevk amaç haline gelmektedir. Bu doğrultuda Adler'in sosyal ilgi kavramı da romantik ilişkiler penceresinden incelenen bir araştırma hususu teşkil etmiştir. Adler (1978)'e göre romantik ilişkilerdeki bütün sorunların kaynağında bencil ve ortak katkı sağlamaktan geri durma yaklaşımlarının yani sosyal ilgi kapsamı içerisinde yer alan işbirliği ve toplumun yararına katkıyı göz ardı ediyor olmak yatmaktadır. Adler, sosyal ilgisi gelişmiş ve bu ilgisini toplumun yararlı tarafında tutabilmeyi becerebilmiş olan kişilerin yakın ilişkiler hususunda partnerlerine karşı daha fazla seçim hakkı ve özgürlük ile birlikte kaliteli ve huzurlu bir ilişki vadedebileceğini belirtmiştir. Toplumsallık duygusundan yoksun kişilerin yakın ilişkilerinde ise zevk ve heyecanı merkeze alan bir birliktelik sağlama amacıyla olduklarını ifade etmiştir (Leak & Gardner, 1990). Adler'e göre romantik ilişkilerin bir biçimi olan evlilik olgusu sosyal ilgi düzeyinin en üst yaşandığı bağlamdır. Eşlerin birbirlerine ilgi göstermesi ve birbirlerinin yaşamını kolaylaştırıp zenginleştirmeye çalışması yolunda ortaya koydukları sağduyulu yaklaşım ile birlikte kendilerini de en iyi şekilde geliştirebileceğini vurgulamaktadır (Adler, 2011a).

İlişki istikrarı ve sosyal ilginin ilişkisi incelendiğinde alanyazında ilişki istikrarında önem arz eden ilişki doyumu faktörünün sosyal ilgiyle ilişkili olduğu gözlemlenmektedir. Sosyal ilgisi gelişmiş kişilerin özellikle ilişkilerinin sürdürülebilirliği için yatırım yapan ve ilişkilerinden doyum sağlayan kişiler olduğu söylenilebilir (Akarsu, 2018). Evli çiftlerin ilişkilerinde sosyal ilgi düzeyleri gelişmiş ise ilişkilerinin sürdürülebilirliğinde önemli bir rol oynayan evlilik uyumları da olumlu anlamda gelişme göstermektedir (Özaydınlık, 2011). Sosyal ilgi kişilerarası ilişkiler için önemli bir tarz olan besleyici tarz ile olumlu bir ilişki içermektedir (Kalkan & Çatal, 2018). Besleyici tarzdaki ilişkilerde karşılıklı anlayış söz konusudur. Bireyler birbirlerini daha iyi anlama noktasında karşılıklı imkânlar sağlayabilirler. İlişkiler bireyler için daha doyum sağlayıcı, besleyici ve iyileştiricidir (Hasta & Güler, 2013). Bu noktada sosyal ilginin romantik ilişkilerin de kişilerarası ilişkiler olması bakımından bu ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesinde önemli bir rolü olabileceği belirtilebilir. Legget ve diğerleri (2012) de arkadaşları ziyaret etmek gibi sosyal ilginin göstergesi olabilecek farklı davranış ve tutumların evlilikte doyum ile olumlu anlamda ilişkili olabileceğini göstermişlerdir. Bunların yanı sıra sosyal ilginin romantik ilişkilerdeki istikrar ve doyum gibi faktörler üzerinde çok büyük etkisinin olmadığı durumlar da söz konusudur (Yıldız, 2020). Genel olarak literatürde sosyal ilgisi gelişmiş

kişilerin arkadaşlık, duygudaşlık, ortak işbölümü, tahammül, maneviyat ve yapıcı bağımsızlık gibi ortak kişilik özelliklerini kendilerinde bulundurdıkları tespit edilmiştir. (Bubenzer vd., 1991; Crandall, 1981; Leak vd., 1985; Watkins, 1994: Akt. Küçükhelvacı, 2012). Her ne kadar ilişki istikrarı ve sosyal ilginin ilişkisi literatürde sınırlı bir şekilde ele alınmış olsa da içerdiği bu değerli temalardan, tüm bu açıklama ve sonuçlardan yola çıkıldığında sosyal ilginin evli bireylerin ilişkilerini devam ettirip ettirmeme durumlarında önemli bir pay sahibi olabileceği düşünülebilir.

2.4. Yurt İçi Yapılan Araştırmalar

Kalkan (2010) romantik ilişkilerde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelme ile sosyal ilgi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmanın çalışma grubunu ergenlik döneminde yer alan 300 üniversite birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlarda ergenlerin romantik ilişkilerindeki sosyal ilgi düzeylerinin, duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelme düzeylerinde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Sosyal ilgi ile duygusal istismar ve fiziksel istismar arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki, sosyal ilgi ile soruna yönelme arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca cinsiyete göre kızların sosyal ilgi ve soruna yönelme düzeyleri erkeklere göre anlamlı ölçüde yüksektir.

Özaydınlık (2011) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri incelenmiştir. Çalışmanın araştırma grubunu 100 evli çift (N=200) oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre evli çiftlerin evlilik uyumları ile ilişkilerindeki sosyal ilgi düzeyleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çiftlerin ilişkilerindeki sosyal ilgi düzeyleri arttıkça evlilik uyumları da artmaktadır. Ayrıca çiftlerin evlilik uyumları ekonomik duruma göre farklılaşmakta ve ekonomik durumlarını iyi algılayan çiftlerin uyum düzeyleri de artmaktadır.

Başka bir çalışmada (Kayacı, 2014) psikolojik doğum sırasının ve sosyal ilginin, yılmazlığı yordamadaki rolünü incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 438 üniversite öğrencisinden meydana gelmektedir. Elde edilen sonuçlara göre yılmazlık, sosyal ilgiyle olumlu yönde ilişkili bulunmaktadır. Ek olarak büyük çocuk ve küçük çocuk doğum sırası sosyal ilgiyle ilişkili bulunmuştur.

Aydoğan ve Özbay (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada bir risk durumu barındıran çiftlerde ilişkisel yılmazlık ve ilişkisel profesyonel yardım arama ilişkisi

incelemiştir. Aktör Partner Karşılıklı Bağımlılık Modelinden yararlanılarak kadın ve erkeğin birbirlerine olan etkileri değerlendirilmiştir. Bu modelin tercih edilmesinin sebebi ilişkisel yılmazlığın çiftlerin karşılıklı olarak birbirlerini etkilemesi bağlamında ele alınması ve birbirleri üzerindeki etkilerinin anlaşılmasına açıklık getirmektir. Araştırma grubunu 229 (n=458) evli çift teşkil etmektedir. Araştırmada kadın ve erkeğin ilişkisel profesyonel yardım arama eğilimlerinin bireysel ilişkisel yılmazlıklarını arttırdığı ancak erkeğin ilişkisel profesyonel yardım arama eğiliminin kadının ilişkisel yılmazlığı üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunların yanı sıra aktör-partner etkilerinde aktör etkisi erkek ve kadının ilişkisel profesyonel yardım arama yaklaşımlarında önemli rol oynamaktadır. Partner etkileri bakımından ise sadece kadınların profesyonel yardım almaya yönelmelerinin erkeklerin ilişkisel yılmazlıklarını yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırma karşılıklı etki bağlamında çift ilişkilerine katkı sağlama yolunda önemli bir örnek teşkil etmektedir.

20-40 yaş arası bireylerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ilişki istikrarları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada ilişkileri farklı dönemlerde yer alan 100 katılımcıya ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre en yüksek ilişki doyumu sözlü/nişanlı ilişkisine sahip bireylerde çıkmıştır. Yine evli bireylerin ilişki doyumu düzeyi flört/sevgili ilişkisi içerisinde yer alan bireylere göre daha yüksek gözlemlenmiştir. İlişki doyumu ve ilişki süresi arasında doğrusal bir ilişki olmamakla birlikte anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ayrıca ilişki istikrarının yatırım boyutu ile ilişki durumu, ilişkide geçirilen zaman, ilişkiyi değerlendirme ve kiminle yaşandığı gibi faktörler arasında anlamlı fark bulunmaktadır (Şahin, 2015).

Yine bir başka çalışmada Dalkılıç (2016), otizmlili çocuğu olan evli çiftlerin evlilik doyumlarını yordamada kaygı, ilişkisel yılmazlık ve psikolojik yardım alma tutumlarının bir rolünün olup olmadığını incelemiştir. Çalışmanın araştırma grubu 24-57 yaş aralığındaki 100 evli çiftten oluşmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre evlilik doyumu; cinsiyete (erkek bireylerin evlilik doyumu kadın bireylere göre daha yüksektir) ve ilişkisel yılmazlık düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterirken gelir ve eğitim seviyesine göre bir farklılık göstermemektedir. Otizmlili çocuğa sahip olan evli çiftlerde ilişkisel yılmazlık düzeyleri yüksek olan bireylerin evlilik doyumları, ilişkisel yılmazlıkları düşük olan bireylere kıyasla daha yüksek bulunmuştur.

Tekinalp ve Terzi (2016) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada psikolojik doğum sırası, sosyal ilginin ve başa çıkma stratejilerinin yılmazlığı yordayıcı rolleri incelenmiştir. Bu değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkilerinin Türk toplumundaki (n=247) yılmazlıkta ne gibi etkilerinin olduğu incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre sosyal ilgi ve yılmazlık arasında pozitif anlamda yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Yüksek sosyal ilgiye sahip bireyler, başa edebilme için dış yardım arayan kimselerdir ve bu kimselerin daha yılmaz oldukları gözlemlenmektedir. Diğer bir sonuç ise sosyal ilginin hayattaki zorlukları aktif bir şekilde ele almada kolaylaştırıcı bir etken ve destek kaynağı teşkil ettiği yönündedir. Sonuçların yine de Türk nüfusuna genellenemeyeceği vurgulanmaktadır.

Engelli çocuğu olan ailelerde eş desteği ve çift tükenmişliğinin ilişkisel yılmazlığı yordayıcı rolü incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan 233 evli birey oluşturmaktadır. Bulgulara bakıldığında eş desteği ve tükenmişliğin, engelli bir çocuğa sahip ailelerde ilişkisel yılmazlığı yordadığı tespit edilmiştir. Özellikle eş desteğinin, ilişkisel yılmazlık üzerinde koruyucu bir faktör olarak önemli bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan bu araştırmadaki sonuçların, zorlu ve stresli yaşam olayları karşısında eşinden destek görenlerin evliliğe olumlu bir şekilde katkı sağladığını ortaya koyan araştırmalarla benzerlik gösterdiği belirtilmektedir (Aydoğan & Kızıldağ, 2017).

İlhan ve Işık (2017) tarafından gerçekleştirilen nitel bir çalışmada evli bireylerin ilişkiye olan bağlanımlarının yatırım modeli çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak beş kadın ve beş erkek ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular yatırım modeliyle tutarlılık göstermiştir. İlişkilerinde bağlanım düzeyleri yüksek olan kişilerin ilişkilerinde algıladıkları ödüller, ödediklerini düşündükleri bedellere göre daha yüksek bulunmuştur. Bunun yanı sıra mevcut ilişkileriyle kıyasladıklarında alternatif ilişkileri daha olumsuz değerlendirdikleri ve ilişkilerine yapılan yatırımların daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları katılımcıların ilişkilerini devam ettirmeyi düşünen ve ilişkilerinin gidişatından mutluluk duyan kimseler olduklarını göstermektedir.

Yatırım Modeli’ne dayalı psikoeğitim programının ilişki istikrarına olan etkisinin incelendiği deneysel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Romantik ilişkisi olan üniversite öğrencileriyle yapılan sekiz oturumluk psikoeğitim programının öğrencilerin

ilişki doyumları, ilişki yatırımı ve genel ilişki istikrarları düzeylerini arttırdığı görülmüştür. İzleme çalışmalarında ise mevcut etkilerin devam ettiği, öğrencilerin hâlihazırdaki ilişkileri dışındaki seçenekleri daha olumsuz algılayarak cazip alternatiflerle ilgili algılarının değişiklik gösterdiği gözlemlenmiştir (Örnek, 2018).

Kalkan ve Çatal (2018) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırma grubu 240 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal ilginin kişilerarası ilişki tarzlarından besleyici tarz ile olumlu yönde bir ilişkiye, ketleyici tarz ile olumsuz yönde bir ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur. Çalışmada üniversite öğrencilerinin sahip oldukları ilişki tarzlarının sosyal ilgi düzeyleriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal ilgi ve ilişki istikrarı arasındaki ilişkisinin incelendiği bir çalışmada romantik ilişkisi bulunan 400 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır. Bu çalışmada ilişki istikrarının seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutu düzeyinin, erkeklerde kadınlardan fazla olduğu; ilişki yatırımı ve ilişki doyumu boyutlarının ise cinsiyet bakımından anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucu saptanmıştır. Çalışmanın diğer değişkenlerinden birisi olan benlik saygısı, sosyal ilgi ve ilişki doyumu ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiye sahipken diğer değişken olan maneviyat ise ilişki yatırımı boyutuyla pozitif yönlü anlamlı bir ilişki içerisindedir. Sosyal ilgi ve benlik saygısı değişkenleri ilişki istikrarının ilişki doyumu ve ilişki yatırımı boyutları düzeylerini; maneviyat ise yalnızca ilişki yatırımı düzeyini yordamaktadır (Akarsu, 2018).

Araştırma grubunu 531 evli bireyin oluşturduğu bir başka çalışmada evli kişilerin ilişkisel yılmazlık ve evliliklerindeki öz yetkinlik düzeyleri demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Bu inceleme sonuçlarına göre evli bireylerin cinsiyet, yaş, evlilikte geçirdikleri zaman, evlilik biçimleri, meslek, eğitim seviyesi ve gelir seviyelerine göre ilişkisel yılmazlık ve evlilik yetkinlikleri puan ortalamaları arasında manidar bir fark gözlemlenmemiştir. Ayrıca sahip oldukları çocuk sayısına göre evli kişilerin ilişkisel yılmazlık puan ortalamaları arasında da manidar bir fark gözlemlenmemiştir. Yine aynı çalışma içerisinde evli bireylerde çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile ilişkisel yılmazlık ve evlilikte öz yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişkide bağlanma stillerinin aracı bir rol oynayıp oynamadığı ele alınmıştır. Bu inceleme sonuçlarına göre kaygılı bağlanma stiline ilişkisel yılmazlığı yordamada

herhangi bir etkisi olmazken kaçınmacı bağlanma stilinin ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının ilişkisel yılmazlığı negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla kaçınmacı bağlanma stilinin, ilişkisel yılmazlık ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında kısmi aracı rol oynadığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların evlilik biçimlerine göre ilişkisel yılmazlıkları ele alındığında ise tanışarak evlenenler ve görücü usulü evlenenler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Kara & Şahin, 2019).

Yıldız'ın (2020) yetişkinliğe geçiş örnekleminde eylemliliğin ve sosyal ilginin, ilişki istikrarı ve ilişki doyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını incelediği çalışmasında araştırma grubu 394 bireyden oluşmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre sosyal ilgi, ilişki doyumu üzerinde pozitif ve düşük düzeyde yordayıcı güce sahiptir. Sosyal ilgi, ilişki istikrarı üzerinde ise negatif ve düşük düzeyde yordayıcı güce sahiptir. Dolayısıyla sosyal ilginin aracılık rolüne sahip olduğu gözlemlenmektedir.

Batık ve arkadaşları (2020) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada sosyal ilginin ilişki memnuniyetindeki yordayıcı etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın araştırma grubunu romantik ilişkisi olan 405 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre sosyal ilgi ve ilişki memnuniyeti arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Ek olarak sosyal ilgi üniversite öğrencilerinde ilişki memnuniyetinin önemli bir yordayıcısıdır. Özellikle kadınlarda sosyal ilgi ve ilişki memnuniyeti düzeyi erkek katılımcılara kıyasla önemli ölçüde yüksek bulunmuştur.

Eşlerden birinin kanser hastası olduğu çiftlerde ilişkisel yılmazlığın, evlilikte uyum ile arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmanın araştırma grubunu 152 çift oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlar çiftlerin, kanserle mücadele ederken sahip oldukları ilişkisel yılmazlığın, evlilik uyumları üzerinde olumlu ve anlamlı bir katkısı olduğunu göstermektedir. İlişkileri güçlendirmek açısından önemli sonuçların gözlemlendiği bu çalışma, bireyin sahip olduğu ilişkisel yılmazlığın, bireysel evlilik uyum düzeylerinin en önemli yordayıcısı olduğu ve partnerin ilişkisel yılmazlık düzeyinin de kişinin evlilik uyumunda önemli bir rol üstlendiği sonucunu gözler önüne sermektedir. Bu sonuçlar kültürel yapı bağlamında ilgili alana katkı sağlayacak şekilde tartışılmıştır (Aydoğan & Cihan, 2020).

Özel gereksinimli çocuğu olan anne ve babaların suçluluk-utanç düzeyleri, yılmazlık algıları ve evlilik doyumları arasındaki ilişkinin ele alındığı bir çalışmada

araştırma grubunu en az bir tane özel gereksinimli çocuğa sahip 322 anne-baba oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre babalar annelere göre daha yılmaz ve yaşama bağlı bulunmuştur. Anne ve babaların yaşları ve eğitim düzeyleri arttıkça yılmazlık ve evlilik doyumu düzeyleri de artmaktadır. Yılmazlık ve evlilik doyumu arasında olumlu yönde ilişki bulunmaktadır. Genel olarak anne ve babaların ilişkilerindeki doyum arttıkça yılmazlıkları da artmaktadır (Şahin, 2021).

COVID-19 pandemi sürecinde romantik ilişkiye sahip olan 18-65 yaş aralığındaki gençlerin ilişki doyumları ve yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı bir çalışmada (Kovan vd., 2021), katılımcıların ilişki doyumları ile yılmazlıkları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Evli yetişkinler ve flörte sahip kişiler arasında yılmazlık düzeyleri evli yetişkinlerde daha yüksek düzeydeyken ilişki doyumu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca katılımcıların ilişki doyumu düzeyleri arttıkça yılmazlık düzeylerinin de arttığı sonucu elde edilmiştir.

Ebeveyn tükenmişliği, ebeveyn stresi ve ilişkisel yılmazlığın sosyodemografik değişkenler bakımından ilişkisinin incelendiği bir çalışmada (Dinç, 2021), çalışmanın araştırma grubu 350 anne ve 160 babayla birlikte toplam 510 kişiden meydana gelmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ebeveyn tükenmişliği, ebeveyn stresi ve ilişkisel yılmazlık demografik değişkenlerden cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Çalışmaya katılan erkeklerin ilişkisel yılmazlık düzeyleri kadınlara göre daha düşük düzeyde gözlemlenmiştir. İlişkisel yılmazlığın maneviyat alt boyutunda gelir düzeyi düşük olan ebeveynlerin daha yüksek düzeyde olduğu fark edilmiştir. Maddi zorluk yaşayan çiftler ilişkilerinde ilişkisel yılmazlık gösterebilmektedirler. Ayrıca ilişkisel yılmazlık yaş, eğitim durumu ve evlilik süresi faktörlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Romantik ilişkisi olan genç yetişkinlerin Gerçeklik Terapisi'nde yer alan beş temel ihtiyacın, ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ile arasındaki ilişkisinin incelendiği bir çalışmada (Fenar, 2023) araştırma grubunu 18-30 yaş aralığındaki 722 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre hayatta kalma ihtiyacı ve sevmeye ihtiyacı karşılanma düzeylerinin ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı, eğlence ihtiyacının karşılanma düzeyinin ise ilişki istikrarının seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutunu olumlu, bağlanım alt boyutunu ise olumsuz bir şekilde

yordadığı bulunmuştur. Ayrıca ilişki doyumunun sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı, ilişki istikrarının seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutunun ise alt sosyoekonomik sınıfta orta sosyoekonomik sınıfa göre daha yüksek, üst sosyoekonomik sınıfa göre ise daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Özbay ve Kaygas (2023) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ilişkisel yılmazlığın kadınların çatışma sıklıkları ve ilişki memnuniyetleri arasındaki ilişkide rolünün olup olmadığını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma grubu olarak 18 yaş üstü en az bir çocuğu bulunan 255 Türk kadınından veri toplanmıştır. İlişki memnuniyeti ile ilişkisel yılmazlık arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmakla birlikte ilişkisel yılmazlığın çatışma sıklığı ve ilişki memnuniyeti değişkenleri arasında aracı bir role sahip olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmanın kültürel bağlamda Türk kadınlarıyla çalışılması değerli görülmekte ve kadınların yaşadıkları çatışmalarla birlikte yılmazlık gösterebilmelerinde etkili olabilecek kaynakları geliştirerek evlilik memnuniyetlerini arttırmış olabilecekleri belirtilmektedir.

Yılmazlığı güçlendirme programının deney grubundaki evli çiftlerin çatışma sıklıklarına ve çatışma çözme stillerine etkisinin olup olmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmada, katılımcılara yönelik ilişkisel kültürel kurama dayalı ilişkisel yılmazlık programı geliştirilmiştir. Bu çalışmanın araştırma grubunu en az bir çocuk sahibi, lise ve üstü öğrenim düzeyinde bulunan 12 evli çift oluşturmuştur. Hem nitel hem nicel verilerden elde edilen sonuçlara göre uygulanan program çiftlerin çatışma sıklığını azaltmada ve çatışma stillerini kullanmasında etkili olmuştur. Özellikle programın uygulandığı çiftlerde daha fazla iletişim, önyargıda azalma, duygu yönetimi, uzlaşmacı olma, işbirliği yapma, karşılıklı anlayış gibi çatışma çözme stillerinde olumlu değişimlerin olduğu gözlemlenmiştir. İlişkilerini güçlendirme ve karşılaştıkları zorlukları geride bırakabilme konusunda ortak çaba ortaya koyabilen evli çiftlerin, bireysel çaba gösteren evli çiftlere göre daha fazla istekle bu süreci aşmaya çalıştıkları görülmüştür (Yıldız Yüksel, 2023).

2.5. Yurt Dışı Yapılan Araştırmalar

Greenwood ve Markowski tarafından (1984) ABD’de 52 evli çift ile gerçekleştirilen bir çalışmada evli çiftlerin sosyal ilgi düzeyleri ile evlilik uyum düzeyleri arasında pozitif ilişki rapor edilmiştir. Evli çiftlerin sosyal ilgi düzeyleri arttıkça evliliklerindeki uyum düzeyleri de daha yüksek bulunmuştur. Çalışmadan elde

edilen sonuçlara göre sosyal ilgi evlilik uyumunun büyük ve önemli kabul edilen bir kısmını (%19) açıklamaktadır.

Evli, nişanlı, sevgili ve diğer şeklinde sınıflandırılan ve hâlihazırda bir ilişkisi olan 169 kişiyle ilişki memnuniyetinin yılmazlık ve beden imajı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre yılmazlığın ilişki memnuniyetinin bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Daha yüksek yılmazlık düzeyine sahip olan katılımcıların ilişkilerinden daha çok doyum elde eden kişiler oldukları rapor edilmiştir. Ayrıca sonuç olarak ilişki memnuniyeti ve yılmazlık arasında çift yönlü pozitif ilişki bulunmakla birlikte bu iki faktörün birbirleriyle sıkı bir ilişki içerisinde olduklarının düşünüldüğü belirtilmiştir (Stapleton & Gergis, 2015).

Booth ve arkadaşları (1998) tarafından gerçekleştirilen Yaşam Seyri Boyunca Evlilik İstikrarsızlığı çalışmasında yer alan 977 evli katılımcının dördüncü dalga verileri kullanılarak kişiler birincil örneklem (n=621) ve doğrulama örnekleme (n=326) şeklinde ikiye ayrılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre arkadaşları ziyaret etmek ve evde çalışmak gibi sosyal ilgiyi işaret eden birtakım davranışlar, evlilik doyumuyla olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda hem araştırmacılar hem uygulayıcılar için faydalı olabilecek tespitler de ortaya konmuştur.

Yatılı bir tedavi merkezinde çalışanların yılmazlık, sosyal ilgi ve tükenmişlikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada elde edilen sonuçlara göre daha yüksek yılmazlık seviyesine sahip bireylerin daha düşük tükenmişlik seviyelerine sahip olduğu, katılımcıların yüksek sosyal ilgi ile yılmazlıkları arasında pozitif yönde korelasyon rapor edilmiştir. Sosyal ilginin yüksek olması yılmazlık ile kişisel başarı arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Ayrıca erkek katılımcıların yılmazlıkları kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek tespit edilmiştir (Glassford, 2015).

Yılmazlığın evlilik memnuniyeti ve eşe bağlanma ile sosyal destek ve duygu değişkenleri arasında aracılık ettiği yönündeki hipotezi incelemek amacıyla evli bireylerle yürütülen bir çalışmada (Bradley & Hojjat, 2016) ilişkisel yılmazlık ile ilişki memnuniyeti arasında olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte duygu ve sosyal destek de ilişkisel memnuniyette ilişkisel yılmazlık aracılığıyla dolaylı yoldan etkide bulunmaktadır. Genel olarak yılmazlık evlilik memnuniyetinde önemli bir değişkendir.

Bir çalışmada uzun süreli evliliklerde istikrara katkı sağlayan yapıları incelemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda sistematik bir inceleme doğrultusunda maneviyat ve din, bağlılık, cinsel ilişki, iletişim, çocuklar, sevgi ve bağlanma ve çatışma çözme yaklaşımları gibi önemli faktörler evlilik istikrarının kişilerarası ve içsel faktörleri olarak öne çıkmıştır. Elde edilen bulgulara göre ilişkilerin bağlılık ve yakınlık gibi bazı yönlerinin, evlilik kimliği ve memnuniyetinin oluşmasında yardımcı olarak evliliğin temellerini korumak için hareket ettiği tespit edilmiştir. Bu sonuçların evliliklerdeki mutluluğu ve uzun ömürlülüğü arttırarak boşanmaların önüne geçilebilmesinde etkili olunabileceği belirtilmiştir (Karimi vd., 2019).

Sharma ve Gautam tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada (2024) romantik ilişkisi olan genç yetişkinlerde yılmazlığın ilişki memnuniyetindeki etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırma grubunu hâlihazırda romantik ilişkisi bulunan 120 genç yetişkin oluşturmaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre yılmazlık ile ilişki memnuniyeti arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki söz konusudur. Yılmazlık düzeyleri yüksek genç yetişkinlerin ilişkilerinden elde ettikleri memnuniyeti daha yüksek düzeyde yaşadıkları rapor edilmektedir.

Yurt içi ve yurt dışı araştırmalar incelendiğinde genel olarak ilişki istikrarının diğer iki değişken olan ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgiyle ilişkisinin ele alındığı çalışmalar sınırlılığını korumaktadır. Buna rağmen ilişki istikrarının alt boyutlarından birisi olan ilişki doyumu ve yine literatürde bu kavram yerine kullanılan ilişki memnuniyeti, ilişki kalitesi gibi kavramların romantik ilişkilerde ve evlilerde yılmazlık ve sosyal ilgiyle birlikte değerlendirildiği gözlemlenmektedir. İlişkisel yılmazlık ve sosyal ilginin ilişkili bulunduğu herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. İlişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi ile ilgili araştırmalara genel olarak bakıldığında işbirliği, iletişim ve etkileşim gibi kavramlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Dolayısıyla her iki yapıyı besleyen temalardaki benzerlikler, ilişkisel yılmazlık ile sosyal ilgi arasında da bir ilişki olabileceğine işaret etmektedir. İlişki istikrarı ile ilişkisel yılmazlığın veya ilişki istikrarı ile sosyal ilginin ele alındığı çalışmalarda bu faktörlerin birbirleriyle ilişkilerinde bazen aracılık rolleri bazen de doğrudan anlamlı ve olumlu ilişkiler gösterdikleri tespit edilmiştir. Genel olarak zorlu süreçlerden geçen çiftlerin yaşadıkları sorunları atlatmalarına ve ilişkilerini sağlıklı ve doyum sağlayacak şekilde sürdürmelerine katkı sağlamada sosyal ilgi ve ilişkisel yılmazlığın önemli faktörler olduğu fark edilmiştir. Bu çalışma ise her iki değişkeni birlikte ele alarak ilişki istikrarı

arasındaki ilişkiyi incelemesi bakımından mevcut alanyazındaki bilgileri genişletecek düzeydedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada evli çiftlerin ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık düzeyleri ve sosyal ilgileri arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada nicel araştırma modellerinden korelasyonel araştırma deseni tercih edilmiştir. Korelasyonel araştırmalar iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin türü ya da türlerinin ne seviyelerde var olduğunu tespit etmeyi hedefler. Bu araştırma türünde uygulayıcıların veri toplama sürecinde yararlanılan araçları kullanması dışında herhangi bir şekilde yönlendirme ve müdahalesi söz konusu değildir (Büyüköztürk vd., 2020). Bu araştırmanın bağımlı değişkenini ilişki istikrarı, bağımsız değişkenlerini ise ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi oluşturmaktadır.

3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Gaziantep’te yaşayan evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırma grubunu ise 392 evli birey oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan evli bireylerin belirlenmesi sürecinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, gerçekleştirilen çalışmanın amacı doğrultusunda bilgi bakımından zengin durumları seçerek daha ayrıntılı araştırmalara olanak tanımaktadır. Belli ölçütleri karşılayan seçili özelliklere sahip bir veya daha fazla özel durumları çalışma söz konusu olduğunda bu yaklaşıma başvurulabilir (Büyüköztürk vd., 2020). Bu çalışmada amaçsal örnekleme stratejilerinden birisi olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde örneklem araştırmanın problemi doğrultusunda belirlenen özelliklere (olay, nesne ve durum) göre oluşturulmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008). Bu araştırmanın çalışma grubuna dâhil olma kriterlerini 18 yaşını doldurmuş evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırma grubuna ait demografik bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	258	65,8
	Erkek	134	34,2
	Toplam	392	100,0
Eğitim Durumu	İlköğretim	41	10,5
	Ortaöğretim	36	9,2
	Lise	57	14,5
	Önlisans	37	9,4
	Lisans	158	40,3
	Lisansüstü	63	16,1
	Toplam	392	100,0
Sosyoekonomik düzey	Düşük Düzey	42	10,7
	Orta Düzey	208	53,1
	Yüksek Düzey	142	36,2
	Toplam	392	100,0
Evlilik Süresi	0-5 yıl	126	32,1
	6-10 yıl	95	24,2
	11-15 yıl	65	16,6
	16 ve üstü	106	27,0
	Toplam	392	100,0
Rutin Beraberlik Sıklığı	Genellikle	316	80,6
	Ara sıra	64	16,3
	Hiçbir zaman	12	3,1
	Toplam	392	100,0
Yakınları Ziyaret Sıklığı	Hiçbir zaman	139	35,5
	Ara sıra	242	61,7
	Sıklıkla	11	2,8
	Toplam	392	100,0

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunu şu sorular oluşturmaktadır: cinsiyet, eğitim durumu, sosyoekonomik düzey, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik öncesi ilişki süresi, evlenme biçimleri (Tanışıp anlaşarak evlenme, anlaşmalı evlilik, yakın akraba evliliği, görücü usulü vb), eşlerin günlük rutinlerini genel olarak birlikte yapıp yapmadıkları ve eşlerin aile dostu, komşu ve akraba ziyaretlerinde bulunup bulunmadıkları şeklindedir.

3.3.2. İlişki istikrarı ölçeği

Evli çiftlerin ilişki istikrarı düzeylerini belirleyebilmek amacıyla, Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından “Yatırım Modeli” esas alınarak geliştirilen bu ölçek, Türkçeye Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından uyarlanmıştır. Rusbult ve arkadaşları tarafından geliştirilen bu ölçek dört alt boyuttan oluşmaktadır. Flört ilişkisi ve evlilik ilişkisi gibi yakın ilişkiler yaşayan bireyler için bu alt boyutlar: ilişki yatırımı, ilişkiye bağlılık, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki doyumdur. Büyükşahin ve arkadaşları (2005) tarafından Türk popülasyonu için standartlaştırılan ve Türkçe’ye uyarlanan ölçek versiyonunda ise aslına uygun olacak şekilde 30 madde ve üç alt boyut bulunmaktadır. Bu boyutlar İlişki Yatırımı (10 madde), Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme (10 madde), İlişki Doyumu (10 madde) şeklindedir. Her bir alt boyutun 10’ar maddesi bulunmakla birlikte ilk beş maddeleri dört puanlık bir likert ölçeğine (1=tamamen yanlış, 2=oldukça yanlış, 3=oldukça doğru, 4=tamamıyla doğru) , diğer maddeler ise dokuz puanlık bir likert ölçeğine (1=tamamen yanlış, 9=tamamıyla doğru) sahiptir. Alt boyutlarda ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanların yükselmesinin ilişki istikrarı düzeyinin de yükselmesi anlamına geldiği kabul edilmektedir. Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenirliğini ölçmek amacıyla 325 üniversite öğrencisiyle çalışma gerçekleştirilmiş, ölçek geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ilişki doyumu için .90, seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .84 ve ilişki yatırımı için .90 şeklinde bulunmuştur.

Büyükşahin ve Taluy’un (2008) gerçekleştirdikleri ek bir adaptasyon çalışmasıyla birlikte ölçeğin önceki versiyonuna yedi maddeden oluşan Bağlanım alt boyutu da eklenmiştir. Bu alt boyut dokuzlu likert tipindedir ve iç tutarlık katsayısı .70 olarak saptanmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayıları ilişki doyumu için .92, seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .85, ilişki yatırımı için .84 ve son eklenen bağlanım düzeyi için ise .91’dir. Bu çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach alfa katsayıları tüm maddeler için .79; ilişki doyumu alt boyutu için; .91, seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutu için; .90, ilişki yatırımı alt boyutu için; .80 ve bağlanım alt boyutu için; .83 şeklindedir.

3.3.3. İlişkisel yılmazlık ölçeği

Aydoğan (2014) tarafından geliştirilen İlişkisel Yılmazlık Ölçeği, çiftlerin ilişkilerinde karşılaştıkları olumsuz yaşam olayları sonrasında toparlanabilme yeteneklerini kullanarak bu sürecin gelişime ve olumlu hale nasıl evrildiğini belirlemek hedefiyle oluşturulmuştur. 27 maddeden oluşan bu ölçek yedi dereceli cevaplama sistemine sahiptir. İlişkisel aktör (altı madde), partner (altı madde), birlik (on madde) ve maneviyat (beş madde) olmak üzere toplam dört alt boyuta sahip olan ölçek, toplam puan üzerinden değerlendirilen bir öz değerlendirme aracıdır. Ölçeğin psikometrik özellikleri 293 evli bireyin katıldığı bir çalışmayla incelenmiştir. Toplam ölçek puanı 27 ile 189 puan arasında değişmekte ve puanların yüksekliği kişilerin ilişkisel yılmazlık düzeylerinin de yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin güvenirlik analizlerine bakıldığında tüm maddeler için Cronbach alfa katsayısı .96'dır. Alt boyutların Cronbach alfa katsayıları ise sırasıyla aktör boyutu için .93, partner boyutu için .90, birlik (ortak) boyutu için .95 ve maneviyat boyutu için .86'dır. Elde edilen bu bulgular ilişkisel yılmazlık ölçeğinin güvenilir ve geçerli olduğunu göstermektedir. Bu çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach alfa katsayıları tüm maddeler için .95; maneviyat alt boyutu için; .79, partner alt boyutu için; .91, aktör alt boyutu için; .86 ve ortak alt boyutu için; .92 şeklindedir.

3.3.4. Romantik ilişkilerde adleriyan sosyal ilgi ölçeği

Bu çalışmada kişilerin romantik ilişkilerindeki sosyal ilgi düzeylerini ölçmeyi hedefleyen, Kalkan (2009) tarafından geliştirilen Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 24 maddeden oluşan, beşli likert tipi (5=tamamen katılıyorum, 1=kesinlikle katılmıyorum) bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçekten elde edilen puanın yüksekliği sosyal ilgi düzeyinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Alınabilecek en düşük puan 24 iken en yüksek puan 120'dir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .90, test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise 0.93 bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach alfa katsayıları tüm maddeler için .84'tür.

3.4 İşlem Yolu / Veri Toplama Süreci

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alındıktan sonra çalışma kapsamında ilgili değişkenlere ait ölçümlerin gerçekleştirilmesi için ölçeklere dair maddeler Google forms aracılığıyla çevrimiçi olarak hazırlanmıştır. Bunun yanında araştırmacılar tarafından yalnız çevrimiçi yöntemle değil yüz yüze yöntemle de veri

toplanmıştır. Bu nedenle ölçeğin bir de kağıt-kalem formu oluşturulmuştur. Toplanan tüm veriler gönüllü katılımcılardan toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Mevcut çalışmada elde edilen verilerin analizi için SPSS 22 proqramı kullanılmıştır. Araştırmada toplam 403 katılımcıya ulaşılmış ve bu katılımcılardan elde edilen veriler programa girilmiştir. İşlenen verilerden üç tanesinin kayıp veri olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu veriler veri setinden çıkarılmıştır. Kalan veriler arasında uç değerlerin olup olmadığını tespit etmek amacıyla veriler z puanına dönüştürülmüştür. Yapılan bu işlemten sonra mevcut verilerden (+3, -3) aralığının dışına çıkan sekiz veri daha veri setinden çıkartılarak çalışmanın analizine 392 veri ile devam edilmiştir (Field, 2018).

Çalışmada ilişki istikrarının ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi bağımsız gruplar (ilişkisiz örneklemeler) t-testi ile analiz edilmiştir. Yine ilişki istikrarının sosyoekonomik düzey, eğitim durumu, rutin beraberlik sıklığı ve yakınları ziyaret sıklığı gibi demografik değişkenlere göre incelenmesi tek yönlü varyans analiziyle (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Ardından ilişki istikrarını yordamak amacıyla sosyal ilgi ve ilişkisel yılmazlık değişkenleri hiyerarşik regresyon analizi aracılığıyla analiz edilmiştir. Regresyon analizinin yapılabilmesi için gerekli varsayımların sağlanıp sağlanmadığı test edilmiştir. Bu bağlamda önce uç değerlerin olup olmadığı incelenmiş ve sekiz verinin z skorlarının -3 ile +3 sınırlarının dışında olduğu görülerek veri setinden çıkarılmıştır. Değişkenler arasında normallik testi yapılmış sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir. Bu sonuçlar değişkenlerin tümünün normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Bir diğer ön şart değişkenler arasındaki doğrusal ilişkidir. Değişkenler arasındaki saçılım diyagramları incelendiğinde bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişkinin olduğu gözlemlenmektedir. Bir diğer şart çoklu bağlantılılık sorunudur. Değişkenler arası korelasyonların .80 üzerinde olması, Tolerans değerlerinin .20 den küçük bir değerde olması, VIF değerlerinin 10’ dan yüksek olması ve CI değerinin 30’ dan yüksek çıkması durumunda bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2020). Bulgular, bağımsız değişkenler arasında .80’ den yukarıda bir ilişki olmadığı (Bkz. Tablo 10); VIF değerlerinin 1,20 olduğu, tolerans değerlerinin 83 olduğu ve CI değerinin 20,11 olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 11). Bu sonuçlar çoklu bağlantılılık sorununun olmadığını gösterir. Hataların birbirinden

bağımsız olması şartının sağlanıp sağlanmadığına ise Durbin Watson değerine bakarak karar verilmiştir. Bu değerin 1 ile 3 arasında olması beklenir (Kramer, 2011). Yapılan analizde 1.223 olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 11). Regresyon analizinin yapılabilmesi için gerekli şartların sağlanmasının ardından hiyerarşik regresyon analizi yapılarak rapor edilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya katılan evli bireylerin cevaplamış oldukları kişisel bilgi formu, ilişki istikrarı ölçeği, ilişkisel yılmazlık ölçeği ve sosyal ilgi ölçeğinden elde edilen sonuçlar neticesinde çalışmanın amacına hizmet eden verilerin nicel analiz yöntemleri aracılığıyla ulaşılan bilgilerine yer verilmiştir.

4.1. Betimsel İstatistik Sonuçlarına İlişkin Bulgular

İlişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi değişkenlerine ait analiz sonrası betimsel istatistik değerlerine yönelik sonuçlara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgi Değişkenlerine Ait Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçek	N	Tepe Değer	Ortalama	Ortanca	Ss	Çarpıklık	Basıklık
İlişki İstikrarı	392	150.00	127.82	130.83	20.49	-.481	.409
İlişkisel Yılmazlık	392	156.00	151.06	156.00	24.94	-.859	.643
Sosyal İlgi	392	85.00	93.97	94.00	11.50	-.435	.155

Tablo incelendiğinde ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi değişkenlerine ait tepe değerlerine, ortalamalara, ortanca değerlerine, standart sapma değerlerine, çarpıklık ve basıklık katsayılarına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Değişkenlere ait ortalama, tepe değer ve ortanca değerlerinin yakın olması normalliğin göstergesi olmakla birlikte aynı zamanda çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ve +1 değerleri arasında yer almasından dolayı verilerin normal dağılım gösterdikleri kabul edilmiştir (Büyüköztürk, 2021). Normallik varsayımı karşılandığı için araştırmada parametrik testler kullanılmıştır.

4.2. İlişki İstikrarı Puanlarının Demografik Değişkenler Bakımından İncelenmesi

İlişki istikrarı puanının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. İlişki İstikrarı Puanının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p	Cohen's d
	Kadın	258	126.97	20.13	390	1.14	.256	-
	Erkek	134	129.45	21.16				

* p<.05 ** p<.01

Evli bireylerin ilişki istikrarı puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır[t(392)=.256, p>.05]. İlişki istikrarı puanının sosyoekonomik düzey, eğitim durumu, rutin beraberlik sıklığı, yakınları ziyaret sıklığı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4. İlişki İstikrarı Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Beraberlik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	K.T	Sd	K.O	F	P	η^2	Fark
İlişki İstikrarı	Sosyoekonomik Düzey	Gruplar	1693.647	3	846.824	2.010	.135	-
		Gruplar İçİ	160925.314	388	421.270			
		Toplam	162618.961	391				
	Eğitim Durumu	Gruplar	5327.988	5	1065.598			
		Gruplar İçİ	158908.396	386	411.680	2.588	.026	.03
		Toplam	164236.384	391				3-4
	Rutin Beraberlik Sıklığı	Gruplar	12976.168	2	6488.084	16.686	.00	.08
		Gruplar İçİ	151260.216	389	388.844			3-1; 2-1
		Toplam	164236.384	391				
	Yakınları Ziyaret Sıklığı	Gruplar	3046.048	2	1523.024	3.676	.051	-
		Gruplar İçİ	161190.336	389	414.371			
		Toplam	164236.384	391				

Eğitim Durumları: 3:Lise 4:Önlisans

Rutin Beraberlik Sıklığı: 1:Hiçbir zaman 2:Ara sıra 3:Genellikle

Yakınları Ziyaret Sıklığı: 1:Hiçbir zaman 2:Ara sıra 3:Sıklıkla

Tablo 4’de görüldüğü üzere evli bireylerin ilişki istikrarı puan ortalamaları ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark [F(2,010)=.135, p>.05.]

bulunmamıştır. Evli bireylerin ilişki istikrarı puan ortalamaları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark [$F(2,588)=.026, p<.05.$] bulunmuştur. Sonraki aşamada mevcut farklılığın hangi gruplar arasında kaynaklandığını tespit etmek için post-hoc testlerinden tukey yapılmıştır. Tukey test sonuçları incelendiğinde lise öğrenim düzeyine sahip evli bireylerin ($\bar{X}=121.44$), ön lisans öğrenim düzeyine sahip evli bireylere ($\bar{X}=143.56$) oranla daha düşük ilişki istikrarı puan ortalamasına sahip olduğu söylenilebilir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .03 olarak bulunmuş olup evli bireylerin ilişki istikrarlarının %3'ünün eğitim düzeyleri ile açıklanabileceği ifade edilebilir. Diğer yandan evli bireylerin ilişki istikrarı puanları rutin beraberlik sıklıklarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$F(16.686)=.00, p<.05.$] . Bu farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek için post-hoc testlerinden scheffe yapılmıştır. Scheffe test sonuçları incelendiğinde rutin beraberlik sıklıkları genellikle olan evli bireylerin ($\bar{X}=130.16$) rutin beraberlik sıklıkları ara sıra olan evli bireylere ($\bar{X}=121.44$) oranla daha yüksek ilişki istikrarı puan ortalamasına sahip olduğu söylenilebilir. Ek olarak rutin beraberlik sıklıkları ara sıra olan evli bireylerin ($\bar{X}=121.44$) rutin beraberlik sıklıkları hiçbir zaman olan evli bireylere ($\bar{X}=114.93$) oranla ilişki istikrarı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenilebilir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .08 olarak bulunmuş olup evli bireylerin ilişki istikrarlarının %8'inin rutin beraberlik sıklıkları ile açıklanabileceği belirtilebilir. Son olarak evli bireylerin ilişki istikrarı puan ortalamaları ile yakınları ziyaret sıklıkları arasında anlamlı bir farklılık [$F(3.676)=.051, p>.05.$] bulunmamaktadır.

4.3. İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı Ve Bağlanım Puanlarının Demografik Değişkenler Bakımından İncelenmesi

İlişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı ve bağlanım puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 5. İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı ve Bağlanım Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p	Cohen's d
İlişki doyumu	Kadın	258	52.23	12.05	390	.97	.335	-
	Erkek	134	50.99	12.19				
SND	Kadın	258	22.71	13.22	390	5.18	.000	.53
	Erkek	134	30.60	16.21				
İlişki Yatırımı	Kadın	258	43.09	11.82	390	1.77	.078	-
	Erkek	134	46.10	11.38				
Bağlanım	Kadın	258	55.60	9.96	390	4.68	.000	.49
	Erkek	134	50.41	11.23				

* p<.05 ** p<.01

Evli bireylerin ilişki doyumu puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır [$t(0.333)=.335$, $p>.05$]. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$t(17.439)=.000$, $p<.05$]. Erkeklerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme ortalama puanları ($\bar{X}=30.60$) kadınların ortalama puanlarına ($\bar{X}=22.71$) göre daha yüksektir. Bu farklılığın etki büyüklüğüne bakıldığında bu değer .53 olduğu görülmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanı üzerinde cinsiyetin büyük bir etkiye sahip olduğu söylenilebilir. Evli bireylerin ilişki yatırımı puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır [$t(1.187)=.078$, $p>.05$]. Evli bireylerin bağlanım puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$t(12.571)=.000$, $p<.05$]. Kadınların bağlanım ortalama puanları ($\bar{X}=55.60$) erkeklerin ortalama puanlarına ($\bar{X}=50.41$) göre daha yüksektir. Bu farklılığın etki büyüklüğüne bakıldığında bu değer .49 olduğu görülmektedir. Bağlanım puanı üzerinde cinsiyetin orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu söylenilebilir.

İlişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı ve bağlanım puanının sosyoekonomik düzey, eğitim durumu, rutin beraberlik sıklığı, yakınları ziyaret sıklığı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 6. İlişki Doyumu Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Beraberlik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları

	Değişken	Varyansın Kaynağı	K.T	Sd	K.O	F	P	η^2	Fark
İlişki Doyumu	Sosyoekonomik Düzey	Gruplar Arası	250.974	3	125.487	.848	.429	-	-
		Gruplar İçi	56533.390	388	147.993				
		Toplam	56784.364	391					
	Eğitim Durumu	Gruplar Arası	1711.611	5	342.322	2.381	.038	.03	4-1,3 5-1 6-1
		Gruplar İçi	55507.654	386	143.802				
		Toplam	57219.265	391					
	Rutin Beraberlik Sıklığı	Gruplar Arası	4212.716	2	2106.358	15.458	.000	.07	3-2
		Gruplar İçi	53006.550	389	136.264				
		Toplam	57219.265	391					
	Yakınları Ziyaret Sıklığı	Gruplar Arası	2994.811	2	1497.405	10.742	.001	.05	3-2
		Gruplar İçi	54224.455	389	139.394				
		Toplam	57219.265	391					

Eğitim Durumu: 1:İlkokul 3:Lise 4:Önlisans 5:Lisans 6:Lisansüstü

Rutin Beraberlik Sıklığı: 2:Ara sıra 3:Genellikle

Yakınları Ziyaret Sıklığı: 2:Ara Sıra 3:Sıklıkla

Tablo 6’da görüldüğü üzere evli bireylerin ilişki doyumu puan ortalamaları ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$F(.848)=.429$, $p>.05$.] bulunmamıştır. Evli bireylerin ilişki doyumu puan ortalamaları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark [$F(2.381)=.038$, $p<.05$.] bulunmuştur. Sonraki aşamada mevcut farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek için post-hoc testlerinden LSD yapılmıştır. LSD test sonuçları incelendiğinde önlisans eğitim durumuna sahip evli bireylerin ($\bar{X}=54.78$) ilişki doyumu ilkökul ($\bar{X}=47.93$) ve lise eğitim durumuna sahip evli bireylere ($\bar{X}=49.14$) kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Ek olarak lisans ($\bar{X}=52.73$) ve lisanüstü eğitim durumuna sahip evli bireylerin ($\bar{X}=53.42$) ilişki doyumları puan ortalamaları ilkökul eğitim durumuna sahip evli bireylere kıyasla daha yüksektir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .03 olarak bulunmuş olup evli bireylerin ilişki doyumu puanlarının %3’ünün eğitim durumu ile açıklanabileceği ifade edilebilir. Diğer yandan evli bireylerin ilişki doyumu puanları rutin beraberlik sıklıklarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$F(15.458)=.000$, $p<.05$.]. Bu farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek için post-

hoc testlerinden Games Howell yapılmıştır. Games Howell test sonuçları incelendiğinde rutin beraberlik sıklıkları genellikle olan evli bireylerin ($\bar{X}=53.39$) rutin beraberlik sıklıkları ara sıra olan evli bireylere ($\bar{X}=44.64$) oranla ilişki doyumu puan ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenilebilir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .07 olarak bulunmuş olup evli bireylerin ilişki doyumlarının %5'inin rutin beraberlik sıklıkları ile açıklanabileceği söylenilebilir. Son olarak evli bireylerin ilişki doyumu puan ortalamaları ile yakınları ziyaret sıklıkları arasında anlamlı bir farklılık [$F(10.742)= .001, p<.05.$] bulunmaktadır. Bu farklılığın hangi gruplar lehine olduğunu tespit etmek için post-hoc testlerinden Games Howell test kullanılmıştır. Games Howell test sonuçları incelendiğinde yakınları ziyaret sıklığını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin ($\bar{X}=55.01$) ara sıra olarak belirten evli bireylere ($\bar{X}=50.42$) kıyasla ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu söylenilebilir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .05 olarak bulunmuş olup evli bireylerin ilişki doyumlarının %5'inin yakınları ziyaret sıklıkları ile açıklanabileceği söylenilebilir.

Tablo 7. Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Beraberlik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları

	Değişken	Varyansın Kaynağı	K.T	Sd	K.O	F	P	η^2	Fark
SND	Sosyoekonomik Düzey	Gruplar Arası	1601.896	3	800.948	3.688	.026	.02	3-1
		Gruplar İçi	82967.949	388	217.194				
		Toplam	84569.844	391					
	Eğitim Durumu	Gruplar Arası	1654.949	5	330.990	1.526	.201	-	-
		Gruplar İçi	83709.368	386	216.864				
		Toplam	85364.316	391					
	Rutin Beraberlik Sıklığı	Gruplar Arası	3000.091	2	1500.045	7.085	.025	.04	1-3
		Gruplar İçi	82364.225	389	211.733				
		Toplam	85364.316	391					
	Yakınları Ziyaret Sıklığı	Gruplar Arası	4261.200	2	2130.600	10.219	.004	.05	1-3
		Gruplar İçi	81103.117	389	208.491				
		Toplam	85364.316	391					

Sosyoekonomik Düzey: 3:Yüksek 1:Düşük

Rutin Beraberlik Sıklığı: 1:Hiçbir zaman 3:Genellikle

Yakınları Ziyaret Sıklığı: 1:Hiçbir zaman 3:Sıklıkla

Tablo 7’de görüldüğü üzere evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme puan ortalamaları ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$F(3,688)=.026, p<.05.$] bulunmuştur. Sonraki aşamada mevcut farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek için post-hoc testlerinden scheffe yapılmıştır. Scheffe test sonuçları incelendiğinde yüksek sosyoekonomik düzeye sahip evli bireylerin ($\bar{X}=27.23$) düşük sosyoekonomik düzeye sahip evli bireylere ($\bar{X}=20.08$) kıyasla seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .02 olarak bulunmuş olup evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirmesinin %3’ünün sosyoekonomik düzey ile açıklanabileceği ifade edilebilir. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme puan ortalamaları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark [$F(1,526)=.201, p>.05.$] bulunmamıştır. Diğer yandan evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanları rutin beraberlik sıklıklarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$F(7,085)=.025, p<.05.$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek için post-hoc testlerinden Games Howell yapılmıştır. Games Howell test sonuçları incelendiğinde rutin beraberlik sıklıklarını hiçbir zaman olarak belirten evli bireylerin ($\bar{X}=39.92$) genellikle olarak belirten evli bireylere ($\bar{X}=24.49$) kıyasla seçeneklerin niteliğini değerlendirme puan ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenilebilir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .04 olarak bulunmuş olup evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirmesinin %4’ünün rutin beraberlik sıklıkları ile açıklanabileceği söylenilebilir. Son olarak evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme puan ortalamaları ile yakınları ziyaret sıklıkları arasında anlamlı bir farklılık [$F(10,219)=.004, p<.05.$] bulunmaktadır. Bu farklılığın hangi gruplar lehine olduğunu tespit etmek için post-hoc testlerinden Games Howell test kullanılmıştır. Games Howell test sonuçları incelendiğinde yakınları ziyaret sıklıklarını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin ($\bar{X}=22.77$) hiçbir zaman olarak belirten evli bireylere ($\bar{X}=42.36$) kıyasla seçeneklerin niteliğini değerlendirme puan ortalamalarının daha düşük olduğu söylenilebilir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .05 olarak bulunmuş olup evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirmesinin %5’inin yakınları ziyaret sıklıkları ile açıklanabileceği söylenilebilir.

Tablo 8. İlişki Yatırımı Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Beraberlik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları

	Değişken	Varyansın Kaynağı	K.T	Sd	K.O	F	P	η^2	Fark
İlişki Yatırımı	Sosyoekonomik Düzey	Gruplar Arası	167.281	3	83.641	.609	.545	-	-
		Gruplar İçi	52479.145	388	137.380				
		Toplam	52646.426	391					
	Eğitim Durumu	Gruplar Arası	697.326	5	139.465	1.018	.406	-	-
		Gruplar İçi	52855.794	386	136.932				
		Toplam	53553.120	391					
	Rutin Beraberlik Sıklığı	Gruplar Arası	1574.023	2	787.011	5.895	.003	.03	1-2 3-2
		Gruplar İçi	51979.097	389	133.622				
		Toplam	53553.120	391					
	Yakınları Ziyaret Sıklığı	Gruplar Arası	574.352	2	287.176	2.109	.123	-	-
		Gruplar İçi	52978.768	389	136.192				
		Toplam	53553.120	391					

Rutin Beraberlik Sıklığı: 1:Hiçbir zaman 2:Ara sıra 3:Genellikle

Tablo 8’de görüldüğü üzere evli bireylerin ilişki yatırımı puan ortalamaları ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$F(.609)=.545$, $p>.05$.] bulunmamıştır. Evli bireylerin ilişki yatırımı puan ortalamaları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark [$F(1,018)=.406$, $p>.05$.] bulunmamıştır. Diğer yandan evli bireylerin ilişki yatırımı puanları rutin beraberlik sıklıklarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$F(5.895)=.003$, $p<.05$.]. Bu farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek için post-hoc testlerinden Scheffe yapılmıştır. Scheffe test sonuçları incelendiğinde rutin beraberlik sıklıkları hiçbir zaman olan evli bireylerin ($\bar{X}=51.83$) rutin beraberlik sıklıkları ara sıra olan evli bireylere ($\bar{X}=40.94$) oranla ilişki yatırımı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenilebilir. Ayrıca rutin beraberlik sıklıkları genellikle olan evli bireylerin ($\bar{X}=45.13$) rutin beraberlik sıklıkları ara sıra olan evli bireylere ($\bar{X}=40.94$) kıyasla ilişki yatırımı puanları daha yüksektir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .03 olarak bulunmuş olup evli bireylerin ilişki yatırımının %3’ünün rutin beraberlik sıklıkları ile açıklanabileceği söylenilebilir. Son olarak evli bireylerin ilişki yatırımı puan ortalamaları ile yakınları ziyaret sıklıkları arasında anlamlı bir farklılık [$F(2.109)=.123$, $p>.05$.] bulunmamaktadır.

Tablo 9. Bağlanım Puanının Sosyoekonomik Düzey, Eğitim Durumu, Rutin Beraberlik Sıklığı ve Yakınları Ziyaret Sıklığı Değişkenlerine Göre Anova Sonuçları

	Değişken	Varyansın Kaynağı	K.T	Sd	K.O	F	P	η^2	Fark
Bağlanım	Sosyoekonomik Düzey	Gruplar Arası	510.534	3	255.267	2.235	.114	-	-
		Gruplar İçi	43622.573	388	114.195				
		Toplam	44133.106	391					
	Eğitim Durumu	Gruplar Arası	313.394	5	62.679	.545	.742	-	-
		Gruplar İçi	44360.810	386	114.924				
		Toplam	44674.204	391					
	Rutin Beraberlik Sıklığı	Gruplar Arası	3143.311	2	1571.655	14.721	.000	.07	3-2
		Gruplar İçi	41530.893	389	106.763				
		Toplam	44674.204	391					
	Yakınları Ziyaret Sıklığı	Gruplar Arası	2870.459	2	1435.229	13.355	.003	.06	3-1,2
		Gruplar İçi	41803.745	389	107.465				
		Toplam	44674.204	391					

Rutin Beraberlik Sıklığı: 1:Hiçbir zaman 2:Ara sıra 3:Genellikle

Yakınları Ziyaret Sıklığı: 1: Hiçbir zaman 2:Ara Sıra 3:Sıklıkla

Tablo 9’da görüldüğü üzere evli bireylerin bağlanım puan ortalamaları ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$F(2.235)=.114$, $p>.05$.] bulunmamıştır. Evli bireylerin bağlanım puan ortalamaları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark [$F(.545)=.742$, $p>.05$.] bulunmamıştır. Diğer yandan evli bireylerin bağlanım puanları rutin beraberlik sıklıklarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$F(14.721)=.000$, $p<.05$.]. Bu farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek için post-hoc testlerinden Games Howell yapılmıştır. Games Howell test sonuçları incelendiğinde rutin beraberlik sıklıkları genellikle olan evli bireylerin ($\bar{X}=55.22$) rutin beraberlik sıklıkları ara sıra olan evli bireylere ($\bar{X}=48.08$) oranla bağlanım puan ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenilebilir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .07 olarak bulunmuş olup evli bireylerin bağlanımlarının %7’sinin rutin beraberlik sıklıkları ile açıklanabileceği söylenilebilir. Son olarak evli bireylerin bağlanım puan ortalamaları ile yakınları ziyaret sıklıkları arasında anlamlı bir farklılık [$F(13.355)=.003$, $p<.05$.] bulunmaktadır. Bu farklılığın hangi gruplar lehine olduğunu tespit etmek için post-hoc testlerinden Games Howell test kullanılmıştır. Games Howell test sonuçları incelendiğinde yakınları ziyaret sıklıklarını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin ($\bar{X}=55.84$) hiçbir zaman olarak belirten evli bireylere ($\bar{X}=39.55$) ve ara sıra

olarak belirten evli bireylere ($\bar{X}=53.32$) kıyasla bağlanım puan ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenilebilir. Analiz sonrasında hesaplanan η^2 değeri .06 olarak bulunmuş olup evli bireylerin bağlanımlarının %6'sının yakınları ziyaret sıklıkları ile açıklanabileceği söylenilebilir.

4.4. İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgi Arasındaki İlişkiye Dair

Bulgular

Evli bireylerin ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi yöntemi ile analiz edilmiş olup analiz sonucunda elde edilen sonuçlara Tablo 10'da yer verilmiştir.

Tablo 10. İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgi Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Analiz Sonuçları

Değişkenler	1	2	3
1.İlişki İstikrarı	1.00	.49*	.33*
2.İlişkisel Yılmazlık		1.00	.40*
3.Sosyal İlgi			1.00

*p<.01

Yapılan analiz sonucunda İlişki İstikrarı ile İlişkisel Yılmazlık arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=.49$, $p<.01$.), ilişki istikrarı ile sosyal ilgi arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=.33$, $p<.01$.) ve ilişkisel yılmazlık ile sosyal ilgi arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=.40$, $p<.01$.) tespit edilmiştir.

4.5. İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlginin İlişki İstikrarını Yordama Düzeyinin

İncelenmesi

İlişki istikrarını, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilginin yordama düzeyini incelemek için ilk olarak regresyon analizi varsayımları incelenmiştir. İncelenen varsayımlardan ilki çoklu bağlantılılık varsayımıdır. Analizlere ilişkin sonuçlara Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 11. İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgi Değişkenlerinin İlişki İstikrarını Yordamasına İlişkin Çoklu Bağlantılılık Varsayımı Sonuçları

İlişki İstikrarı	Bağımsız Değişkenler	Tolerans	VIF	CI	Durbin-Watson
Model 1	İlişkisel Yılmazlık	1.000	1.000	1.000	
Model 2	Sosyal İlgi	.833	1.200	14.18	1.223
		.833	1.200	20.11	

Tablo 11’de görüldüğü üzere yapılan hiyerarşik regresyon analizi öncesinde çoklu doğrusal bağlantı sorunun olup olmadığı incelenmiş ve VIF değerlerinin 1,20 olduğu; tolerans değerlerinin 83 olduğu; CI değerinin de 20,11 olduğu ve Durbin-Watson değerinin 1.223 olduğu görülmektedir. Değişkenler arası korelasyonların .80 üzerinde olması, Tolerans değerlerinin .20’ den küçük bir değerde olması, VIF değerlerinin 10’ dan yüksek olması ve CI değerinin 30’ dan yüksek çıkması durumunda bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2020). Analiz sonrasında araştırmanın bulgulara bakıldığında çoklu bağlantı sorunun olmadığı ve eşvaryanslılık varsayımının sağlandığı görülmüştür.

Regresyon analizinin yapılabilmesi için gereken varsayımların karşılandığının görülmesinin ardından ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilginin ilişki istikrarını yordamasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi bulgularına Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12. İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgi Değişkenlerinin İlişki İstikrarını Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SH _B	β	F	p	ΔR ²	R ²
1	Sabit	66.747	5.548		124.477	.00*	.24	.24
	İlişkisel Yılmazlık	.404	.036	.49				
2	Sabit	47.491	7.800		69.992	.01*	.02	.26
	İlişkisel Yılmazlık	.349	.039	.43				
	Sosyal İlgi	.294	.085	.17				

*p<.01

Regresyon analizinin ilk aşamasına ilişkisel yılmazlık modele dâhil edilmiştir. Analiz sonucunda ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu [F(8.913)=124.48, p<.05] ve ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarının %24’ünü açıkladığı görülmüştür. Regresyon analizinin ikinci aşamasına ilişkisel yılmazlık değişkenin

yanına sosyal ilgi değişkeni dâhil edilmiştir. Sosyal ilginin ilişki istikrarının %2'sini açıkladığı görölmektedir. Sonuç olarak sosyal ilgi değişkenine de yer verilen Model 2'nin bir bütün olarak ilişki istikrarını anlamlı bir şekilde yordadığı [$F(3.464)=69.992$, $p<.05$] görölmektedir. İşlemin sonunda ilişkisel yılmazlığın ve sosyal ilginin ilişki istikrarının toplamda %26'sını açıkladığı görölmektedir.

5. TARTIŞMA VE YORUM

Evli bireylerin ilişki istikrarının, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgiyle ilişkisinin incelendiği bu çalışmada ölçekler üzerinden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda ortaya çıkan sonuçlar literatür doğrultusunda tartışılmıştır. Bu doğrultuda önce, evli bireylerin demografik özellikleri ile ilişki istikrarı ve ilişki istikrarı alt boyutları arasındaki ilişkiler, ardından bağımlı ve bağımsız değişkenlerin korelasyon ve hiyerarşik regresyon analiz sonuçları tartışılmıştır.

5.1. Evli Bireylerde İlişki İstikrarı ve Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlere Göre Tartışılması

Elde edilen araştırma bulgularına göre evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri cinsiyetleri bakımından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında ise seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin erkekler lehine, bağlanım düzeyinin ise kadınlar lehine daha yüksek olduğu görülmüştür. Diğer boyutlar incelendiğinde, cinsiyete göre herhangi anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. İlişki istikrarı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma bulguları gözden geçirildiğinde, evli bireyler ile gerçekleştirilen böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak araştırma bulgularıyla tutarlı olabilecek başka çalışmalara rastlanmıştır. Örneğin romantik ilişkisi olan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada ilişki doyumu ve ilişki yatırımının cinsiyete göre farklılık göstermediği, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin erkekler lehine daha yüksek olduğu Akarsu (2018) tarafından rapor edilmiştir. Benzer şekilde romantik ilişkisi olan genç yetişkinlerle gerçekleştirilen çalışmada bağlanım puan ortalamaları kadınlarda; seçeneklerin niteliğini değerlendirme puan ortalamaları da erkeklerde daha yüksektir (Fenar, 2023). Alanyazında bu bulgulardan farklı sonuçlar da mevcuttur. Beliren yetişkinlerle gerçekleştirilen bir çalışmada erkeklerin ilişki istikrarı düzeylerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Kayabaş & Atak, 2021). Çoban'ın (2023) romantik ilişkisi olan yetişkinlerde ilişki istikrarının incelendiği bir çalışmada, ilişki istikrarının bağlanım ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin cinsiyet bakımından farklılaşmadığı belirtilmektedir. Eker (2019) ve Uyanık (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda ise ilişki istikrarının ilişki yatırımı boyutunun erkekler lehine daha yüksek olduğu raporlanmaktadır. Elde edilen sonuçlar ve literatürdeki bulgular göz önünde bulundurulduğunda ilişki istikrarı ve alt boyutları düzeylerinin hangi cinsiyet lehine farklılaştığına dair net bir bulgu elde

edilememiştir. Yine de bazı çalışmalarda seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve bağlanım boyutlarında erkekler ya da kadınlar lehine bir tutarlılık olduğu göze çarpmaktadır. Nitekim araştırmacılar erkeklerin seçeneklerin niteliğini kadınlara kıyasla daha olumlu değerlendirdiğini belirtmektedirler (Kayabaş & Atak, 2021; Kaynak, 2014; Rusbult vd., 1998; Taluy, 2013). Üstelik erkeklerin seçeneklerin niteliğini değerlendirmeye daha pozitif eğilimli olmaları hem evlilik hem de diğer romantik ilişkiler bağlamında ortaya çıkabilmektedir. Birtakım çalışmalarda da ilişki istikrarının bir bütün olarak ilişki durumuna (flört, romantik ilişki, evlilik) göre farklılaştığını gösteren çalışmalar da vardır (Buğa, 2009; Çelik & Demirli, 2021). Seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin erkeklerin lehine olması erkeklerin mevcut ilişkileri dışındaki alternatifleri pozitif olarak değerlendirmeye eğilimli olduklarıyla ilgili olabilir. Keza üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada erkeklerin baskın, kadınların ise kabul edici yaklaşımları daha fazla benimsedikleri ve yine aynı çalışmada erkeklerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimlerinin kadınlara kıyasla daha pozitif olduğu belirtilmektedir (Okutan & Sunal 2010). Ancak Rusbult (1983) seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyini ilişkide geçirilen süre ve maddi manevi yatırımların değerlendirilmesinin de etkileyebileceğini belirtmiştir. Partnerler mevcut ilişkilerini değerlendirdiklerinde sahip oldukları kazançları alternatif ilişkilere kıyasla daha fazla bulur ve ödedikleri bedelleri de daha az görürlerse daha iyi bir seçeneğe sahip olmadıklarından hareketle ilişkiyi sürdürme eğilimleri artacak, bu durum da ilişki istikrarlarına katkı sağlayacaktır (Büyükşahin, 2006). İlişki istikrarında önem arz eden ilişki yatırımı, ilişki doyumu, ilişki uyumu gibi faktörlerin yeterince karşılanmaması partnerleri bazı seçenekleri değerlendirmeye itebilir.

Bu çalışmada bağlanımın kadınlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde ilişki istikrarının bir alt boyutu olan bağlanımın cinsiyetle farklılaşım farklılaşmadığını inceleyen çalışmalar sınırlı olmakla birlikte kadınların bağlanım düzeylerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu raporlanmıştır (Rusbult vd., 1998; Fitzpatrick & Sollicia, 1999). Rusbult'ın (1980) Yatırım Modeli'ne göre bağlanım bireyin ilişkiyi sürdürmeye yönelik isteğini ifade etmektedir. Bağlanım kavramı yakın ilişkileri sürdürmeyi ve sona erdirmeyi tanımlamaktadır (Terzi & Işık, 2017). Kadınların gelecek odaklı olmaları sebebiyle ilişkilerinin sürdürülebilirliğinde erkeklere kıyasla daha fazla güdülenebildikleri bu durumun da bağlanımlarının yüksek olmasıyla açıklanabileceği belirtilebilir (Kılıç, 2020). Bu çalışmada da seçeneklerin niteliğini

değerlendirmenin erkekler lehine, bağlanımın kadınlar lehine yüksek çıkması seçeneklerin niteliğini değerlendirmenin bağlanım ile ilişkisi olabileceği hakkında fikir verebilir. Thibaut ve Kelley'in (1959) Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'na göre bireylerin ilişkiyi devam ettirme isteklerinin yüksek ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin düşük olması mevcut ilişkilerine olan yüksek bağlılıklarının göstergesi demektir. Bu durum her ne kadar bağlanımın tek açıklayıcısı olmasa da mevcut ilişkisi dışındaki ilişkilerin varlığını, kalitesini ve ilişkinin bireyin ihtiyaçlarını tatmin etmesi durumunu göz önünde bulunduran evli bireylerin, mevcut ilişkiye olan bağlanımlarında azalma gözlemlenebilir. Kadınlarda bağlanımın daha yüksek düzeyde olması ise toplumumuzda kadınlardan daha çok ılımlı olma ve itaat etme gibi rollerin beklenmesi ile ilişkili olabilir. Elde edilen bulgulara göre ilişkilerin bağlılık ve yakınlık gibi bazı yönlerinin, evlilik kimliği ve memnuniyetinin oluşmasında yardımcı olarak evliliğin temellerini korumak için hareket ettiği tespit edilmiştir. Bu sonuçların evliliklerdeki mutluluğu ve uzun ömürlülüğü artırarak boşanmaların önüne geçilebilmesinde etkili olunabileceği belirtilmiştir (Karimi vd., 2019).

Evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri sosyoekonomik düzeyleri bakımından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Alanyazında benzer sonuçların gözlemlendiği çalışmalar da mevcuttur (Gökçe, 2022; Tekin, 2023). İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında ise yalnızca seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi anlamlı olarak bir farklılık göstermektedir. Bu çalışmada seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin sosyoekonomik düzeyi yüksek olan evlilerin lehine olduğu görülmüştür. İlgili alanyazındaki yapılan çalışmalar incelendiğinde evli bireyler ile gerçekleştirilen böyle bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte farklı bulgular bulunmaktadır. Fenar (2023) tarafından romantik ilişkisi olan yetişkinlerle gerçekleştirilen çalışmada seçeneklerin niteliğini değerlendirme ihtiyacının karşılanma düzeyi, düşük sosyoekonomik gruplarda daha yüksek bulunmuştur. Mevcut çalışmamızın sonuçlarını destekler nitelikte, flört eden, birlikte yaşayan ya da evli olan bireylerle gerçekleştirilen bir çalışmada hem erkeklerin hem de kadınların gelir düzeyleri arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimlerinde de bir artışın söz konusu olduğu belirtilmektedir (Buğa, 2009). Yatırım modelinin demografik değişkenlerle ilişkisini inceleyen Rusbult ve arkadaşları (1986) geliri yüksek olan evli bireylerin algıladıkları ödüllerin ve bedellerin daha düşük olduğunu gözlemlemiştir.

İlişki istikrarının alt boyutlarının sosyoekonomik düzey bakımından farklılığına ilişkin yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde otizmlili çocuğa sahip evli çiftlerle yapılan bir çalışmada çiftlerin evlilik doyumlarının gelir durumları bakımından anlamlı olarak farklılık göstermediği raporlaştırılmıştır (Dalkılıç, 2016). Diğer çalışmalarda elde edilen bulgulara bakıldığında ise ilişki doyumunun sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı (Özgüven, 1994) başka çalışmada ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Öztürk, 2015). Mevcut çalışmada ise yalnızca seçeneklerin niteliği değerlendirme düzeyi sosyoekonomik düzey bakımından farklılık gösterirken ilişki doyumunu farklılık göstermemektedir. Sosyoekonomik düzey yükseldikçe ilişki doyumunun farklılaşmaması ilişki doyumunda birtakım etkenlerin daha önemli pay sahibi olmasından kaynaklanıyor olabilir. Ya da sosyoekonomik düzeyin iyi olması birtakım ihtiyaçların daha iyi karşılanabiliyor olmasından kişileri mevcut ilişkilerinden doyum sağlayan kişiler haline getiriyor olabilir. İlişkiden elde edilen doyum evlilik istikrarında önemli bir etken olsa dahi tek etken değildir (Özdemir, 2024). Bireylerin evliliklerini sürdürmelerinde cazip alternatifler ve çevreden gelen baskılar da etkili olabilir. Elde edilen sonuçlar ve literatürdeki bulgular göz önünde bulundurulduğunda ilişki istikrarı ve alt boyutları düzeylerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığına dair çalışmalar sınırlılığını korumakta ve net bir bulgu elde edilememiş olsa da seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutuyla ilgili birtakım tutarlı sonuçlar elde edildiği fark edilmektedir. Yüksek ekonomik gelir bireylerin yaşam kalitesini arttırdığından, kadınlarla erkeklerin evlilikten beklentileri ve evlilik ilişkisine yükledikleri anlam doğrultusunda sosyoekonomik düzeyin ilişki istikrarında önemli bir yer tuttuğu belirtilebilir. İşsizlik, ekonomik zorluklar ve iş stresi gibi dış stres faktörlerine maruz kalan çiftlerin eşlerine karşı olumsuz eylem ve tutumları için suçlama yöneliminde artış olmasının yanı sıra birbirleri arasında etkileşim kaliteleri, evlilik memnuniyetlerinde de düşüşler meydana gelmekte ve partner algıları da bu durumlardan etkilenerek ilişkilerin sürdürülebilirliği için bir sorun teşkil edebilmektedir (Neff & Karney, 2004). Bu çalışmanın bu kısmından elde edilen sonucun evli bireylerin ilişkilerinin kalitesini ve istikrarını arttırmada sosyoekonomik düzeye yönelik çalışmaların ve faydalı olabilecek uygulamaların hayata geçirilmesi açısından katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri eğitim durumları bakımından anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Lise eğitim durumuna sahip evli bireylerin, önlisans eğitim durumuna sahip evli bireylere kıyasla

ilişki istikrarı puanları daha yüksektir. Bu sonuç özelinde eğitim durumu azaldıkça ilişki istikrarının yüksek olmasının alanyazında çok karşılaşılan ve beklenen bir sonuç olmadığı belirtilebilir. Lise düzeyinde eğitim almış evli bireyler, diğer gruplara kıyasla sosyokültürel değerlere, aile ve evlilik kurumuna daha fazla önem veriyor olabilir. Bu durum onları evliliklerinde daha geleneksel rolleri benimsemelerine ve bu yolla da ilişkilerinin istikrarını artırıyor olabilir. Bunun başka bir açıklaması, lise eğitimini tamamlamış evli bireylerin evliliklerine ilişkin daha düşük beklentiler ve daha basit yaşam hedeflerine sahip olmaları da olabilir. Bu durum, onların ilişki istikrarlarının sürdürülebilirliğine katkı sağlıyor olabilir. Öte yandan lise mezunu bireyler daha genç yaşta evleniyor olabilirler. Erken yaşta evlenmek bireylerin eşleriyle birlikte büyüme ve birbirlerine uyum sağlama süreçlerini kolaylaştırıyor olabilir. Bu durum da beraberinde ilişki istikrarlarına katkı sağlıyor olabilir. Alanyazında doğrudan böyle bir sonuca rastlanmamakla birlikte romantik ilişkileri olan kadınlarla gerçekleştirilen bir çalışmada (Çalık, 2023) lise eğitim düzeyine sahip bireylerin lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylere kıyasla ilişkilerine yatırım yapan kişiler oldukları raporlaştırılmıştır. Başka bir çalışma ilkökul ve ortaokul eğitim düzeyine sahip kadınların üniversite mezunu olan kadınlardan daha fazla ilişkilerine yatırım yaptıklarını belirtmektedir (Gökçe, 2022). İlişkiye yapılan maddi ve manevi yatırımların ilişkilerin istikrarında etkili olduğu Rusbult'ın (1983) Yatırım Modeli'nde de görülmektedir.

Literatür göz önünde bulundurulduğunda eğitim durumunun ilişki istikrarına göre farklılaşmadığına yönelik tutarlı çalışmaların biraz daha fazla olduğu fark edilmektedir. Örneğin Yıldırım (2021) evli bireylerin ilişki istikrarı açısından eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Üncü (2007) tarafından yapılan bir araştırmada ise evlilik doyumu eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır. Ayrıca romantik ilişkisi olan gençlerle gerçekleştirilen bazı çalışmalarda da eğitim durumu ilişki istikrarını etkilememektedir (Çoban, 2023; Zeren, 2020). Ek olarak bir başka çalışmada uzak ve yakın mesafe romantik ilişkilerinde ilişki istikrarı incelenmiş ve eğitim durumunun ilişki istikrarı açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tekin, 2023). Ancak Heaton'a (2002) göre az bir ölçüde de olsa eğitim düzeyinin artması evlilik istikrarının artmasıyla ilişkilidir.

İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında ise sadece ilişki doyumu düzeyi eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Önlisans eğitim durumuna sahip evli bireyler, lise ve ilkökul eğitim durumuna sahip evli bireylere;

lisansüstü ve lisans eğitim durumuna sahip evli bireylerin ise ilköğretim durumuna sahip evli bireylere kıyasla ilişki doyumları daha yüksek gözlemlenmektedir. Alanyazına bakıldığında bu çalışmada olduğu gibi ilişki doyumu düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaştığını gösteren çalışmalar vardır (Buğa, 2009; Rusbult vd., 1986; Üncü, 2007). Flört eden, birlikte yaşayan ya da evli olan bireylerle gerçekleştirilen bir çalışmada kadınların eğitim düzeyi arttıkça ilişki doyumu ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin arttığı belirtilmektedir (Buğa, 2009). Bazı araştırmacılara göre eğitim düzeyi arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin arttığı ifade edilmektedir (Çalık, 2023; Duygu, 2009). Bu durumun ortaya çıkmasında katılımcıların yüksek eğitim seviyesine sahip olmaları evliliklerine dair problemleri ele alma, ilişkide meydana gelebilecek çatışmaları yönetebilme, ilişkiye dair bilişsel çarpıtmalardan kaynaklı kaygıları kontrol edebilme ve ihtiyaç duyulduğunda yardım alabilme eğilimlerini arttırarak ilişkiden aldıkları doyumu arttırıyor olabilir. Bu durum da ilişkilerinin sürdürülebilirliğine katkı sağlamayı beraberinde getirmektedir. Nitekim bazı çalışmalarda eğitim düzeyinin artmasının ilişki doyumunu arttırdığına yönelik bulgular raporlanmaktadır (Ertürk, 2023; Uzun, 2017). Yatırım modelini çeşitli demografik değişkenler bakımından inceleyen Rusbult ve arkadaşları (1986) eğitim durumunun yüksek olmasıyla yüksek doyumun ilişkili olduğunu raporlamıştır. Eğitim düzeyinin yükselmesinin kişilere daha deneyimlere açık bir bakış açısı içinde bulunmalarına, yer aldıkları toplumsal yapı içerisindeki kültürün kadın ve erkeğe yönelik kalıp yargılarından daha az etkilenmelerine ve daha yenilikçi bir bakış açısıyla hareket edebilmelerine olanak sağladığına yönelik sonuçlara rastlanmaktadır (Esen vd., 2017). Eğitim seviyesinin yükselmesiyle çiftlerin kaliteli ve sürdürülebilir bir ilişki için gerekli bilgi birikimine sahip olmaya yönelik imkanlarının fazlaşma ihtimalinin olduğu düşünülebilir. Evli bireyler eğitim düzeyi arttıkça daha iyi iletişim becerilerine sahip olabilirler. Bu durum bireylerin sorunlarını daha etkili bir şekilde tartışmalarına ve çözmelerine yardımcı olması noktasında kolaylaştırıcı bir rol üstlenebilir. Ayrıca empati kurma ve anlama yeteneklerinin gelişimini de beraberinde getiriyor olabilir. Dolayısıyla mevcut ilişkilerinin refahı ve işlevselliği açısından üstlerine düşen sorumlulukları yerine getirebilme bilinciyle birlikte her iki tarafında da ortak çaba ve işbirliğiyle ilişkilerinden aldıkları doyumun artıyor olması ve bu durumun ilişkilerinin istikrarına katkı sağladığı yorumunu yapmak mümkündür.

Tüm bu elde edilen bulgular ve literatür göz önünde bulundurulduğunda eğitim düzeyinin yükselmesinin bireylerin ilişki doyumlarını arttırabileceği ve ilişki istikrarlarına katkı sağlayabileceği söylenebilir. Bunların yanında eğitim düzeyinin düşmesiyle kadınların çaba ve gayretlerinin büyük bir kısmını ilişkisel odaklı bir yaşama kanallıze ettikleri de belirtilmektedir (Dedeoğlu, 2000). Bir başka çalışmada genel eğitim düzeyinin eşler arasındaki evlilik kalitesini etkileyebileceğini ve kocanın eşinden eğitim düzeyi daha yüksek olduğunda kadının kocasından daha yüksek eğitim düzeyine sahip olmasına kıyasla evlilik doyumlarının kadınlar lehine farklılaşabileceğini belirtmektedir (Heaton, 2002).

Elde edilen araştırma bulgularına göre evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri rutin beraberlik sıklıkları bakımından anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Rutin beraberlik sıklıklarını genellikle olarak belirten evli bireyler, rutin beraberlik sıklıklarını ara sıra ve hiçbir zaman olarak belirtenlere kıyasla daha yüksek istikrar puanına sahiptir. Burada araştırmacılar tarafından rutin beraberlik sıklığından kastedilen evli bireylerin gün içerisinde kahvaltı yapma, akşam yemeği yeme ve alışverişe gitme gibi birtakım etkinlikleri birlikte yapıp yapmadıklarına ilişkin tutumlarını ölçmektir. Birliktelik gerektiren bu durumlar, ilişkilerin istikrarlarında çok önemlidir (Özgüven, 2020). Literatürde ilişki istikrarıyla rutin beraberlik sıklığının ilişkisinin ele alındığı çalışmaya rastlanılmamıştır. Evli bireylerin özel olarak veya aileleriyle birlikte günlük, haftalık veya aylık planlamalar yapabilmeleri önerilirken yemek saatleri, alışveriş yapma gibi rutin birlikteliklerin eşler arasındaki etkileşim bakımından önemli olduğu bildirilmektedir (Canel, 2012). Hendrick'e göre (2006) evliliklerin sürdürülebilirliğinde eşlerin arkadaşça birlikte keyifli zamanlar geçirebilmeleri, birlikte eğlenebilecekleri ortak ilgi alanları ve duygu paylaşımları ilişkilerinin istikrarında önemlidir.

İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında ise tüm alt boyutların rutin beraberlik sıklığına göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinde rutin beraberlik sıklığını hiçbir zaman olarak belirten evli bireylerin; ilişki doyumunu, ilişki yatırımı ve bağlanım boyutlarında ise rutin beraberlik sıklıklarını genellikle olarak belirten evli bireylerin puanları daha yüksektir. İlgili alanyazındaki yapılan çalışmalar incelendiğinde evli bireyler ile gerçekleştirilen böyle bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte eşler arasında birlikte gerçekleştirilen etkinliklerin, bu doğrultudaki ihtiyaçlarının karşılanması ilişkilerin istikrarı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Collins'e (2003) göre romantik ilişkiler, çiftlerin

ilişkilerine gönüllü katılımı ile devam eden bir birliktelik halidir. Evliliklerde ilişkilerin doyuma ulaşabilmesinde birçok olumlu ve olumsuz anın birlikte deneyimleniyor olması, çiftlerin yaşamlarını birbirlerine adıyor olmaları ve birliktelik hazzının yaşanmasının önemi yadsınamayacak kadar kıymetlidir. Birliktelik gerektiren bu durumlar, ilişkilerin istikrarlarında çok önemlidir (Özgüven, 2020). Evlilikte birlikte yapılabilen aktivite ve etkinliklerin varlığı eşler arasındaki karşılıklı ihtiyaçların karşılanabilmesi açısından değerlidir. Rusbult'a (1983) göre partnerler beraber ortak aktivitelerde bulunabiliyorlarsa birlikte olmaktan daha fazla doyum alırlar. Yatırım modeline göre partnerlerin birliktelik gereksinimlerinin karşılanması neticesinde artan ilişki doyumu, bağlılığın dikkate değer yordayıcılarından birisidir. İlişkilerin sürdürülebilirliğinde bu doyum düzeyi belirleyici olmaktadır. Birliktelik için harcanan çabalar ilişkilerin başlayıp sona ermesinde bir etken olmaktadır (Rusbult & Buunk 1993). Bu durumun bireylerin ilişkilerine daha fazla yatırım yapmasına sebep olacağı düşünülmektedir. Partnerlerin ortak paylaşımlarının fazla olmasından hareketle daha kolay empati yapabilme ve çiftler arasında gerçekleşen bazı hataların kendilerinin iyiliği için yapıldığına dair olumlu çıkarımlar yapabilme durumları mümkündür (McCullough vd., 1998). Özbiçer'in (2013) romantik ilişkisi olan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında, gün içerisinde iki saat birlikte zaman geçiren çiftlere kıyasla beş altı saat zaman geçirebilen çiftlerin ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Evli çiftlerin birlikte vakit geçirebilmeleri, aynı arkadaş gruplarının içinde olabilmeleri ve ortak rutinler planlayabilmelerinin ilişki istikrarlarında önemli bir halkayı temsil ettiği düşünülmektedir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri yakınları ziyaret sıklıkları bakımından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında ise yakınları ziyaret sıklıklarını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin hiçbir zaman olarak belirten evli bireylere kıyasla ilişki doyumları daha yüksektir. Yakınları ziyaret sıklıklarını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin hiçbir zaman ve ara sıra olarak belirten evli bireylere kıyasla bağlanım düzeylerinin de daha yüksek olduğu görülmüştür. İlişki yatırımı alt boyutu anlamlı olarak farklılaşmazken, seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutunun yakınları ziyaret sıklıklarını hiçbir zaman olarak belirten evli bireyler lehine farklılaştığı gözlemlenmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanının yakınları ziyaret sıklıklarını hiçbir zaman olarak bildiren evli bireylerde daha yüksek olması bu

değişkenin evli bireylerin istikrarında önemli olduğunu gösterebilir. Yakınları ziyaretin evli bireylerin ilişkilerinin istikrarına katkıda bulunması beklenmektedir. Aksi takdirde yakınları ziyaret gibi ilişkilerin işlevselliğinde önemli sayılabilecek bir destek kaynağına başvurmayan evli bireylerin ilişkilerinden elde ettikleri doyumun düşebileceği ve mevcut ilişkileri dışındaki alternatifleri değerlendirmeye meyilli olabilecekleri fikri çıkarılabilir. Alanyazında evli bireylerin ilişki istikrarının ve yakınları ziyaret sıklıklarının ilişkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamakla birlikte Aydoğan ve Özbay (2017) tarafından evli çiftlerle gerçekleştirilen bir çalışmada çiftlerin sahip oldukları bir risk faktörü olup olmadığını tespit etmek amacıyla birlikte yakın çevrelerini ziyaret edip etmediklerine yönelik bilgi alınmıştır. Katılımcıların yüzde %84'ünün eşleriyle birlikte yakın çevrelerini ziyaret ettikleri, ilişkilerinde bir sorunla karşılaştıklarında en çok eşlerinden, ailelerinden, yakın arkadaşlarından ve iş arkadaşlarından destek talebinde bulundukları belirtilmiştir. Bihassa çift ilişkilerinde ve ailelerde sosyal destek kaynaklarına sahip olmak işlevsellik ve sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Legget ve arkadaşlarına (2012) göre arkadaşları ziyaret etmek evlilik doyumuyla olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Akrabalar ve arkadaşlarla ilişkiler gibi birtakım konuların aile içerisinde paylaşımının evlilikten elde edilen doyumda etkili olduğu düşünülmektedir (Çatal & Kalkan, 2019). Evli çiftlerin birlikte vakit geçirebilmeleri, aynı arkadaş gruplarının içinde olabilmeleri ve ortak rutinler planlayabilmelerinin ilişki istikrarlarında önemli bir halkayı temsil ettiği düşünülmektedir. Bu rutinler arasında yakınları ziyaret sıklıkları da önem arz etmektedir. Yakınlarını ziyaret etmek evli bireylerin diğer sistemlerle aralarındaki uyumun veya farklılıkların daha iyi farkına varabilmelerine yardımcı olurken, problem çözme becerilerinin gelişmesinde kolaylaştırıcı bir rol üstlenebilir. Nitekim Walsh (1996) aile yılmazlık modelinde ailelerin karşılaştıkları zorlu yaşam olaylarında aile, arkadaş, akraba ve toplumdan yararlanmalarının sosyal destek kaynakları olarak yılmazlıkta önemli bir işleve sahip olduğunu belirtmektedir. Yaşadıkları güç durumlarla başa çıkmaya çalışan çiftler, çevrelerinden yardım arayışında bulunabilirler ve böyle zamanlarda anne-baba, arkadaş, kardeş veya bir uzman yardımı ilişkilerinin sürdürülebilirliği açısından ihtiyaç arz edebilmektedir (Özdemir, 2012). Dolayısıyla evli bireylerin yakın akraba ziyaretlerinde bulunabilmeleri ve bunu bir destek kaynağı olarak ilişkilerinin istikrarında kullanabilmeleri, bireylerin karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma yeteneklerini geliştirebilir. Bu ziyaretler çiftlerin ilişkilerinde sağlıklı işleyişe katkıda bulunabilir. Arkadaş ve akrabaları ziyaret etmek eşlerin günlük faaliyetlerinde birlikte

zaman geçirebilmeleriyle birlikte aralarındaki etkileşimin sağlığı açısından da önemlidir (Canel, 2012). Bu çalışmadan elde edilen bulgulardan hareketle evli bireylerin eşleriyle birlikte aile akraba ve yakın arkadaş gibi bazı ekolojik sistemlerle etkileşime girebiliyor olmasının ilişkilerinin sürdürülebilirliğinde hayati bir halkayı temsil ettiği varsayılabilir. Bu birtakım mekanizmalar kişiler için ilişki serüvenleri boyunca karşılaştıkları birçok yaşam olaylarında olumlu başa çıkma becerilerine katkı sağlamanın yanında birer destek kaynağı görevi de görüyor olabilir. Elde edilen bulgular ve literatür göz önünde bulundurulduğunda yakınları ziyaret sıklığının inceleme konusu teşkil ettiği araştırmalar sınırlılığını korumaktadır ve hem sosyal ilginin hem de evli bireylerin zorlu yaşam süreçlerinde başvurabilecekleri bir destek kaynağının göstergesi olabilecek bu eylemin araştırmalarda daha çok yer verilmesinin kıymetli olacağı düşünülmektedir.

5.2. Evli Bireylerde İlişki İstikrarı, İlişkisel Yılmazlık ve Sosyal İlgî Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma

Elde edilen araştırma bulgularına göre evli bireylerin ilişki istikrarı ile ilişkisel yılmazlıkları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki, ilişki istikrarı ile sosyal ilgileri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ve ilişkisel yılmazlık ile sosyal ilgileri arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. İlişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilginin bir arada incelendiği bir başka çalışma bulunmamakla birlikte alanyazında bazı çalışmalara daha çok ilişki istikrarı ve istikrarda etkili olabilecek faktörler ile sosyal ilginin (Akarsu, 2018; Legget vd., 2012; Özaydınlık, 2011; Thornton, 1997; Yıldız, 2020), ilişki istikrarı ve istikrarda etkili olabilecek faktörler ile ilişkisel yılmazlığın (Aydoğan & Cihan, 2020; Dalkılıç, 2016; Şahin, 2021) birlikte ele alınması şeklinde rastlanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen araştırma bulgularına göre ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarının %24'ünü açıkladığı görülmüştür. Regresyon analizinin ikinci aşamasına ilişkisel yılmazlık değişkenin yanına sosyal ilgi değişkeni dâhil edilmiştir. Sosyal ilginin ilişki istikrarının %2'sini açıkladığı görülmektedir. Sonuç olarak ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi bir bütün olarak ilişki istikrarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. İşlemin sonunda ilişkisel yılmazlığın ve sosyal ilginin, ilişki istikrarının toplamda %26'sını açıkladığı görülmektedir.

Bu çalışmada evli bireylerin ilişkisel yılmazlıkları ile sosyal ilgi düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilginin birlikte ele alındığı çalışmaya

rastlanılmamakla birlikte sosyal ilgi ve yılmazlığın birlikte ele alındığı çalışmalardan birinde, yaşları 18-60 aralığında değişen bireylerde sosyal ilgi ve yılmazlık arasında pozitif yönlü yüksek bir ilişki olduğu ve sosyal ilginin hayattaki zorlukları aktif bir şekilde ele almada kolaylaştırıcı bir etken olduğu tespit edilmiştir (Tekinalp & Terzi, 2016). Bu sonuçlara göre araştırmacılar yüksek sosyal ilgiye sahip bireylerin daha yılmaz olduklarını ifade etmişlerdir. Yatılı bir tedavi merkezinde çalışanların yılmazlık, sosyal ilgi ve tükenmişlikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada ise yılmazlık düzeyi yüksek çalışanların daha düşük tükenmişlik seviyesine sahip oldukları ve çalışanların sosyal ilgi ile yılmazlık düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki olduğu rapor edilmiştir (Glassford, 2015). Evli bireylerin sosyal ilgi ve yılmazlıkları arasındaki ortaya konulan bulgular birlikte incelendiğinde eşlerin birbirine göstermiş oldukları ilgi onların ilişkisel yılmazlığına katkı sağlayabileceği gibi ilişkisel yılmazlık düzeyi yüksek bireylerin de sosyal ilgilerinin daha yüksek olabileceği söylenebilir. Buradan yola çıkarak eşlerin birbirlerine karşı göstermiş oldukları sağduyulu ilgi onların zorlu yaşam olayları karşısında uyum sağlama ve tekrar eski işlevsel hallerine dönebilme becerilerine katkı sağlayabilir. İki değişken arasındaki bu ilişki göz önünde bulundurulduğunda her iki yapının günlük yaşamda karşılaşılabilecek zorlu durumlara karşı birer koruyucu mekanizma rolü üstlenebileceği ve bu yapıları ilişki istikrarını desteklemeye katkı sağlayacağı söylenebilir.

İlişki istikrarı ile ilişkisel yılmazlık arasındaki ilişki incelendiğinde sonuçlar, iki değişken arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu ve ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarının %24'ünü açıkladığını göstermektedir. Bu sonuçlar, ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarını açıklamada önemli bir değişken olabileceğine işaret etmektedir. Bu sonuç, alanyazındaki araştırma sonuçları ile de örtüşmektedir. Örneğin ilişki istikrarında önemli bir faktör olan ilişki doyumunun yılmazlıkla ilişkili olduğu alanyazında ifade edilmektedir (Kovan vd., 2021). Walsh (2006)'a göre yılmazlığı yüksek olan bireylerin yaşanan çatışma durumlarında eşlerini affetme olasılıkları daha yüksek olabilir ve bu durum ilişkilerinden doyum sağlamayı beraberinde getiriyor olabilir. Karı-koca arasındaki ilişkilerde doyumun artmasıyla birlikte eşlerin yılmazlıkları da artmakta ve ilişki ömrünün daha uzun olduğu belirtilmektedir (Şahin, 2021). Yine evli çiftlerde ilişkisel yılmazlığın yüksek olmasının da ilişkilerde doyumu arttırdığına dair bulgular raporlanmaktadır (Dalkılıç, 2016). Sharma ve Gautam tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada (2024) romantik ilişkisi olan genç yetişkinlerde yılmazlık ile ilişki

memnuniyeti arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki söz konusudur. Yılmazlık düzeyleri yüksek genç yetişkinlerin ilişkilerinden elde ettikleri memnuniyeti daha yüksek düzeyde yaşadıkları rapor edilmektedir. Evli, nişanlı, sevgili ve diğer şeklinde sınıflandırılan ve hâlihazırda bir ilişkisi olan kişilerle yapılan bir çalışmada yılmazlığın ilişki memnuniyetinin bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Daha yüksek yılmazlık düzeyine sahip olan katılımcıların ilişkilerinden daha çok doyum elde eden kişiler oldukları rapor edilmiştir. İlişki memnuniyeti ve yılmazlık arasında çift yönlü pozitif ilişki bulunmakla birlikte bu iki faktörün birbirleriyle sıkı bir ilişki içerisinde olduklarının düşünüldüğü belirtilmiştir (Stapleton & Gergis, 2015). İlişkisel yılmazlığın yüksek olması çiftlerin içinde bulundukları ilişkiye katkı sağlama yolunda önemli bir motivasyonu da beraberinde getirmektedir (Aydoğan & Özbay, 2015). Zorlu ve stresli yaşam olaylarından sonra eşlerinden destek görebilen bireylerin ilişkisel yılmazlıkları daha yüksek olmakta ve bu durum çiftlerin ilişkilerinin sürdürülebilirliğine katkı sağlamalarında önemli bir rol üstlenmelerini teşvik edebilmektedir (Aydoğan & Kızıldağ, 2017). İlişkisel yılmazlığı gelişmiş eşlerin evliliklerinin istikrarında önemli bir kriter olan evlilik uyumu düzeylerini de arttırdığı belirtilebilir (Aydoğan & Cihan, 2020). Bunlara ek olarak ilişkisel yılmazlığı ilişkilerinde ortaya koyabilen çiftlerin daha fazla iletişim, önyargıda azalma, duygu yönetimi, uzlaşmacı olma, işbirliği yapma, karşılıklı anlayış gibi çatışma çözme stillerinde olumlu değişimlerin olduğu ve bu değişimlerin ilişkilerin devam edip etmemesinde çok önemli olduğu belirtilebilir. İlişkilerini güçlendirme ve karşılaştıkları zorlukları geride bırakabilme konusunda ortak çaba ortaya koyabilen evli çiftler, bireysel çaba gösteren evli çiftlere göre daha fazla istekle bu süreci aşmaya çalışmaktadırlar (Yıldız Yüksel, 2023). Elde edilen sonuçlar ve literatür göz önünde bulundurulduğunda evli bireylerin ilişkisel yılmazlıklarının güçlü olması eşler arası ilişki istikrarlarının korunmasına ve gelişmesine katkı sağlayabileceği söylenebilir. İlişkilerinde yılmazlık gösterebilen evli bireyler ilişki serüvenleri boyunca karşılaştıkları anlaşmazlık içeren durumların daha da kötüleşmesine neden olabilecek bireysel ve çevresel birtakım risklerle karşılaşıyor olabilirler. Bu risklere rağmen (ekonomik zorluklar, algılanan sosyal destek yoksunluğu, boşanma vb.) olumlu anlamda davranış ve düşüncelere sığınarak koruyucu faktörler (maneviyat, işbirliği, iyimserlik vb.) ışığında kriz durumlarını ilişkilerinin sürdürülmesinde fırsata dönüştürerek güdüleniyor olabilirler. Dolayısıyla ilişkilerinin sağlıklı gelişimini tehdit eden faktörlerden korunmada ilişkisel yılmazlık yapısı desteklenerek çiftlerin ilişki istikrarlarına katkı sağlanabilir.

İlişki istikrarı ile sosyal ilgi arasındaki ilişki incelendiğinde sonuçlar, iki değişken arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu ve sosyal ilginin ilişki istikrarının %2'sini açıkladığını göstermektedir. Bu sonuçlar, sosyal ilginin ilişki istikrarını açıklamada önemli bir değişken olabileceğine işaret etmektedir. Bir başka çalışmada değişkenler arasındaki ilişkiye dair sonuçlar mevcut çalışmanın sonuçlarından farklılık gösteriyor olsa da sosyal ilginin yordayıcılık rolünün olduğu bulunmuştur. Çalışmada sosyal ilgi ve ilişki istikrarı arasında negatif ve çok düşük düzeyde ilişki tespit edilmiş ve sosyal ilginin ilişki istikrarında yordayıcılık rolü bulunduğu raporlanmaktadır (Yıldız, 2020). Thornton'un (1997) evli çiftlerle gerçekleştirdiği bir çalışmada ise yüksek sosyal ilgiyle güçlü evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Sosyal ilgisi gelişmiş kişilerin özellikle ilişkilerinin sürdürülebilirliği için yatırım yapan ve ilişkilerinden doyum sağlayan kişiler olduğu gözlemlenmektedir (Akarsu, 2018). Rennebohm ve arkadaşlarına (2017) göre sosyal ilgi düzeyleri yüksek olan bireyler romantik ilişkilerinde de eşleriyle yüksek uyum göstermektedir. Evli çiftlerin ilişkilerinde sosyal ilgi düzeyleri gelişmiş ise ilişkilerinin sürdürülebilirliğinde önemli bir rol oynayan evlilik uyumları da olumlu anlamda gelişme göstermektedir (Özaydınlık, 2011). Legget ve arkadaşları (2012) da arkadaşları ziyaret etmek gibi sosyal ilginin göstergesi olabilecek farklı davranış ve tutumların evlilikte doyum ile olumlu anlamda ilişkili olabileceğini göstermişlerdir. Greenwood ve Markowski (1984) de evli çiftlerin sosyal ilgi düzeyleri ile evlilik uyum düzeyleri arasında pozitif ilişki rapor etmişlerdir. Evli çiftlerin sosyal ilgi düzeyleri arttıkça evliliklerindeki uyum düzeyleri de daha yüksek bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sosyal ilgi evlilik uyumunun büyük ve önemli kabul edilen bir kısmını (%19) açıklamaktadır. Adler (1978)'e göre romantik ilişkilerdeki bütün sorunların kaynağında bencil ve ortak katkı sağlamaktan geri durma yaklaşımlarının yani sosyal ilgi kapsamı içerisinde yer alan işbirliği ve toplumun yararına katkıyı göz ardı ediyor olmak yatmaktadır. Adler, sosyal ilgisi gelişmiş ve bu ilgisini toplumun yararlı tarafında tutabilmeyi becerebilmiş olan kişilerin yakın ilişkiler hususunda partnerlerine karşı özgürlük ile birlikte kaliteli ve huzurlu bir ilişki vadedebileceğini belirtmiştir (Leak & Gardner, 1990). Bu doğrultuda Adler'in sosyal ilgi kavramı romantik ilişkiler penceresinden incelenmiştir. Mevcut çalışmadaki bulgulara göre ise aile, arkadaş, akraba ziyaretini daha çok gerçekleştiren evli bireylerin bu ziyaretleri yapmayanlara kıyasla ilişki doyumu ve bağlanım oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla sosyal ilgi, evli bireylerin ilişki istikrarını desteklemede önemli bir aktör olabilir. Adler'e göre romantik

ilişkilerin bir biçimi olan evlilik olgusu, sosyal ilgi düzeyinin en üst yaşandığı bağlamdır. Eşlerin birbirlerine ilgi göstermesi ve birbirlerinin yaşamını kolaylaştırıp zenginleştirmeye çalışması yolunda ortaya koydukları sağduyulu yaklaşım ile birlikte kendilerini de en iyi şekilde geliştirebileceğini vurgulamaktadır (Adler, 2011a). Her ne kadar ilişki istikrarı ve sosyal ilginin ilişkisi literatürde sınırlı bir şekilde ele alınmış olsa da tüm bu açıklama ve sonuçlardan yola çıkıldığında, sosyal ilginin evli bireylerin ilişkilerini devam ettirip ettirmeme durumlarında önemli bir pay sahibi olabileceği söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

1. Evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri cinsiyetleri bakımından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.
2. Evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri sosyoekonomik düzeyleri bakımından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.
3. Evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri eğitim durumları bakımından anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Lise eğitim durumuna sahip evli bireylerin, önlisans eğitim durumuna sahip evli bireylere kıyasla ilişki istikrarı puanları daha yüksektir.
4. Evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri rutin beraberlik sıklıkları bakımından anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Rutin beraberlik sıklıklarını genellikle olarak belirten evli bireyler, rutin beraberlik sıklıklarını ara sıra ve hiçbir zaman olarak belirtenlere kıyasla daha yüksek ilişki istikrar puanına sahiptir.
5. Evli bireylerin toplam ilişki istikrar düzeyleri yakınları ziyaret sıklıkları bakımından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.
6. İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında ise seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin erkekler lehine, bağlanım düzeyinin ise kadınlar lehine daha yüksek olduğu görülmüştür. İlişki doyumu ve ilişki yatırımı düzeyleri ise cinsiyete göre herhangi anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
7. İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin sosyoekonomik düzeyi yüksek olan evlilerin lehine olduğu görülmüştür. İlişki doyumu, ilişki yatırımı ve bağlanım düzeyleri ise sosyoekonomik düzeye göre herhangi bir farklılık göstermemektedir.
8. İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında önlisans eğitim durumuna sahip evli bireyler, lise ve ilkokul eğitim durumuna sahip evli bireylere; lisansüstü ve lisans eğitim durumuna sahip evli bireylerin ise ilkokul eğitim durumuna sahip evli bireylere kıyasla ilişki doyumları daha yüksek gözlemlenmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı ve bağlanım düzeyleri eğitim durumuna göre herhangi bir farklılık göstermemektedir.

9. İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı ve bağlanım boyutlarının rutin beraberlik sıklığına göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinde rutin beraberlik sıklığını hiçbir zaman olarak belirten evli bireylerin; ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve bağlanım boyutlarında ise rutin beraberlik sıklıklarını genellikle olarak belirten evli bireylerin puanları daha yüksektir.
10. İlişki istikrarına ait alt boyutlar bağlamında bakıldığında yakınları ziyaret sıklıklarını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin hiçbir zaman olarak belirten evli bireylere kıyasla ilişki doyumları daha yüksek tespit edilmiştir. Yakınları ziyaret sıklıklarını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin hiçbir zaman ve ara sıra olarak belirten evli bireylere kıyasla bağlanım düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. İlişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyleri yakınları ziyaret sıklıklarına göre herhangi bir farklılık göstermemektedir.
11. Evli bireylerin ilişki istikrarı ile ilişkisel yılmazlıkları arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki, ilişki istikrarı ile sosyal ilgileri arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki ve ilişkisel yılmazlık ile sosyal ilgileri arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
12. Evli bireylerde ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve ilişkisel yılmazlığın ilişki istikrarının %24'ünü açıkladığı görülmüştür.
13. Evli bireylerde sosyal ilginin ilişki istikrarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve sosyal ilginin ilişki istikrarının %2'sini açıkladığı görülmektedir.
14. Evli bireylerde ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi bir bütün olarak ilişki istikrarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. İlişkisel yılmazlığın ve sosyal ilginin, ilişki istikrarının toplamda %26'sını açıkladığı görülmektedir.

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler

- Bu çalışmanın örneklemini evli bireyler oluşturmaktadır. Yurt içi alanyazında evli bireylerin ilişki istikrarlarına yönelik çalışmalar sınırlılığını korumaktadır. Bu çalışmada ise ilişki istikrarının anlaşılmasına dönük bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Evli bireyler arasında ilişki istikrarının araştırılmasına

dönük çalışmaların artırılması ilişki istikrarına dönük yapılacak önleyici müdahale programlarının oluşturulmasına kaynaklık edebilir.

- İlişkisel yılmazlık ve sosyal ilginin birlikte ilişki istikrarında anlamlı ve yordayıcı faktörler olduğu bulunmuştur. Bu faktörler ilişki istikrarında koruyucu ve destekleyici mekanizma işlevi görmektedir. Dolayısıyla ilişki istikrarı ile ilgili deneysel çalışma yapmak isteyen araştırmacılar bu faktörleri göz önünde bulundurarak müdahale programını yapılandırabilirler.
- Evli bireylerle gerçekleştirilen bu çalışma haricinde yakın ilişkilerin karşılıklı yapısı göz önünde bulundurulduğunda çiftlerin her ikisinin de katıldığı çalışmalar gerçekleştirilebilir. Böylece çiftlerin ilişkisel yılmazlıklarının ve sosyal ilgi düzeylerinin çiftler arasındaki birlikte değişiminin ilişki istikrarlarına etkisi incelenebilir.
- Evli bireylerin ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgi düzeylerinin evlilik süreleri boyunca göstermiş olduğu değişimi incelemek amacıyla boylamsal çalışmalar gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla çiftlerin yılmazlıklarının ve sosyal ilgilerinin de evlilikleri boyunca uzun süreli bir kararlılık gösterip göstermediği ya da evlilik süresince nasıl bir değişime uğradığı incelenebilir.
- Bu çalışmada rutin beraberlik sıklıklarını genellikle olarak belirten evli bireyler, rutin beraberlik sıklıklarını ara sıra ve hiçbir zaman olarak belirtenlere kıyasla daha yüksek ilişki istikrar puanına sahiptir. Ayrıca yakınları ziyaret sıklıklarını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin hiçbir zaman olarak belirten evli bireylere kıyasla ilişki doyumları daha yüksek tespit edilmiştir. Yakınları ziyaret sıklıklarını sıklıkla olarak belirten evli bireylerin hiçbir zaman ve ara sıra olarak belirten evli bireylere kıyasla bağlanım düzeylerinin de daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal ilginin de göstergeleri olabilecek bu mekanizmaların toplumda yaygınlığını arttırmaya yönelik evli bireylerin bu tür faaliyetlere zaman ayırabilmelerine imkân verilebilir. Bu doğrultuda farklı kurum ve kuruluşlarda evli bireyler için teşvik ve ödüllendirme bağlamında bu mekanizmalardan yararlanabilecekleri esnek çalışma koşulları oluşturulabilir. Bu durum mutlu evlilikleri ve beraberinde mutlu toplumları oluşturma açısından önem arz edebilir.

6.2.2. Uygulayıcılara yönelik öneriler

- İlişkisel yılmazlığın ilişki istikrarı üzerindeki yordayıcı rolü göz önünde bulundurulduğunda, evli bireyler arasında ilişkisel istikrarını desteklemede ilişkisel yılmazlığın önemli bir katkısı olabilir. Bu nedenle hem çift terapilerinde hem de müdahale programlarında evli bireylerin ilişkisel yılmazlıklarını besleyecek koruyucu mekanizmaların üzerinde çalışmak yerinde olabilir.
- Yapılan bu çalışmada ilişki istikrarını açıklamada sosyal ilginin anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak, çift temelli müdahale programlarında sosyal ilgiyi besleyebilecek oturumların sürece dâhil edilmesi ilişki istikrarını geliştirmede etkili olabilir.
- Çalışmada rutin beraberlik sıklığı demografik değişkeninin ilişki istikrarı toplam puan ve alt boyutlar açısından anlamlı farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. Evlilikte birlikte yapılabilen aktivite ve etkinliklerin varlığının eşler arasındaki karşılıklı ihtiyaçların karşılanabilmesi açısından kıymetli olduğu düşünülmektedir. Eşlerin rutin beraberlik sıklıkları evlilik ve çift terapilerinde destekleyici bir faktör olarak terapötik müdahale stratejilerine dâhil edilebilir.
- Bu araştırmada sosyoekonomik düzey, rutin beraberlik sıklığı, yakınları ziyaret sıklığı ve eğitim durumları gibi demografik değişkenlerin ilişki istikrarı ve alt boyutlarına ilişkin farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Yüksek eğitim durumu ve rutin beraberlik sıklığı yüksek olan evli bireylerin ilişki istikrarlarının diğer gruplara kıyasla daha yüksek olması uygulayıcıların terapi sürecinde dikkate alabileceği faktörlerden olabilir.

7. KAYNAKÇA

- Adler, A. (1933). *Social Interest A Challenge to Mankind. Sosyal İlgi İnsanoğluna Bir Davet*. Çeviren: A.Tekşen. Payel Yayınları. 2015.
- Adler A. (2010a). *İnsanı Tanıma Sanatı*. (12. Baskı; çv. K. Şipal). İstanbul, Say Yayınları.(Orijinal ilk basım tarihi 1927)
- Adler, A. (1956). The origin of the neurotic disposition. *The individual psychology of alfred adler*.
- Adler, A. (2010b). *İnsan Doğasını Anlamak*. (8. Baskı; çv. D. Başkaya). İzmir, İlya Yayınevi. (Orijinal ilk basım tarihi yok)
- Adler, A. (2010c). *İnsan Tabiatını Tanıma*. (8. Baskı; çv. A. Yörükân). İstanbul Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010. (Orijinal ilk basım tarihi yok)
- Adler, A. (2011a). *Yaşamın Anlamı ve Amacı*. (9. Baskı; çv. K. Şipal). İstanbul Say Yayınları. (Orijinal ilk basım tarihi 1933)
- Adler, A.(1978,1982). *Cooperation between the sexes* (H. L. Ansbacher & R. R. Ansbacher, Eds.). Garden City, NY: Doubleday & Company.
- Adler, A.(2004). *Psikolojik aktivite (üstünlük duygusu ve toplumsal ilgi)*. (B. Çorakçı, Çev). İstanbul: Say
- Adler, A. 1998b. *Yaşam Sanatı*. (çev.) Kamuran Şipal. 6. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. 2002. *Psikolojik Aktivite (Üstünlük Duygusu ve Toplumsal Aktivite)*. (çev.) Belkıs Çorakçı. İstanbul: Say yayınları.
- Akarsu Uslu, Ş. (2018). *Üniversite öğrencilerinin ilişki istikrarı ile sosyal ilgi, ilişkisel benlik saygısı ve maneviyatları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş Akbayrak, S. (2019). *Evli bireylerin ilişki istikrarının algıladıkları eş desteği ve ilişki yüklenme biçimleri ile ilişkisi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Ansbacher, H.L. 1991. "The Concept of Social Interest". *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice* 47(1), 28-46.
- Anthony, E. J., & Koupernik, C. (1974). *The child in his family: Children at psychiatric risk*. New York: Wiley.
- Arslan, F. (2018). *Din ve Psikoloji Eğitimi Alan Öğrencilerin Psikolojik Sağlık ve Affedicilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi] Ulusal Tez Merkezi.
- Arslan, G.(2015). Ergenlerde psikolojik sağlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 73-82.
- Avcı, Ö. H. (2013), *Evliliğe Hazırlık Programının Çift İlişkileri ve İlişki İstikrarı Üzerindeki Etkisi*, Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Aydoğan, D., & Kizildag, S. (2017). Examination of relational resilience with couple burnout and spousal support in families with a disabled child. *The Family Journal*, 25(4), 407-413. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/1066480717731215>
- Aydoğan, D., Kara, E., & Kalkan, E. (2022). Understanding relational resilience of married adults in quarantine days. *Current Psychology*, 41(11), 8249- 8259. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02224-2>
- Aydoğan, D., & Özbay, Y. (2015). Çiftlerde ilişkisel yılmazlık ve ilişkisel profesyonel yardım arama: İkili (dyadic) analiz. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(44), 109-121.

- Aydoğan, D. (2014). Çiftlerde İlişkisel Yılmazlığın Ebeveynlik Stresi, İlişkisel Başa Çıkma, İlişkisel Profesyonel Yardım Arama İle İlişkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğdu, İ. (2010). *Romantik İlişkilerin Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi.
- Barlow, P. J., Tobin, D. J., & Schmidt, M. M. (2009). Social interest and positive psychology: Positively aligned. *Journal of Individual Psychology*, 65(3), 191–202.
- H. N., & Çetin, F. (2011). Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması [The reliability and validity of the Resilience Scale for Adults-Turkish Version]. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104–114.
- Bayraklı, H. (2010). *Zihinsel Engelli ve Engelli Olmayan Çocuğa Sahip Annelerde Yılmazlığa Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Beitin, B. K., & Allen, K. R. (2005). Resilience in Arab American couples after September 11, 2001: A systems perspective. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31, 251–267. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2005.tb01567.x>
- Bilecen, N. (2007). *Yakın ilişkilerde stres ve stresle başa çıkma: Yatırım modeline göre bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, N. (2000). *Sosyal Psikolojiye Giriş*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 48.
- Black, K. & Lobo, M. (2008). A Conceptual Review of Family Resilience Factors. *Journal of Family Nursing*, 14, 33-55. <https://doi.org/10.1177/1074840707312237>
- Bradley, J. M., & Hojjat, M. (2016). A model of resilience and marital satisfaction. *The Journal of social psychology*, 157(5), 588–601. <https://doi.org/10.1080/00224545.2016.1254592>
- Brewin, C. R., Andrews, B., & Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(5), 748–766. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.68.5.748>
- Buğa, D. (2009). *Yakın ilişkilerde istikrar: Bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Bumpass, L. L., Castro Martin, T., & Sweet, J. A. (1991). The impact of family background and early marital factors on marital disruption. *Journal of Family Issues*, 12(1), 22-42. <https://doi.org/10.1177/019251391012001003>
- Burnette, C.E. (2018). Family and cultural protective factors as the bedrock of resilience and growth for Indigenous women who have experienced violence. *Journal of Family Social Work*, 21 (1), 45-62. <https://doi.org/10.1080/10522158.2017.1402532>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüksahin, A. & Taluy, N. (2008). *İlişki İstikrarı Ölçeği'nin Gözden Geçirme Çalışması*. Yayınlanmamış Araştırma Raporu. Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Büyükşahin, A. (2006). *Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: AÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükşahin, A., Hasta, D. & Hovardaoğlu, İ.S. (2005) İlişki İstikrarı Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8 (16), 25-37.
- Canel, A. N. (2012). Evlilik ve aile hayatı. [*Marriage and family life*]. İstanbul, Turkey: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Carter, A.M. (2001). *Investigating the interface of the investment model of interpersonal relationships and adult attachment style*. Canada: Queen's University.'den aktaran Buğa, D. (2009). *Yakın İlişkilerde İstikrar: Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Bir Karşılaştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Cellatoğlu, C. (2023). *Ergenlerde iyi oluşun yordayıcıları olarak sosyal ilgi, umut ve yaşamda anlam*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Cihan, H., & Aydoğan, D. (2020). Relational resilience as a protective factor in marital adjustment of couples with cancer: A dyadic model. *Düşünen Adam*, 33(3). doi:[10.14744/dajpns.2020.00092](https://doi.org/10.14744/dajpns.2020.00092)
- Collins, W.A. (2003). More and myth: the developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1-24. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.1301001>
- Connolly, C. M. (2005). A qualitative exploration of resilience in long-term lesbian couples. *The family journal: Counseling and therapy for couples and families*, 13(3), 266– 280. <https://doi.org/10.1177/1066480704273681>
- Corey, G. (2005). *Psikolojik Danışma, Psikodanışma Kuram Ve Uygulamaları*, Ankara: Metis Yayınları.
- Cramer, D. (2003). Facilitativeness, conflict, demand for approval, self-esteem, and satisfaction with romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 137(1), 85–98. <https://doi.org/10.1080/00223980309600601>
- Crandall, J. E. (1978). The effect of stress on social interest and vice versa. *Journal of Individual Psychology*, 34(1), 40.
- Crandall, J. E. (1984). Social interest as a moderator of life stress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(1), 164-174. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.47.1.164>
- Csikszentmihalyi, M. (2009). The promise of positive psychology. *Psychological Topics*, 18(2), 203-211. <https://hrcak.srce.hr/48209>
- Çoban, D. (2023). *Romantik İlişkisi Olan Yetişkinlerde İlişki İstikrarının Yordayıcıları: Bağlanma Boyutları, aşk Biçimleri, Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Mükemmeliyetçilik* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Çalık, S. (2023). *Romantik ilişkileri olan kadınların psikolojik iyi oluş düzeylerinin yordayıcıları: Empati, cinsel yaşam kalitesi, ilişki istikrarı, tutkulu aşk ve romantik ilişkilerde yakınlık* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- ÇATAL, M. T., & Kalkan, M. (2019). *Evli bireylerin evlilik değerleri evlilik doyumu ve evlilik tipleri* (Doctoral dissertation, Muhammed YILDIZ).
- Çelik, E. (2022). *Üniverste öğrencilerinde ahlaki kayıtsızlık ve sosyal ilginin ahlaki kayıtsızlık açısından yordanması*. Çukurova Üniversitesi. Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik, Z. U., & Demir, M. (2021). Romantik İlişkilerde Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ve Sosyal İlgi. *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 5(1), 103-115.

- Dedeoğlu, S. (2000). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği*, Toplum ve Bilim, 86
- Dalkılıç, M. (2016). *Otizmlili çocuğı olan çiftlerin evlilik doyumu, kaygı, ilişkisel yılmazlık ve psikolojik yardım alma tutumlarının incelenmesi* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Daly, J. K. (1999). Crisis of Genealogy: Facing the Challenges of Interfertility. In H.I.McCubbin, E. A. Thompson, A. I. Thompson, & J.Futrell (Eds.), *The dynamics of resilient families* (pp. 1-40). Thousand Oaks, CA: Sage.
- M., Kelley, E. L., & Gidycz, C. A. (2013). Dating Violence Perpetration: The Predictive Roles of Maternally Versus Paternally Perpetrated Childhood Abuse and Subsequent Dating Violence Attitudes and Behaviors. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22(1), 6–25. <https://doi.org/10.1080/10926771.2013.743948>
- Dayıoğlu, B. (2008). *Resilience in university entrance examination applicants: The role of learned resourcefulness, perceived social support and gender*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda anlam ve yılmazlık*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dinç, T. (2021). *Ebeveyn tükenmişliği, ebeveyn stresi ve ilişkisel yılmazlığın sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Ufuk Üniversitesi).
- Doğan, T. (2012), “Sağlıklı Duygusal İlişkiler Geliştirmede Psikodramanın Rolü: Bir Olgu Sunumu”, *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(37), 49-60.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik sağlamlık ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness and Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Domhardt, M., Münzer, A., Fegert, J. M., & Goldbeck, L. (2015). Resilience in Survivors of Child Sexual Abuse: A Systematic Review of the Literature. *Trauma, violence & abuse*, 16(4), 476–493. <https://doi.org/10.1177/1524838014557288>
- Dreikurs, F. E. (2007). Work Relations and Work Effectiveness: Goal Identification and Social Interest Can Be Learned. *The Journal Of Individual Psychology*, 3 (1), 111-116.
- Dreikurs, R. (1950). *Fundamentals of Adlerian Psychology*. New York: Greenberg.
- Duffey, T., & Haberstroh, S. (2011). Helping couples reconnect: Developing relational competencies and expanding worldviews using the enneagram personality typology. VISTAS Online. Retrieved from http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas11/Article_25.pdf.
- Duran, Ş. (2010). *Evlilik öncesi ilişii geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, çatışma iletişim tarzları ve ilişii istikrarları üzerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duygu, B. (2009). *Yakın İlişkilerde İstikrar: Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Bir Karşılaştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eker, E. (2019). *Romantik Çiftlerde Öznel Partner Affediciliğinin İlişii İstikrarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eminağaoğlu, N. (2006). *Güç koşullarda yaşayan sokak çocuklarında dayanıklılık (sağlamlık)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

- Erginsoy, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal ilgileri, bilişsel çarpıtmaları ve ilk anıları* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Ergüner-Tekinalp, B., & Terzi, Ş. (2016). Coping, social interest, and psychological birth order as predictors of resilience in Turkey. *Applied Research in Quality of Life*, 11, 509-524. <https://doi.org/10.1007/s11482-014-9378-3>
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ertürk, Y. (2023). *Romantik ilişkilerde ilişki istikrarı: sınır kişilik örgütlenmesinde erken dönem uyumsuz şemalar, ilişkilerde manipülasyon ve flört şiddeti bağlamında incelenmesi*.
- Esen Aktay, T. (2010). *Risk Altındaki Ortaöğretim 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Kendini Toparlama Güçlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Esen, E., Siyez, D., Soylu, Y., Demirgürz, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi / Examination of Gender Perception of University Students According to Sex and Sex Roles. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 46-63. <https://doi.org/10.19160/5000197327>
- Feist, J., & Feist, G. J. (2009). *Theories of personality* (7th ed.). New York City: McGraw Hill.
- Fenar, S. (2023). *Genç Yetişkinlerin Romantik İlişkilerinde, İlişki Doyumu ve İlişki İstikrarı Düzeylerinin, Temel İhtiyaçlarının Karşılama Düzeyleri Açısından İncelenmesi* (Master's thesis, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Fırat, İ., & Güngör, A. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Üzerinde Yetersizlik Duygusunun Yordayıcı Etkisi: Sosyal İlginin Aracı Rolü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 487-504. <https://doi.org/10.37217/tebd.832194>
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics: North American edition*. SAGE.
- Fitzpatrick, J., & Sollie, D. L (1999). Unrealistic gendered and relationship spesific beliefs: Contributions to investments and commitment in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16(6), 852-868. <https://doi.org/10.1177/0265407599166010>
- Fraser, M. W., Kirby, L. D., & Smokowski, P. R. (2004). Risk and resilience in childhood. In M. W. Fraser (Ed.), *Risk and resilience in childhood: An ecological perspective* (pp. 13-66). Washington, DC: National Association of Social Workers.
- Fung, Y.T., & Reid, W. (2018). Perceived social support, social interest, and mental health: Testing a mediator model. *Journal of Individual Psychology*, 74(2), 157-171. doi: [10.1353/jip.2018.0010](https://doi.org/10.1353/jip.2018.0010)
- Uyanık, G. (2022). *Yetişkin bireylerde duygusal istismar ve ilişki istikrarı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Gilman, R. (2001). The relationship between life satisfaction, social interest, and frequency of extracurricular activities among adolescent students. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(6), December. <https://doi.org/10.1023/A:1012285729701>
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(28), 113- 128.

- Gizir, C. A., & Aydın, G. (2009). Protective factors contributing to the academic resilience of students living in poverty in Turkey. *Professional School Counseling*, 13(1), 2156759X0901300. doi: 10.1177/2156759X0901300103
- Glassford, K. (2015). *Relationships among resilience, social interest and burnout for employees of a residential treatment facility*. Adler School of Professional Psychology.
- Gökçe, R. (2022). *Evli çiftlerde aleksitimik özelliklerin ilişki istikrarı ve mutluluk yönelimleri ile ilişkisi*. Beykoz Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Greeff, A. P., & Human, B. (2004). Resilience in Families in Which a Parent has Died. *The American Journal of Family Therapy*, 32(1), 27-42. <https://doi.org/10.1080/01926180490255765>
- Greenwood, P.D., & Markowski, E.M. (1984). Marital adjustments as a correlate of social interest. *Journal of Individual Psychology*, 40, 300-308.
- Greever, K. B., Tseng, M. S., & Friedland, B. U. (1973). Development of the Social . *Index Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41(3), 454-458. <https://doi.org/10.1037/h0035198>
- Greene, Roberta. (2002). *Basic Assumptions And Terms: Resiliency: An Integrated Approach To Practice, Policy, And Research*. DC: NASW Press, Washington. <https://lccn.loc.gov/2012009897>
- Gu, Q., ve Day, C., (2007). Teachers resilience: A necessary condition for effectiveness. *Teaching and Teacher Education*. 23 (8), pp.1302-1316. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2006.06.006>
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Halat, M. I. (2009). *Yakın ilişkilerde istikrar: bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hampel, A. D. ve Vangelisti, A. L. (2008). Commitment expectations in romantic relationships: Application of a prototype interaction-pattern model. *Personal Relationships*, 15(1), 81-102. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00186.x>
- Hansson, R.O. (1985). Relational competence and adjustment among the elderly, child abusers, and cancer patients. Paper presented at the annual convention of the American Psychological Association, Los Angeles.
- Hartling, L. M. (2008). Strengthening resilience in a risky world: It's all about relationships. *Women and Therapy*, 31(2-4), 51-70. <https://doi.org/10.1080/02703140802145870>
- Hasta, D., ve Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Hawley, D. (2000). Clinical Implications of Family Resilience. *The American Journal of Family Therapy*, 28, 101-116. <https://doi.org/10.1080/019261800261699>
- Heaton, T. B. (2002). Factors contributing to increasing marital stability in the United States. *Journal of family issues*, 23(3), 392-409. <https://doi.org/10.1177/0192513X02023003004>
- Hendrick, S. S. (2016). Yakın İlişkiler Psikolojisi (7 b.). A. Dönmez, & A. B. Sunal, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (2006). Measuring Respect in Close Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(6), 881-899. <https://doi.org/10.1177/0265407506070471>

- Herrman, H., Stewart, D.E., Diaz-Granados, N., Berger, E.L., Jackson, B. and Yuen, T. (2011). What is resilience?. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56 (5), 258-265. <https://doi.org/10.1177/070674371105600504>
- Hodge, B., Wright, B. & Bennett, P. (2019). Increasing student engagement and reducing exhaustion through the provision of demanding but well-resourced training. *Journal of Further and Higher Education*, 43(3), 406-417. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2017.1363385>
- Hollingsworth, L. D. (2013). Resilience in black families. D. Becvar (Ed.), *In Handbook of family resilience* (pp. 229– 243). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3917-2_14
- Hovardaoğlu, S., & Binici, S. (1996). Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinin (EKDÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(38), s. 66-76.
- Humphreys, J. (2003). Resilience in sheltered battered women. *Issues in mental health nursing*, 24(2), 137–152. <https://doi.org/10.1080/01612840305293>
- Ionedes, N. J. (2008). *An Exploration Of Social Interest Therapy As A Treatment For Depression In The Elderly*, Unpublish Doctor Thesis, Capella University.
- İşcan, G. Ç. & Malkoç, A. (2017). Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin umut düzeylerinin başa çıkma yeterliği ve yılmazlık açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-8.
- Johnson, P., Smith, A. J., & Nelson, M. D. (2003). Predictors of social interest in young adults. *The Journal of Individual Psychology*, 59(3), 281–292.
- Jordan, J. V. (2005). Relational resilience in girls. In S. Goldstein & R. B. Brooks (Eds), *Handbook of resilience in children* (pp. 79-90). New York, Springer Science/Business Media.
- Jordan, J. V. (2013). Relational resilience in girls. In S. Goldstein & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of resilience in children* (pp. 73–86). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-3-031-14728-9_4
- Kalkan, M. (2010). Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye Adlerian bir bakış: Sosyal ilgi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 242–247.
- Tekin Çatal, M. & Kalkan, M. (2018). Üniversite öğrencilerinde kişilerarası ilişki tarzları ve romantik ilişkilerde sosyal ilgi düzeylerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(11). doi:10.7827/TurkishStudies.13174
- Kaçmaz, Ö. N. (2020). 'Boşanmış Aileye Sahip Bireylerde Bağlanma Stillerinin İlişki Doyumu Ve Reddedilme Duyarlılığı ile İlişkisi', Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Kalkan, M. (2009). Adlerian social interest scale-romantic relationship form (ASIS-RR): scale development and psychometric properties. *Individual Differences Research*, 7(1), 40–48.
- Kaner, S. & Bayraklı, H. (2010). Aile yılmazlık ölçeği: Geliştirilmesi, geçerliği ve güvenirliliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11 (02), 47-66. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000151
- Kaplan, H. B. (1986). A guide for explaining social interest to laypersons. *Individual psychology*, 42(2), 234.
- Kaplan, H. B. (1991). Sex differences in social interest. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 47(1), 120–123.

- Kara, E. (2019). *Evli bireylerde çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile ilişkisel yılmazlık ve evlilikte öz yetkinlik arasındaki ilişkide bağlanma stillerinin aracı rolü*. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu Faktörler. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3 (26), 129-142. <https://doi.org/10.17066/pdrd.22262>
- Karataş, A. (2022). *Romantik ilişkilerde sosyal ilginin yordayıcısı olarak algılanan ebeveyn kabul-red algısı* (Master's thesis, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Karimi, R., Bakhtiyari, M., & Masjedi Arani, A. (2019). Protective factors of marital stability in long-term marriage globally: a systematic review. *Epidemiology and health*, 41, e2019023. doi: [10.4178/epih.e2019023](https://doi.org/10.4178/epih.e2019023)
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3–34. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3>
- Kayabaş, A., & Atak, H. (2021). Beliren Yetişkinlikte İlişki İstikrarı: Anneye Bağlanma ve Bilişsel Tamamlanma İhtiyacının Yordayıcılığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(Ek 1), 227-244. <https://doi.org/10.18863/pgy.936498>
- Kayacı, Ü. (2014). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgi düzeylerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki rolünün incelenmesi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi.
- Kayacı, Ü., & Özbay, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantı, psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgilerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordaması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 128-142.
- Kaygas, Y., & Özbay, Y. (2023). Do Conflicts Strengthen My Relationship? The Role of Relational Resilience on Conflict Frequency and Relationship Satisfaction from the Viewpoint of Turkish Women. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 13(69), 202-215. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1214995yy>
- Kaynak, B. D. (2014). *İlişki çatışmalarında duygu ifade biçimleri: yatırım modeli açısından bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, B. (2020). Romantik İlişkilerde Psikolojik İyi Oluş ve İlişki Boyutları Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(2), 401-417.
- Kılınçer, A. S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kızıldağ, Ş. (2019). *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. N. Özabacı (Ed.), Evlilik ve Yakın İlişkiler, (pp. 2-36) içinde. Pegem Akademi.
- King, R. A. & Shelley, C. A. (2008). Community feeling and social interest: Adlerian parallels, synergy and differences with the field of community psychology. *Journal of Community ve Applied Social Psychology*, 18(2), 96-107. <https://doi.org/10.1002/casp.962>
- Kirkpatrick, L. A., & Hazan, C. (1994). Attachment styles and close relationships: A four-year prospective study. *Personality Relationships*, 1, 123-142 . <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00058.x>
- Kirmayer, L. J., Dandena, S., Marshall, E., Phillips, M. K. ve Williamson, K. J. (2011). Rethinking resilience from Indigenous perspectives. *Canadian Journal of Psychiatry*, 56(2), 84–91. <https://doi.org/10.1177/070674371105600203>

- Kluwer, E. S. (2010). From partnership to parenthood: A review of marital change across the transition to parenthood. *Journal of Family Theory & Review*, 2(2), 105-125. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00045.x>
- Knill, Mary Katherine.(2006). *Orientation Toward Others, Life Satisfaction &Health: The Relationship Of Social Interest &Generativity To Positive Psychological Functioning In Old Age*. Publish Doctor Thesis, The University Of Texas At Austin.
- Kovan, A., Münevver, U. S. T. A., & Ormancı, N. (2021). Yetişkinlerin İlişki Doyumu ile Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: COVID-19 Pandemi Süreci Örneği. *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 29-44.
- Krämer, W. (2011). Durbin–Watson Test. In: Lovric, M. (eds) International Encyclopedia of Statistical Science. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-04898-2_219
- Küçük Helvacı, F. (2012). *Romantik ilişkilerde sorun çözme ve sosyal ilginin aşka ilişkin tutumlarla ilişkisi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Le, B. & Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta– analysis of The Investment Model. *Personal Relationships*, 10(1), 37-57. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00035>
- Leak, G. K. (1991). Two Social Interest Measures and Social Desirability Response Sets. *Individual Psychology*, 47(1), 136-140.
- Leak, G. K., & Leak, K. C. (2006). Adlerian Social Interest and Positive Psychology: A Conceptual and Empirical Integration. *The Journal of Individual Psychology*, 62(3), 207–223.
- Leak, G. K. & Williams, D. (1991). Relationship Between Social Interest and Perceived Family Environment. *Individual Psychology*, 47(1), 159-165.
- Leak, G. K., & Williams, D. E. (1989). Relationship between social interest, alienation, and psychological hardiness. *Journal of Individual Psychology*, 45(3), 369.
- Leak, G., & Gardner, L. (1990). Sexual attitudes, love attitudes and social interest. *Individual Psychology*, 46, 55-60.
- Lee, K., Hyun, K., Mitchell, J., Saha, T., Oran Gibson, N. and Krejci, C. (2022). Exploring factors enhancing resilience among marginalized older adults during the Covid-19 pandemic. *Journal of Applied Gerontology*, 41 (3), 610- 618. <https://doi.org/10.1177/07334648211048749>
- Leggett, D. G., Roberts-Pittman, B., Byczek, S., ve Morse, D. T. (2012). Cooperation, Conflict And Marital Satisfaction: Bridging Theory, Research, And Practice. *The Journal Of Individual Psychology*, 68(2), 182-199.
- Lietz, C.A. (2013). Family resilience in the context of high-risk situations. In D.S. Becvar (Ed.), *Handbook of family resilience* (pp. 153-172). https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3917-2_10.
- Luthar, S. S. (2006). Resilience in development: A synthesis of research across five decades. In D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Vol. 3. Risk, disorder, and adaption* (2nd ed., pp. 739–795). New York: Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470939406.ch20>
- Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child development*, 71(3), 543-562. doi: 10.1111/1467-8624.00164
- Mackenthun, G. (2012). *Gemeinschaftsgefühl: Wertpsychologie und Lebensphilosophie seit Alfred Adler*. Psychosozial-Verlag.

- Mamati, G. (2018). *Heteroseksüel çift ilişkisi içindeki kadınlarda çocukluk çağı travmalarının ve semptomlarının ilişki istikrarı ile arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi).
- Manaster, Guy, Zeynep Cemalciler, Mary Knill. (2003). "Social Interest, the Individual and Society: Pratical and Theoretical Considerations". *Journal of Individual Psychology*, 59, 109-122.
- Manester G., Berra S. & Mays M. (2001). Manaster –Perryman Early Recollections Scoring Manual: Findings and Summary. University Of Texas, *Journal Of Individual Psychology*, 57 (4), 413–419.
- Markowski, M. & Greenwood, P. (1984). Marital Adjustment As A Correlate Of Social Interest. *Individual Psychology: Journal Of Adlerian Theory*, 300-308.
- Masarik, A. S., Monica, M. J., Ferrer, E., Lorenz, F. O., Conger, K. J., & Conger, R. D. (2016). Couple resilience to economic pressure over time and across generations. *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 326– 345. <https://doi.org/10.1111/jomf.12284>
- Masten, A. S. and Cicchetti, D. (2016). *Resilience in development: Progress and transformation*. In D. Cicchetti (Ed.), *Developmental psychopathology: Risk, resilience and intervention* (271–333). John Wiley and Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9781119125556.devpsy406>
- Masten, A. S., & Obradović, J. (2006). Competence and resilience in development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 13-27. doi:10.1196/annals.1376.003
- Masten, A.S. (1994). *Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity*. M.C. Wang, & E.W. Gordon (Eds), *Educational resilience in inner-city America: Challenges and prospects içinde* (pp. 3–25). Hillsdale, Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Masten, A.S. (2018). Resilience theory and research on children and families: Past, present, and promise. *Journal of Family Theory and Review*, 10 (1), 12-31. <https://doi.org/10.1111/jftr.12255>
- Masten, A.S. & Coastworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American Psychologist*, 53(2), 205-220. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.2.205>
- Masten, A.S., Narayan, A.J. and Wright, M.O. (2023). *Resilience processes in development: Multisystem integration emerging from four waves of research*. In S. Goldstein and R.B. Brooks (Eds.), *Handbook of resilience in children* (pp. 19-46). New York: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-14728-9_2
- Masten, Ann. S. (2001). Ordinary Magic: Resilience Processes İn Development. *American Psychologist*. 56(3), 227-238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Masten, Ann. S., & Coatsworth, J. Douglas. 1998. The Development Of Competence In Favorable And Unfavorable Environments. *American Psychogist*. 53(2), 205-220. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.2.205>
- McClullough, M.M., Exline, J.J., & Banmeister, R. E., (1998). An annotated bibliography and research on forgiveness and related concepts. In E.L Worthington, Jr. (Ed), *Dimension of forgiveness, içinde* (ss.193-317). Radnor PA:Templeton Foundation Press
- McCubbin, H. I., & McCubbin, M. A. (1988). Typologies of resilient families: Emerging roles of social class and ethnicity. *Family Relations*, 37(3), 247-254. <https://doi.org/10.2307/584557>
- McCubbin, L., (2001). *Challenges to the definition of resilience*, Paper presented at the Annual Meeting of the American Psychological Association, San Francisco.

- McCubbin, M., Balling, K., Possin, P., Friedrich, S. & Bryne, B. (2002). Family resiliency in childhood cancer. *Family Relations*, 51(2), 103-111. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2002.00103.x>
- Mısır, S., & Sümer, Z. (2021). Bireysel psikoloji (Adler yaklaşımı) temelli internet bağımlılığı önleme çalışmaları: Okullarda sosyal ilgi uygulamalarının önemi.
- Morales, E. E. (2008). The resilient mind: the psychology of academic resilience. *The Educational Forum*, 72(2), 152–167. doi:10.1080/00131720701805017
- Morales, E. E., & Trotman, F. K. (2005). *Promoting academic resilience in multicultural America: Factors affecting student success*. New York: Peter Lang.
- Murray, C., (2003). Risk factors, protective factors, vulnerability and resilience: A framework for understanding and supporting the adult transitions of youth with high-incidence disabilities. *Remedial and Special Education*, 24 (1), pp.16–26. <https://doi.org/10.1177/074193250302400102>
- Nazik, M. H. & Bayazıt, A. (2004). *İnsan İlişkileri Ve İletişim*. İstanbul: YAPA Yayınevi.
- Neff, L. A., & Karney, B. R. (2004). How does context affect intimate relationships? Linking external stress and cognitive processes within marriage. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 134 –148. <http://dx.doi.org/10.1177/0146167203255984>
- Newman, Russ. (2005). APA's Resilience Initiative. *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(3), 227–229. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.3.227>
- Noller, P., & Feeney, J. A. (Eds.). (2002). *Understanding marriage: Developments in the study of couple interaction*. Cambridge University Press.
- Okutan, N., & Büyüksahin-Sunal, A. (2010). Romantik İlişkilerde Bağlanım: Dindarlık Algısı ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 80.
- Öğülmüş, S. (2001). Bir Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık. I. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları'na sunulan bildiri, 29-30 Mart, Ankara.
- Önol, E. (2019). *Ufuk Üniversitesi lisans öğrencilerinin sosyal ilgilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Ufuk Üniversitesi).
- Örnek, D. B. (2018). Yatırım modeline dayalı evlilik öncesi ilişki sürdürme becerileri psiko-eğitim grubunun ilişki istikrarına etkisinin incelenmesi. *Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana*.
- Özaydınlık, Ş. (2011). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Özbiçer, S. (2013). *‘Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Romantik İlişki Doyumları Ve Eşlerinin İlişki Doyumlarına Yönelik Algıları’*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Türkiye.
- Özcan, Bahadır. (2005). *Anne Babaları Boşanmış Ve Anne Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri Ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, P. (2024). *Mutlu Çiftler Yaratmak Üzerine Evlilik Analizi ve Değerlendirilmesi*. EĞİTİM YAYINEVİ.
- Özgüven, E. (1994). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçmeye ilişkin tercihleri*. 1. aile kurultayı kitabı. Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2020). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

- Özkan-Yıldız, F. (2023). *Covid-19 pandemisinde 48-72 ay çocukların ebeveynleri ile ilişkileri ve yılmazlık özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özkoçak, Z. (2022). *Öz şefkat ve eş desteğinin ilişkisel yılmazlık üzerindeki diyadik etkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Özsolak, A. (2022). *Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişki İstikrarının Yordayıcıları Olarak Bağlanma ve Benlik Değişimi*. Yüksek Lisans Tezi.
- Öztop, H. (2013). Tek Ebeveynli Aileler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Sosyo-Ekonomi Dergisi*, 19(19), 209-128.
- Öztürk, A. (2015). *Bireylerin sosyal medya kullanım davranışları ile ilişki doyumu düzeyi arasındaki bağlantıların değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul
- Patterson, J. M., (2002). Integrating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and Family*. 64 (2), 349-360. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00349.x>
- Peters, K., Jackson, D., & Rudge, T. (2011). Surviving the adversity of childlessness: Fostering resilience in couples. *Contemporary Nurse*, 40(1), 130–140. <https://doi.org/10.5172/conu.2011.40.1.130>
- Pietromonaco, P. R., & Overall, N. C. (2021). Applying relationship science to evaluate how the COVID-19 pandemic may impact couples' relationships. *American Psychologist*, 76(3), 438. <https://doi.org/10.1037/amp0000714>
- Pietrzak, R.H. and Southwick, S.M. (2011). Psychological resilience in OEF-OIF veterans: Application of a novel classification approach and examination of demographic and psychosocial correlates. *Journal of Affect Disorders*, 133 (3), 560-568. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2011.04.028>
- Pooley, J.A. & Cohen, L. (2010). Resilience: A definition in context. *Australian Community Psychologist*, 22 (1), 30-37.
- Rader, B. M. (2008). *An exploratory study of different styles of resilient behavior amongst a population of homeless adults using the organizing precepts of individual psychology*. Unpublished doctoral dissertation, Adler School of Professional Psychology.
- Rareshide, M. & Kern, R. (1991). Social Interest: The Haves and The Have Nots. *Individual Psychology*, 47(4).
- Rennebohm, S. B., Seebeck, J., & Thoburn, J. W. (2017). Attachment, dyadic adjustment, and social interest: An indirect effects model. *The Journal of Individual Psychology*, 73(3), 208-224. <http://dx.doi.org/10.1353/jip.2017.0017>
- Rietveld, G. (2004). Similarities between Jewish philosophical thought and Adler's individual psychology. *Journal of Individual Psychology*, 60 (3), 209-218.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment And Satisfaction in Romantic Associations: A Test Of The Investment Model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172–186. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(80\)90007-4](https://doi.org/10.1016/0022-1031(80)90007-4)
- Rusbult, C. E. (1983). A Longitudinal Test Of The Investment Model- The Development (And Deterioration) Of Satisfaction And Commitment in Heterosexual Involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45 (1), 101 - 117. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.45.1.101>
- Rusbult, C. E., & Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 175–204. <https://doi.org/10.1177/026540759301000202>

- Rusbult, C. E., Johnson, D. J., & Morrow, G. D. (1986), "Predicting Satisfaction and Commitment in Adult Romantic Involvements: An Assessment of the Generalizability of the Investment Model", *Social Psychology Quarterly*, 49(1), 81. <https://doi.org/10.2307/2786859>
- Rusbult, C.E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The investment model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1998.tb00177.x>
- Rusbult, C.E., Olsen, N., Davis, J.L., & Hannon, P.A. (2001). Commitment and relationship maintenance mechanisms. J.H. Harvey ve Wenzel, A. (Ed.), *Close romantic relationships maintenance and enhancement* içinde (ss. 87-113). U.S.A: Lawrence Erlbaum Associates.
- Rutter, M. (2006). Implications of Resilience Concepts for Scientific Understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 1-12. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.002>
- Sanford, K., Kruse, M. I., Proctor, A., Torres, V. A., Pennington, M., L., Synett, S. J., & Gulliver, S. B. (2017). Couple resilience and life wellbeing in firefighters, *The Journal of Positive Psychology*, 12(6), 660–666. <https://doi.org/10.1080/17439760.2017.1291852>
- Seligman, M. (Producer), (2004). Martin Seligman'dan pozitif psikoloji üzerine. [video]. Amerika: Martin Seligman.
- Sharma, S., & Gautam, M. V. (2024). *UNRAVELLING THE TAPESTRY: EXPLORING THE DYNAMIC INTERPLAY OF COPING STRATEGIES AND RESILIENCE IN SHAPING RELATIONSHIP SATISFACTION AMONG YOUNG ADULTS*.
- Siebert A.(2005). *The resiliency advantage*. San Fransisco: BerrettKoelherPublishers.
- Simon, J.B., Murphy, J.J. and Smith, S.M. (2005). Understanding and fostering family resilience. *The Family Journal*, 13 (4), 427-436. <https://doi.org/10.1177/1066480705278724>
- Solmuş, T. (Ed.). (2010). *Romantik ilişkiler, evlilik ve ana-baba-çocuk ilişkileri*. Nobel.
- Southwick, S.M., Bonanno, G.A., Masten, A.S., Panter-Brick, C. and Yehuda, R. (2014). Resilience definitions, theory, and challenges: interdisciplinary perspectives. *European Journal of Psychotraumatology*, 5 (1), 25338. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v5.25338@zept20.2014.5.issue-s4>
- Soyer, M. (2004). Toplumsal İlgî Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(21), 29-34. <https://doi.org/10.17066/pdrd.29889>
- Soyer. M. (2001). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal İlgî Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Spring, B., Rosen, K. H. & Matheson, J. L. (2002). How parents experience a transition to adolescence: A qualitative study. *Journal of Child and Family Studies*, 11(4), 411-425. <https://doi.org/10.1023/A:1020979207588>
- Stapleton, P. B., & Gergis, O. (2015). An investigation of relationship satisfaction on resilience and body image. *International Journal of Healing and Caring*, 15(2), 1-12. <http://www.ijhc.org/2015/11/an-investigation-of-relationship-satisfaction-on-resilience-and-body-image-peta-stapleton-olivia-gergis/>
- Surijah, E., Prasad, G., & Saraswati, M. (2021). Couple resilience predicted marital satisfaction but not wellbeing and health for married couples in Bali, Indonesia.

- Sürat, C. (2022). Ergenlerde psikolojik sağlamlık ile anne baba tutumları arasındaki ilişki. Z. Kabasakal (Ed.), *Aileye ilişkin güncel değerlendirmeler* içinde (s. 69-89). Adıyaman: İksad Yayınevi.
- Şahin, B. (2021). *Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerde suçluluk-utanç düzeyi, yılmazlık ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Şahin, C. (2015). *20-40 yaş arası bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ve ilişki istikrarı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şam, M. (2022). *Akademik Yılmazlık Gelişim Modeli: Bir Karma Yöntemler Araştırması* (Doctoral dissertation).
- Şener, A. & Terzioğlu, G. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Tak, Y. R., & McCubbin, M. (2002). Family stress, perceived social support and coping following the diagnosis of a child's congenital heart disease. *Journal of Advanced Nursing*, 39, 190– 198. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2002.02259.x>
- Taluy, N. (2013). *İkili ilişkilerde mükemmeliyetçilik ve çatışma çözme tepkileri: yatırım modeli çerçevesinde yapılan bir çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tangney, J.P., Boone, A.L., & Dearing, R.L. (2005). Forgiving the self: Conceptual issues and empirical findings. E. L., Worthington, Jr. (Ed.), *Handbook of forgiveness* içinde (s.143-158). New York: Routledge.
- Tarhan, N. (2023). *Son Sığınak Aile*. Timaş Yayınları. İstanbul.
- Tekin Y., (2023), *Uzak ve yakın mesafe romantik ilişkilerin ilişki istikrarı, gelecek zaman yönelimi ve çatışma çözüm stilleri açısından karşılaştırılması*. İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Terzi, S., & Işık, Ş. (2017). Evli Bireylerin İlişki Bağlanımları: Yatırım Modeli Temelli Nitel Bir Çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 184-199.
- Terzi, Şerife & Ergüner Tekinalp, Bengü. 2013. *Psikolojik Danışmada Güncel Kuramlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Thornton, J.M. (1997). *A study of the relationships among social interest, marital satisfaction and religious participation*. PhD Thesis, University of North Texas, United States.
- Tolan, Ö. Ç. (2023). Boşanma ve Etkileri: Çocuklar ve Ergenler Üzerindeki Psikolojik Sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (50), 321-338. <https://doi.org/10.52642/susbed.1221560>
- Tosun, C. (2015). *Evlilik öncesindeki ve evli bireylerin ilişki nitelikleri, benlik kurguları ve özgeci davranış düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Tuncer, B. (2006). *Kayı düzeyleri farklı üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2006). Boşanma İstatistikleri, Ankara, TÜİK Matbaası. Türk Medeni Kanunu (2001), Md.161-165.

- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-2020-37211>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-2022-49437>.
- Tynes, S.R. (1990). Educational heterogamy and marital satisfaction between spouses. *Soc. Sci. Res.* 19, 153–174. [https://doi.org/10.1016/0049-089X\(90\)90019-F](https://doi.org/10.1016/0049-089X(90)90019-F)
- Ungar, M. (2010). What is resilience across cultures and contexts? Advances to the theory of positive development among individuals and families under stress. *Journal of Family Psychotherapy*, 21(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/08975351003618494>
- Ungar, M. (2011). The social ecology of resilience. Addressing contextual and cultural ambiguity of a nascent construct. *American Journal of Orthopsychiatry*, 81, 1–17. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01067.x>
- Ungar, M. (2012). *The Socail Ecology of Resilience: A handbook*. New York, Springer.
- Ungar, M. & Theron, L. (2020). Resilience and mental health: How multisystemic processes contribute to positive outcomes. *The Lancet Psychiatry*, 7 (5), 441- 448. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(19\)30434-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(19)30434-1)
- Uslu, Ş.S. & Demiriz, S. (2022). Erken çocuklukta yılmazlığın yordayıcısı olarak sosyal değerler kazanımı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 56 (56), 76-97. <https://doi.org/10.15285/maruaeabd.1050414>
- Uzun, K. N. (2017). *Bağlanma stilleri ile evlilikte ilişki istikrarı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi).
- Uzun, Ü.(2019). *Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş psikolojik sağlamlılık ve yaşam kalitesi arasındaki yordayıcı ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Üncü, S. (2007). *‘Duygusal Zekâ Ve Evlilik Doyumu İlişkisi’*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Ünver, D., & Güloğlu, B. (2021). Covid-19 pandemisinde evli bireylerde depresyon, anksiyete ve stresin ilişkisel yılmazlık bağlamında incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 517-531. <https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/1628365> adresinden alındı.
- Van Breda, A.D. (2001). *Resilience theory: A literature review*. Pretoria: South African Military Health Service, Military Psychological Institute.
- Venter, Nerine & Snyders, Rcky. 2009. Resilience İn İntimaterelationships. *New Voices in Psychology*. 5(1), 63-85. <https://hdl.handle.net/10520/EJC112580>
- Vural Batık, M., Epli, H., Balcı Çelik, S., Doğru Çabuker, N. (2020). Social Interest and Contact Disturbances as Predictors of Relationship Satisfaction in Romantic Relationship. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 10(58), 367-384.
- Walsh, F. (1998). *Strengthening family resilience*. New York: Guilford Press.
- Walsh, F. (2002). A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. *Family Relations*, 51(2), 130-137. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2002.00130.x>
- Walsh, F. (2006). *Strengthening family resilience* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.

- Walsh, F. (2016). Family resilience: A developmental systems framework. *European Journal of Developmental Psychology*, 13 (3), 313-324. <https://doi.org/10.1080/17405629.2016.1154035>
- Walsh, F., & ebrary, I. (2006). *Strengthening family resilience*. New York: Guilford Press.
- Waxman, H. C., Gray, J. P., & Padron, Y. N. (2003). *Review of research on educational resilience*. Research report no:11. Retrieved from: <https://escholarship.org/uc/item/7x695885>
- Williamson, H. C., Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2013). Financial strain and stressful events predict newlyweds' negative communication independent of relationship satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 27, 65–75. <http://dx.doi.org/10.1037/a0031104>
- Yaşar, S. (2020). *Üniversite 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeyleri ile sosyal ilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yavuz H.Ç.,& Kutlu Ö. (2016). *Ekonomik Bakımdan Dezavantajlı Öğrencilerin Akademik Yılmazlık Düzeylerinin Bazı Koruyucu Faktörler Açısından İncelenmesi*, Eğitim ve Bilim, 41(186), 1-19. doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.5497>
- Yavuz, R., & Sayar, K. (2023). *Kendi Özünü Bil*. SAHI Kitap, İstanbul.
- Yıldırım K. (2022). *Bağlanma stilleri, özsayı ve ilişki istikrarı arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, N. (2004). *Türkiye 'de Boşanma ve Sebepleri*. Bilig, (28), 59-81.
- Yıldırım, S. N. (2021). *Nevrotik kişilik tipleri ve evli bireylerin ilişki istikrarı arasındaki ilişki* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Yıldız, N. (2020). *Yetişkinliğe geçişte ilişki istikrarı ve doyum: Eylemlilik ve sosyal ilgi etkisi* (Master's thesis, Kırıkkale Üniversitesi).
- Yılmaz, H.,& Sipahioğlu, Ö.(2012).Investigating resilience of adolescents in different risk groups. *Elementary Education Online*, 11(4).
- Yoon, S., Howell, K., Dillard, R., Shockley-McCarthy, K., Rae-Napier, T. and Pei, F. (2021). *Resilience following child maltreatment: Definitional considerations and developmental variations*. *Trauma, Violence and Abuse*, 22 (3), 541–559. <https://doi.org/10.1177/1524838019869094>.
- Yüksel, H. Y. (2023). *Evli çiftlere yönelik ilişkisel-kültürel kurama dayalı ilişkisel yılmazlık programının geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Zeren, D. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin İlişki İstikrarı ile Flörtte Şiddete Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; İstanbul.

8. EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcılar, bu çalışmanın amacı evli bireylerin ilişki istikrarı, ilişkisel yılmazlık ve sosyal ilgileri arasındaki ilişkisini incelemektir. Ölçeklerin tamamlanması yaklaşık 20 dakikanızı alacaktır. Çalışmada sizden kimlik bilgisi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak ve sadece çalışma kapsamında değerlendirilecektir; elde edilecek veriler sadece bilimsel yayımlarda kullanılacaktır. Eğer evli değilseniz bu formu doldurmanıza gerek yoktur.

1. Bu araştırmaya gönüllü olarak katılıyor musunuz? Evet () Hayır ()
2. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
3. Yaşınız:
4. Ailenizin toplam gelirini yazınız:
5. Eğitim Durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Önlisans () Lisans () Lisansüstü ()
6. Kaçınıcı evliliğiniz? İlk evliliğim () İkinci evliliğim () Üçüncü evliliğim () Diğer:
7. Bu evliliğinizin öncesinden gelen çocuğunuz var mı? Evet () Hayır ()
8. Kaç yıllık evlisiniz?
9. Kaç çocuğunuz var?
10. Evlilik öncesi ilişki süreniz (Ay ya da yıl olarak ifade ediniz):
11. Eşinizle hangi şekilde evlendiniz? -Tanışıp anlaşılarak evlenme () -Anlaşmalı evlilik ()
Yabancı ile evlilik (Başka ülke vatandaşı) () -Çok eşli evlilik () -Yakın akraba evliliği ()
Kız kaçırma (Düğünsüz evlenme) () -Görücü usulü ()
12. Eşiniz ile günlük rutinleri (Örneğin, kahvaltı yapma, akşam yemeği yeme, alışveriş yapma gibi) genellikle birlikte yapar mısınız? Evet () Hayır ()
13. Eşiniz ile aile dostu, komşu ya da akraba ziyaretine gider misiniz? Hiçbir zaman () Ara sıra () Sıklıkla ()

EK 2. İlişki İstikrarı Ölçeği

İlişki İstikrarı Ölçeği

İD.

Şu anki yakın ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a)				
b) Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
c)				
d) Birlikte olduğum kişi istikrarlı bir ilişki içinde güvende ve rahat hissetme gereksinimlerimi karşılıyor.				
e)				

2)

İlişkimiz benim için doyum verici.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4)

İlişkim ideal bir ilişkiye yakındır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6)

İlişkimiz yakınlık, arkadaşlık vb. gereksinimlerimi karşılama açısından oldukça başarılı.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

EK 3. İlişkisel Yılmazlık Ölçeği

İlişkisel Yılmazlık Ölçeği

İYÖ									
Değerli Katılımcı, evlilik yaşamınız içerisinde başınıza gelmiş olan <u>yaşam olaylarını (zorluk, sıkıntı, güç durumlar)</u> düşününüz. <u>Eşinizle birlikte sıkıntılı, zor zamanlarınızda ilişki süreciniz nasıl ilerlemektedir ?Evlilik yaşamınızda böyle durumlar karşısında birbirinize karşılıklı olarak nasıl davranırsınız ? İlişkinizi koparmayıp, evlilik ilişkinizi daha da güçlendiren durumları düşünerek aşağıdaki maddeleri cevaplayınız.</u>									
Asla (1)	Çok Nadir (2)	Nadiren (3)	Bazen (4)	Genellikle(5)	Sık sık (6)	Her zaman (7)			
1	Başımıza gelen olumsuz olaylarda bir hayır olduğunuza inanırız.	1	2	3	4	5	6	7	
3	Eşime, başımıza gelenlerin kaderimiz olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5	6	7	
4	Başımıza daha kötü bir şey gelmemesi için Allah'a sığınırız.	1	2	3	4	5	6	7	
5	Eşim güçlükler karşısında yaşadığımız zorluğu anlamaya çalışır.	1	2	3	4	5	6	7	
8	Eşim zorlukların üstesinden gelme konusunda bana güvendiğini hissettirir.	1	2	3	4	5	6	7	
9	Sıkıntılı ve zor zamanlarımızda eşim her şeyin daha iyi olacağına beni inandırır.	1	2	3	4	5	6	7	
10	Eşim bana yaşama tekrar tutunma enerjisi verir.	1	2	3	4	5	6	7	
12	Eşim ile karşılıklı olarak duygularımızı önemseriz.	1	2	3	4	5	6	7	
13	Zor günlerimde eşimin içten yakınlığını görürüm.	1	2	3	4	5	6	7	
14	Eşim ihtiyaç hissettiğinde ona her türlü bakımı sunarım.	1	2	3	4	5	6	7	
19	Eşime her şeyin daha iyi olacağına dair umut veririm.	1	2	3	4	5	6	7	
21	Zor zamanlarımızda birbirimizi anlamaya çalışırız.	1	2	3	4	5	6	7	
22	Eşim bir sıkıntı yaşadığında kendimi onun yerine koymaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7	
24	Eşimden her şeyin daha iyi gitmesi için dua etmesini isterim.	1	2	3	4	5	6	7	
27	Eşimi gerçekten anladığımı davranışlarımla ona hissettiririm.	1	2	3	4	5	6	7	

EK 4. Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgı Ölçeği

Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgı Ölçeği

AÇIKLAMA

Bu ölçekte romantik ilişkilerle ilgili bazı durumlar verilmiştir. Sizden istenen bu ifadeleri okuyup, size ne kadar uygun olduğunu derecelemenizdir.

Eğer bir ifadeye;

Kesinlikle katılmıyorsanız 1'i

Katılmıyorsanız 2'yi

Kararsızsınız 3'ü

Katılıyorsanız 4'ü

Tamamen katılıyorsanız 5'i işaretleyiniz.

	Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1. Partnerim ve ben eşit hak ve sorumluluklara sahibiz.	()	()	()	()	()
5. İlişkimizdeki çatışmalara kabul edilebilir çözümler bulma umuduyla karşılıklı olarak fedakarlık yapmak isterim.	()	()	()	()	()
7. Partnerime destek olmak için bilgi, yetenek ve yeterliklerimi kullanmak isterim.	()	()	()	()	()
8. Partnerimle etkileşimde olduğum zamanlar kendimi rahat ve huzurlu hissedirim.	()	()	()	()	()
10. Kendimi partnerimle birlikte ortak bir grubun üyesi olarak hissediyorum.	()	()	()	()	()
12. Partnerimin gelişimini destekler ve yardım ederim.	()	()	()	()	()
13. Partnerimin yetenek ve potansiyellerini tam olarak kullanmasıyla ilgilenirim.	()	()	()	()	()